

Uitgave
in de Nederlandse taal

Wetgeving

Inhoud

I Besluiten waarvan de publicatie voorwaarde is voor de toepassing

.....

II Besluiten waarvan de publicatie niet voorwaarde is voor de toepassing

Commissie

2003/382/EG:

- ★ **Beschikking van de Commissie van 8 december 1999 betreffende een procedure overeenkomstig artikel 81 van het EG-Verdrag (Zaak IV/E-1/35.860-B — Naadloze stalen buizen) (Kennisgeving geschied onder nummer C(1999) 4154) ⁽¹⁾ .....** 1

2003/383/EG:

- ★ **Beschikking van de Commissie van 2 oktober 2002 betreffende de door Duitsland toegekende staatssteun C 44/2001 (ex NN 147/98) ten gunste van Technische Glaswerke Ilmenau GmbH (Kennisgeving geschied onder nummer C(2002) 2147) ⁽¹⁾.....** 30

II

(Besluiten waarvan de publicatie niet voorwaarde is voor de toepassing)

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 8 december 1999

betreffende een procedure overeenkomstig artikel 81 van het EG-Verdrag

(Zaak IV/E-1/35.860-B — Naadloze stalen buizen)

(Kennisgeving geschied onder nummer C(1999) 4154)

(Slechts de tekst in de Duitse, de Engelse, de Franse en de Italiaanse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

(2003/382/EG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap,

Gelet op Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962, eerste verordening over de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag ⁽¹⁾, laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 1/2003 ⁽²⁾, en met name op de artikelen 3 en 15,

Gelet op het besluit van de Commissie van 20 januari 1999 om in deze zaak de procedure in te leiden,

Na de betrokken ondernemingen in de gelegenheid te hebben gesteld hun standpunt kenbaar te maken terzake van de punten van bezwaar welke de Commissie in aanmerking heeft genomen,

Na het Adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities te hebben geraadpleegd,

Overwegende hetgeen volgt:

I. FEITEN

A. Procedure

(1) Op 1 en 2 december 1994 hebben ambtenaren van de Commissie en vertegenwoordigers van de mededingings-

autoriteiten van de betrokken lidstaten, op grond van een beschikking van de Commissie van 25 november 1994, uit hoofde van artikel 14, lid 3, van Verordening nr. 17 verificaties verricht bij een aantal ondernemingen, waaronder British Steel plc, Mannesmannröhren-Werke AG en Vallourec SA, tot welke ondernemingen de onderhavige beschikking is gericht. De bedoeling van de Commissie was om vast te stellen of er sprake was van een inbreuk op artikel 85 van het EG-Verdrag (thans artikel 81 van het EG-Verdrag).

(2) Deze verificaties werden verricht in samenwerking met functionarissen van de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA (hierna „ESA” genoemd) naar aanleiding van een verzoek hiertoe uit hoofde van artikel 8, lid 3, van Protocol nr. 23 bij de Overeenkomst betreffende de Economische Ruimte (hierna „EER-overeenkomst” genoemd), teneinde na te gaan of er sprake was van een inbreuk op artikel 53 van de EER-overeenkomst.

(3) Bij beslissing van 6 december 1995 heeft de ESA, overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Protocol nr. 23 van de EER-overeenkomst, haar dossier aan de Commissie overgedragen, omdat zij van mening was dat de tijdens de verificaties verzamelde documenten blijk gaven van een ongunstige beïnvloeding van het intracommunautaire handelsverkeer.

(4) Tussen september 1996 en december 1997 werden bij Vallourec SA, Dalmine SpA en Mannesmannröhren-Werke AG aanvullende verificaties verricht uit hoofde van artikel 14, lid 2, van Verordening nr. 17. Vervolgens zijn verzoeken om inlichtingen uit hoofde van artikel 11 van Verordening nr. 17 aan alle ondernemingen toegezonden tot welke de onderhavige beschikking gericht is.

(5) Omdat Dalmine SpA, Siderca SAIC en de Techint-groep weigerden bepaalde gevraagde inlichtingen mee te delen,

⁽¹⁾ PB 13 van 21.2.1962, blz. 204/62.

⁽²⁾ PB L 1 van 4.1.2003, blz. 1.

is op 6 oktober 1997 aan deze ondernemingen uit hoofde van artikel 11, lid 5, van Verordening nr. 17 een beschikking toegezonden. Siderca SAIC en Dalmine SpA zijn bij het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen tegen deze beschikking in beroep gegaan. Het beroep van Dalmine is bij beschikking van 24 juni 1998 kennelijk niet-ontvankelijk verklaard.

- (6) Ook Mannesmannröhren-Werke AG heeft geweigerd een aantal van de gevraagde inlichtingen te verstrekken. Aan deze onderneming is op 15 mei 1998 een beschikking uit hoofde van artikel 11, lid 5, van Verordening nr. 17 toegezonden.
- (7) Op 20 januari 1999 heeft de Commissie een mededeling van punten van bezwaar gericht tot de adressaten van de onderhavige beschikking evenals tot Siderca SAIC en Tubos de Acero de México SA.
- (8) Van 11 februari tot 22 april 1999 hadden de ondernemingen toegang tot het dossier dat de Commissie in deze zaak heeft samengesteld. Bovendien heeft de Commissie op 11 mei 1999 afschriften van de verificatiebeschikkingen van november 1994 toegezonden aan de ondernemingen tot welke deze beschikkingen niet waren gericht en die hiertoe derhalve geen toegang hadden gehad.
- (9) Na de mededeling van punten van bezwaar schriftelijk te hebben beantwoord, hebben alle adressaten van de onderhavige beschikking de hoorzitting bijgewoond die op 10 juni 1999 in deze zaak is gehouden.

B. De partijen

1. Mannesmannröhren-Werke AG

- (10) Mannesmannröhren-Werke AG (hierna „MRW” genoemd) is een onderneming naar Duits recht en is voor 79 % in handen van Mannesmann AG. Laatstgenoemde is een gediversifieerd Duits concern met activiteiten op het gebied van de machinebouw, de constructie van productie-eenheden in de procesindustrie, informatietechnologie, elektronica, de productie van auto-onderdelen, de productie, verwerking en afzet van ijzer- en staalproducten evenals de dienstverlening terzake. De overige 21 % van MRW zijn in handen van Thyssen Stahl AG, een Duitse staalfabrikant. MRW is de houdstermaatschappij voor alle activiteiten van Mannesmann op het gebied van de buizenproductie. MRW houdt zich bezig met de productie van stalen buizen, van voor de fabricage van buizen bestemde halffabrikaten, evenals met staalverwerking.
- (11) In de sector buizenproductie bezit MRW participaties in de volgende ondernemingen: Mannesmannrohr GmbH (100 %), Mannesmannröhren-Werke Sachsen GmbH (100 %), Mannesmann SA — Brazilië (76 %), Mannesmann Sümerbank Boru Endüstri TAS — Turkije (60 %), Europipe GmbH (50 %), MHP Mannesmann-

Hoesch Präzisrohr GmbH (50 %), Röhrenwerk Gebr. Fuchs GmbH (50 %), International Drill Pipe Assembly SA (49 %) en DMV Stainless BV (33,33 %). Bovendien bezit MRW 100 % van het kapitaal van Mannesmann Handel GmbH, welke onderneming belast is met de distributie van buizen en de handelsactiviteiten van de Mannesmann-groep.

- (12) Met ingang van 1 oktober 1997 zijn de activiteiten van MRW in de sector naadloze buizen overgenomen door Vallourec & Mannesmann Tubes, een onderneming waarvan MRW 45 % van het kapitaal bezit.
- (13) Sinds de overname door MRW van de participatie van Usinor in Vallourec SA heeft MRW volledige zeggenschap over laatstgenoemde onderneming. De omzet van MRW bedroeg in 1998 4 570 miljoen DEM (circa 2 321 miljoen EUR).

2. Vallourec SA

- (14) Vallourec SA (hierna „Vallourec” genoemd en in de documenten soms met „VLR” aangeduid) is een onderneming naar Frans recht. Via haar dochteronderneming Valtubes is Vallourec actief in de sector van de productie en de verwerking van buizen en aanverwante producten; via haar dochteronderneming Sopretac vervaardigt en verwerkt zij andere ijzerhoudende materialen. De voornaamste dochterondernemingen van Valtubes zijn Vallourec Industries, Valti, Vallourec Précision Étirage, Vallourec Précision Soudage, Valinox Welded, DMV Stainless BV (33,33 %), Vallourec Oil & Gas, International Drill Pipe Assembly SA (51 %), Tubular Industries Scotland Ltd en Valmont. De omzet van Vallourec bedroeg in 1998 14 867 miljoen FRF (circa 2 252 miljoen EUR).

- (15) Op 3 juni 1997 heeft de Commissie goedkeuring verleend voor de overname van Vallourec door MRW en de concentratie van de activiteiten van MRW en Vallourec op het gebied van de productie van naadloze buizen. Vanaf 1 oktober 1997 zijn deze activiteiten overgedragen naar Vallourec & Mannesmann Tubes, waarvan Vallourec 55 % van het kapitaal bezit.

3. British Steel Limited

- (16) Ingevolge de fusie van British Steel plc en Koninklijke Hoogovens NV op 6 oktober 1999, is British Steel plc voor 100 % een dochteronderneming geworden van Corus Group plc. Door de fusie werden haar naam en rechtsvorm gewijzigd. Op 8 oktober 1999 is British Steel plc British Steel Limited geworden (hierna „BS” genoemd). BS is één van de grootste Europese ijzer- en staalproducenten. Hoofdvactiviteiten zijn de productie en distributie van EGKS-producten. De onderneming produceert eveneens gelaste buizen. Tot 1995 vervaardigde BS warmgewalste en afgewerkte naadloze buizen. Momenteel beperkt de onderneming zich tot het in de handel brengen van naadloze buizen via haar dochter-

onderneming Tubular Supply Services Limited (TSSL) en het koudtrekken van buizen via haar dochter Cold Drawn Tubes Limited. De omzet van BS bedroeg in 1998 6 228 miljoen GBP (circa 9 207 miljoen EUR).

4. Dalmine SpA

- (17) Dalmine SpA (hierna „Dalmine” genoemd) was de dochteronderneming van Ilva (grootste Italiaanse ijzer- en staalfabrikant) die belast was met de productie van naadloze buizen. Op 27 februari 1996 verkreeg Techint BV, dochteronderneming van Siderca SAIC, de zeggenschap over Dalmine. Naast Dalmine zijn de ondernemingen van de Techint-groep die actief zijn in de naadloze buizensector, Siderca SAIC (Argentinië) en Tubos de Acero de México SA (Mexico) (hierna „Tamsa” genoemd). Deze drie ondernemingen treden gezamenlijk op onder de naam DST Pipes. Zij produceren tezamen meer dan 2 miljoen t stalen buizen. OCTG (Oil Country Tubular Goods, zie overweging 29) is het product waarin Tamsa is gespecialiseerd en is tevens het belangrijkste product van Siderca SAIC, terwijl Dalmine gespecialiseerd is in de productie van „linepipe” en buizen voor mechanische doeleinden. Dalmine produceert en verkoopt voornamelijk naadloze buizen, maar het bedrijf produceert via zijn dochteronderneming Tubificio di Piombino srl eveneens gelaste buizen met een kleine diameter. De productiecapaciteit van Dalmine op het gebied van naadloze buizen bedraagt 930 kt/jaar. De omzet van Dalmine bedroeg in 1998 1 300 082 miljoen ITL (circa 669 miljoen EUR).

5. Sumitomo Metal Industries Limited

- (18) De Japanse onderneming Sumitomo Metal Industries Limited (hierna „SMI” genoemd) behoort tot de 20 grootste staalproducenten ter wereld. Zij produceert gelaste en naadloze stalen buizen. SMI is de grootste producent van naadloze buizen in Japan. De omzet van het bedrijf bedroeg in 1998 1 469 418 miljoen JPY (circa 10 505 miljoen EUR).

6. Nippon Steel Corporation

- (19) De Japanse onderneming Nippon Steel Corporation (hierna „NSC” genoemd) is de tweede grootste staalproducent ter wereld. Het bedrijf produceert gelaste en naadloze stalen buizen. De omzet van NSC bedroeg in 1998 1 975 062 miljoen JPY (ongeveer 13 489 miljoen EUR).

7. Kawasaki Steel Corporation

- (20) De Japanse onderneming Kawasaki Steel Corporation (hierna „KSC” genoemd) behoort tot de 15 grootste staalproducenten ter wereld. De onderneming produceert zowel gelaste als naadloze stalen buizen. In 1998 bedroeg de omzet van KSC 836 240 miljoen JPY (circa 5 711 miljoen EUR).

8. NKK Corporation

- (21) De Japanse onderneming NKK Corporation (hierna „NKK” genoemd) behoort tot de tien grootste staalproducenten ter wereld. Zij produceert zowel gelaste als naadloze stalen buizen. De omzet van het bedrijf bedroeg in 1998 1 013 636 miljoen JPY (circa 6 923 miljoen EUR).

C. De markt

1. Stalen buizen in het algemeen

- (22) De sector stalen buizen omvat een groot aantal verschillende soorten buizen, bestemd voor uiteenlopend gebruik en vervaardigd volgens verschillende productieprocedures.

- (23) Afhankelijk van het productieproces kan onderscheid worden gemaakt tussen:

- naadloze stalen buizen die worden vervaardigd op basis van het volledige product, dat warm wordt geperforeerd en geplet zonder dat metaal wordt verwijderd;

- stalen buizen (langsnaad of spiraalvormig gelast) die vervaardigd worden op basis van platte producten welke worden gevormd en gelast. Zij kunnen worden onderverdeeld in buizen met een grote diameter (met een uitwendige diameter van 406,4 mm of meer) en buizen met een kleine of middelgrote diameter (met een uitwendige diameter van minder dan 406,4 mm).

- (24) In de afgelopen 25 jaar is het aandeel van naadloze buizen in de markt van geproduceerde en verbruikte buizen teruggelopen ten gunste van het aandeel van gelaste buizen. In 1960 bestond 52 % van de op wereldniveau geproduceerde buizen uit gelaste buizen, tegen 68,5 % thans. Er heeft dus een substitutieproces plaatsgevonden, mede als gevolg van de technologische vooruitgang bij de vervaardiging van gelaste buizen waardoor, met lagere productiekosten, kon worden voldaan aan de eisen waaraan tot dan toe alleen naadloze buizen voldeden. Dit substitutieproces lijkt evenwel zijn grenzen te hebben bereikt: voor bepaalde toepassingen (zeer hoge druk, grote hardheid, grote hittebestendigheid) kunnen alleen naadloze buizen worden gebruikt.

2. De crisis in de ijzer- en staalindustrie

- (25) De ijzer- en staalmarkt van de Gemeenschap maakt sinds de jaren zeventig een langdurige en ernstige crisis door, welke vooral wordt gekenmerkt door een aanhoudend zwakke vraag en de ineenstorting van de prijzen. Deze marktsituatie heeft tot een ernstige overcapaciteit en een zwakke bezettingsgraad van de installaties geleid, terwijl de prijzen te laag waren om de totale productiekosten te dekken en de winstgevendheid van de ondernemingen te waarborgen. Deze crisis heeft niet alleen de ijzer- en staalindustrie van de EGKS getroffen, maar ook sectoren die niet tot de EGKS behoren, zoals de buizen-

sector waarop deze beschikking betrekking heeft. Om deze crisis het hoofd te bieden, heeft de Commissie, op basis van het EGKS-Verdrag, tussen 1977 en 1988 meer of minder strenge systemen inzake productie- of leveringsquota's ingevoerd, welke vergezeld gingen van maatregelen op het gebied van de prijzen en de buitenlandse handel.

- (26) Wat meer in het bijzonder de buizensector in de Gemeenschap betreft, heeft de communautaire productie sinds 1980 een ingrijpend herstructureringsproces ondergaan om de capaciteit van de sector aan te passen aan de veranderende marktvoorwaarden. Tegen eind 1990 was de productiecapaciteit voor naadloze buizen met circa 20 % ingekrompen. Tussen 1988 en 1991 zijn in deze sector meer dan 20 000 arbeidsplaatsen verloren gegaan. Sinds begin 1991 heeft de toenemende verslechtering van de productiesituatie in de Gemeenschap, in combinatie met een stijgende invoer, geleid tot draconische maatregelen om de capaciteit tot het uiterste minimum te reduceren, en tot de sluiting van verschillende productie-eenheden in Duitsland, Italië en het Verenigd Koninkrijk.
- (27) In 1972 sloot de Commissie, in het kader van de door haar vastgestelde handelsmaatregelen ter bestrijding van de crisis, met de Japanse regering een overeenkomst inzake de vrijwillige beperking van de export. Op verzoek van het Japanse Ministerie van Industrie en Buitenlandse Handel (MITI) sloten de zes geïntegreerde Japanse producenten (waarvan vier adressaten zijn van de onderhavige beschikking) in 1975 een overeenkomst waarbij quota werden vastgesteld voor de export van ijzer- en staalproducten naar de Gemeenschap. In 1978 sloot de Commissie, als begeleidende maatregel bij het anticrisisplan van 1977, een overeenkomst met het MITI om tot een prijsdiscipline te komen en verdere verstoringen op de communautaire markt te voorkomen, en aldus de traditionele handelsstromen te handhaven⁽³⁾. Hoewel de overeenkomst voornamelijk EGKS-producten betrof, bepaalde zij tevens dat de beide partijen zouden trachten verstoringen op de markten van de eerste verwerking van staal (waaronder buizen) te voorkomen. De overeenkomst van 1978 werd tot 1987 verlengd. Op basis van een afsprakenregeling tussen de Commissie en het MITI is de goedkeuring die het MITI had verleend aan de door de Japanse ondernemingen gesloten quotaovereenkomst, tot 1990 verlengd.

3. De productmarkten

- (28) De producten waar het in deze zaak om gaat, zijn naadloze buizen van koolstofstaal (d.w.z. met uitzondering van buizen van roestvrij staal) en meer in het bijzonder buizen die bestemd zijn voor de aardolie- en gasindustrie, die tussen 40 en 50 % van het verbruik van naad-

loze buizen uitmaken⁽⁴⁾. Een aardolieput dient om koolwaterstof of gas op te pompen uit de formatie of laag die zich tussen 2 000 en 5 000 m onder de aarde bevindt, naar de oppervlakte van de bodem (onshore) of van het water (offshore), om vervolgens naar verwerkingsinstallaties te worden gevoerd. Tot de naadloze buizen die door deze sector worden gebruikt behoren twee grote categorieën buizen:

- a) Voor boringen bestemde buizen (OCTG)
- (29) Buizen voor boringen worden over het algemeen OCTG (Oil Country Tubular Goods) genoemd. Deze OCTG omvatten gladde buizen evenals buizen die van (standaard- of „premium“-) schroefdraad zijn voorzien. Zij bezitten speciale eigenschappen als gevolg van diverse nabehandelings-, afwerkings- en controleoperaties (thermische behandeling, ultrasone controle, proeven met hydrostatische druk, binnen- en buitenbekleding). In de beschikking Mannesmann/Vallourec⁽⁵⁾ kwam de Commissie tot de conclusie dat er binnen de OCTG-markt twee verschillende productmarkten kunnen worden onderscheiden:
- bekledingsbuizen (casings) en exploitatiebuizen (tubings). De eerste soort buizen is bedoeld om de wanden van de boorputten te versterken (zij moeten de zeer hoge druk kunnen weerstaan die door grondbewegingen wordt veroorzaakt), terwijl de tweede soort wordt gebruikt voor het oppompen van aardolie of gas. Er is slechts één internationale norm voor bekledings- en exploitatiebuizen (API 5 CT). Het overgrote deel van deze buizen zijn naadloze buizen, hoewel voor bepaalde bekledingsdoel-einden ook gelaste buizen kunnen worden gebruikt;
  - boorpijpen (drill pipes). Hierop is de boorbeitel bevestigd en zij hebben een tweevoudige taak: de boorbeitel in een draaiende beweging brengen en zorgen voor de circulatie van de boorspoeling. Zij zijn onderling gekoppeld door middel van een speciale, zeer geperfectioneerde schroefdraad welke bestand moet zijn tegen mechanische trek- en draai-bewegingen en waterdicht moet zijn. Er geldt slechts één internationale norm voor deze buizen (API 5 D). Dit zijn uitsluitend naadloze buizen.
- (30) De Commissie is van oordeel dat, gezien de inlichtingen waarover zij beschikt, deze marktomschrijving ook in de onderhavige zaak kan worden toegepast.
- (31) OCTG kunnen worden verkocht zonder schroefdraad (gladde buizen, die eveneens in de API-standaard zijn opgenomen) of met schroefdraad. De schroefdraad wordt dikwijls in dezelfde fabriek of althans in dezelfde onderneming vervaardigd als de buizen. In dat geval wordt van „mill-joint“ gesproken. Soms wordt de schroefdraad in een geheel andere fabriek vervaardigd dan die waar de buizen worden geproduceerd; dan spreekt men van „shop-joint“. Dit laatste is de meest voorkomende werkwijze in de Verenigde Staten, maar er bestaan ook schroefdraadfabrieken in het Verenigd Koninkrijk.

⁽⁴⁾ Bron: Antwoord van BS op het verzoek om inlichtingen van de Commissie van 26 augustus 1997.

⁽⁵⁾ Beschikking van de Commissie van 3 juni 1997 in zaak IV/M.906 (PB C 238 van 5.8.1997, blz. 15).

⁽³⁾ Twaalfde Algemeen Verslag over de werkzaamheden van de Europese Gemeenschappen, blz. 453.

(32) De schroefdraadverbinding van OCTG-buizen kan standaard zijn (algemeen API genoemd) of speciaal (meestal „premium” genoemd, welke gewoonlijk door octrooien wordt beschermd). In tegenstelling tot de standaard-schroefdraad die niet volkomen waterdicht is (de schroefdraad vormt een natuurlijk lek waartegen het vet, dat bij de montage wordt opgebracht, op den duur niet bestand is), is de „premium”-schroefdraad waterdicht door „metaal op metaal”, zodat lekken is uitgesloten. Er zijn verschillende „premium”-verbindingen: VAM (gebruikt door Vallourec, SMI en BS), NS-CC (gebruikt door NSC), Fox (gebruikt door KSC), NK 3SB (gebruikt door NKK), Antares (gebruikt door Dalmine) en BDS (gebruikt door MRW).

(33) De buizen met standaard-schroefdraad maken circa 55 % uit van de totale OCTG-afzet van de ondernemingen waarop de onderhavige beschikking betrekking heeft. Wat de afzet in de Gemeenschap betreft (zie bijlage 2) waar vanaf de tweede helft van de jaren tachtig de „premium”-schroefdraad meer gebruikelijk is, bedraagt dit percentage 17 %.

b) Transportbuizen (linepipe)

(34) De buizen voor het transport van olie en gas over middelgrote en korte afstand worden gewoonlijk „linepipe” genoemd. Deze buizen moeten zeer solide en hard zijn, goed bestand zijn tegen hoge of lage temperaturen of roest en goed lasbaar zijn. In de beschikking Mannesmann/Vallourec ging de Commissie ervan uit dat deze buizen een onderscheiden productmarkt vormen. De Commissie is van oordeel dat, gezien de inlichtingen waarover zij beschikt, deze marktomschrijving ook in de onderhavige zaak kan worden toegepast. Binnen deze productmarkt kan onderscheid worden gemaakt tussen de „project”-linepipe, waarvoor bijzondere specificaties gelden en die bestemd is voor bepaalde projecten, en de „handelskwaliteit”-linepipe die gestandaardiseerd is en uit voorraad wordt verkocht. De „project”-linepipe maakt circa 45 % uit van de totale afzet van naadloze linepipe van de ondernemingen tot welke de onderhavige beschikking is gericht. Dit percentage bedraagt 31 % voor de verkoop in de Gemeenschap van deze ondernemingen (zie bijlage 2).

4. De geografische markten

(35) In de beschikking Mannesmann/Vallourec was de Commissie van oordeel dat de OCTG-markt vrijwel zeker een wereldmarkt is, aangezien de transportkosten verwaarloosbaar zijn ten opzichte van de prijs, er slechts één internationale standaard is voor elk soort van deze buizen (API 5 CT voor bekledings- en exploitatiebuizen en API 5 D voor boorbuisen) en het handelsverkeer tussen Europa en de rest van de wereld aanzienlijk is. De Commissie is van oordeel dat, gezien de inlichtingen waarover zij beschikt, deze marktomschrijving ook in de onderhavige zaak kan worden toegepast.

(36) Wat linepipe betreft ging de Commissie er in haar beschikking Mannesmann/Vallourec van uit dat de geografische markt ten minste de Europese markt beslaat, aangezien de transportkosten gering zijn, de vervlechting van de markten aanzienlijk is en de prijzen per land niet uiteenlopen. De Commissie is van oordeel dat, gezien de inlichtingen waarover zij beschikt, deze marktomschrijving ook in de onderhavige zaak kan worden toegepast.

5. Het aanbod

a) Productie en buitenlandse handel

(37) Zoals uit de in bijlage 1 weergegeven tabel blijkt, vormt de Gemeenschap het belangrijkste productiegebied van naadloze buizen in de wereld. Zij voert circa 45 % van haar productie uit en vormt dan ook de grootste exporteur van de wereld, op korte afstand gevolgd door Japan en Latijns-Amerika.

(38) Binnen de Gemeenschap worden naadloze buizen in zes landen geproduceerd. Duitsland, Italië en Frankrijk nemen tezamen 85 % van de communautaire productie voor hun rekening.

(39) OCTG en linepipe maken circa 50 % van de totale wereldproductie van naadloze buizen uit.

(40) De geografische verdeling van de afzet van naadloze OCTG van de adressaten van de onderhavige beschikking is in bijlage 3 weergegeven. De belangrijkste bestemming is China (27 %), gevolgd door Europa (20 %), het Midden-Oosten (10 %) en het Verre Oosten (10 %).

(41) De geografische spreiding van de afzet van naadloze linepipe die door de adressaten van de onderhavige beschikking wordt geproduceerd, is opgenomen in bijlage 4. De voornaamste bestemming is Europa (26 %), gevolgd door het Verre Oosten (24 %), Noord-Amerika (13 %) en het Midden-Oosten (12 %).

b) De voornaamste producenten

(42) Zowel standaardbuizen als meer geavanceerde, hoogwaardige buizen worden met dezelfde walsen en machines vervaardigd en worden vervolgens aan een bijzondere nabehandeling onderworpen naar gelang van het uiteindelijke gebruik dat ervan zal worden gemaakt: schroefdraad, speciale verbindingen, thermische behandelingen, vormgeving, duntrekken. De grootste producenten zijn actief op alle productmarkten (MRW-Vallourec, de Techint-groep, SMI, NSC, NKK, KSC en US Steel). Andere producenten hebben zich op enkele van deze markten gespecialiseerd.

c) Ontwikkeling van de productiecapaciteit

(43) Tussen 1975 en 1994 is de productiecapaciteit van naadloze buizen op wereldniveau met 20 % gestegen. Deze ontwikkeling verliep evenwel in geografisch opzicht niet overal gelijk. In Oost-Europa en de Verenigde Staten deed zich, na een stijging van de capaciteit tussen 1975 en 1980, een geleidelijke daling voor die zich ook thans nog voortzet. In Japan steeg de capaciteit tot 1985, maar begon vervolgens te dalen. In Midden- en Oost-Europa is de productiecapaciteit sinds 1975 min of meer stabiel. In Azië en Latijns-Amerika ten slotte heeft de capaciteit zich onophoudelijk uitgebreid. Er heeft zich derhalve een geografische verplaatsing van het aanbod voorgedaan.

(44) De ontwikkeling van het aanbod van naadloze buizen hangt nauw samen met de ontwikkeling van de aardolie-markt. Aan het eind van de jaren zeventig steeg de mondiale vraag naar aardoliebuizen dan ook sterk. Als gevolg hiervan werden nieuwe walsinstallaties voor buizen gebouwd in Japan, China en de URSS, die halverwege de jaren tachtig in bedrijf zijn genomen. Met de instorting van de vraag vanaf 1982 is de industrie in een crisis geraakt en bleken capaciteitsreducties noodzakelijk.

(45) Momenteel bestaat er een capaciteitsoverschot in de wereld dat door bepaalde bronnen op 40 % wordt geschat. Dit wordt bevestigd door de adressaten van de onderhavige beschikking in hun antwoord op verzoeken om inlichtingen van de Commissie uit hoofde van artikel 11 van Verordening nr. 17.

6. De vraag

(46) Van 1960 tot 1980 is de mondiale consumptie van naadloze buizen gestaag toegenomen (met uitzondering van 1975) met 5 % per jaar. Na 1980 begon het verbruik te dalen tot een niveau dat thans iets hoger ligt dan dat van 1960 en dat zich volgens sommige bronnen in de toekomst waarschijnlijk zal stabiliseren.

(47) De vraag is aan sterke cyclische schommelingen onderhevig, in samenhang met de fluctuaties op de aardolie-markt. Volgens het Programma vooruitzichten staal, door de Commissie opgesteld voor het eerste halfjaar van 1999 en het gehele jaar 1999 ⁽⁶⁾, is de zeer gunstige ontwikkeling die de stalenbuizensector in 1997 en tot medio 1998 heeft doorgemaakt, gevolgd door een sterke daling tegen het einde van 1998 welke met name werd veroorzaakt door de instorting van de vraag van de aardoliesector en het ontbreken van nieuwe projecten voor de aanleg van pijpleidingen.

(48) De grootste verbruikers van OCTG en linepipe zijn aardolie-exploratie- en aardoliewinningsmaatschappijen die over het algemeen buizen aankopen door middel van internationale aanbestedingen.

(49) De mondiale consumptie van naadloze OCTG bedraagt circa 5,1 miljoen t per jaar; het wereldverbruik van naadloze linepipe bedraagt eveneens 5,1 miljoen t per jaar ⁽⁷⁾.

(50) De consumptie van naadloze OCTG in de Gemeenschap evenals in Duitsland, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk wordt in de volgende tabel weergegeven:

(in kt)

Naadloze OCTG	Gemiddelde consumptie 1990-1995
Duitsland	14
Frankrijk	8
Italië	84
Verenigd Koninkrijk	136
Gemeenschap	289

Bron: Opgesteld op basis van door de ondernemingen verstrekte gegevens en van gegevens inzake de buitenlandse handel.

(51) Het verbruik van naadloze linepipe in de Gemeenschap en in Duitsland, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk is in de volgende tabel opgenomen:

(in kt)

Naadloze pipeline	Gemiddelde consumptie 1990-1995
Duitsland	10
Frankrijk	29
Italië	119
Verenigd Koninkrijk	70
Gemeenschap	289

Bron: Opgesteld op basis van door de ondernemingen verstrekte gegevens en van gegevens inzake buitenlandse handel.

⁽⁶⁾ PB C 24 van 29.1.1999, blz. 2.

⁽⁷⁾ Bron: Provvedimento n. 3630 dell'Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (C2311) Techint Finanziaria-Siderca/Dalmine. Bolletino N. 7-1996 dell'Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, blz. 55.

- (52) Het verbruik in het Verenigd Koninkrijk maakt derhalve circa 35 % uit van de consumptie van naadloze OCTG en linepipe in de Europese Gemeenschap.

D. De Europa-Japan-club

- (53) De documenten waarvan de Commissie een kopie heeft genomen tijdens de verificatie van 1 december 1994, maakten melding van bijeenkomsten tussen Europese en Japanse producenten van naadloze buizen onder de naam „Europa-Japan-club”. Voorts was er sprake van „fundamentals” die van toepassing leken te zijn op de betrekkingen tussen deze producenten. Op 17 september 1996 legde Vallourec, tijdens een verificatie uit hoofde van artikel 14, lid 2, van Verordening nr. 17, een schriftelijke verklaring af in antwoord op de door de ambtenaren van de Commissie gevraagde mondelinge toelichtingen met betrekking tot de „Europa-Japan-club” en de „fundamentals”. Deze verklaring bevatte een beschrijving van de basisregels van de overeenkomst („fundamentals”), van de betrokken producten, van de looptijd van de overeenkomst evenals van de werking ervan in de praktijk.
- (54) Deze verklaring wordt in grote lijnen bevestigd door het antwoord van BS van 31 oktober 1997 op het verzoek om inlichtingen van de Commissie: „[...] In practice, domestic markets were reserved to the local producers in the first instance”⁽⁸⁾ (blz. 11932)⁽⁹⁾. Deze opmerkingen worden bevestigd door de verklaringen die in juni 1995 ten overstaan van de officier van justitie te Bergamo zijn afgelegd door enkele bestuurders van Dalmine, met name [...], die bevestigde dat hij aan de bijeenkomsten had deelgenomen (blz. 8220 ter 1-29).

1. Begin van de overeenkomst

- (55) De „Europa-Japan-club” is in 1977 met zijn activiteiten begonnen. Vallourec schrijft in haar verklaring:

„Ces échanges ont commencé après la chute du marché de 1977 (postérieure au premier boom pétrolier).”⁽¹⁰⁾ (blz. 6258).

2. De producten, de deelnemers en de organisatie van de „club”

a) De producten

- (56) Volgens de schriftelijke verklaring van Vallourec zijn de producten waarop de in het navolgende beschreven overeenkomsten van toepassing zijn, naadloze API OCTG en API project-linepipe.

b) De deelnemers

- (57) Volgens de antwoorden van Vallourec (blz. 6355), BS (blz. 11932), NSC (blz. 13547-13549), NKK (blz. 14456 en 14457, 14491-14498), SMI (blz. 14176 en 14177) en KSC (blz. 14605) op de verzoeken om inlichtingen van de Commissie waren de leden van de club aan Europese zijde BS, Dalmine, MRW en Vallourec en aan Japanse zijde KSC, NKK, NSC en SMI.

c) Organisatie

- (58) Volgens de verklaring van Vallourec vergaderden de leden van de club op drie niveaus:

- deskundigenbijeenkomsten;
- managersbijeenkomsten;
- bijeenkomsten van presidenten-directeur.

- (59) De verbinding tussen deze bijeenkomsten blijkt duidelijk in de „Timetable for OCTG/Linepipe” die door BS tijdens de vergadering van 23 september 1993 werd overhandigd: de Europeanen coördineren hun standpunt tijdens voorbereidende vergaderingen en bespreken deze vervolgens met de Japanners en Latijns-Amerikanen op de in overweging 58 beschreven drie niveaus (blz. 4912)⁽¹¹⁾.

- (60) De bijeenkomsten van de Europa-Japan-club vonden ongeveer tweemaal per jaar plaats met onregelmatige tussenpozen. Tijdens de verificatie van 17 september 1996 uit hoofde van artikel 14, lid 2, van Verordening nr. 17 deelde Vallourec de data van een aantal van deze vergaderingen van 1992 tot 1994 mee (14 april 1992 in Florence, 23 oktober 1992 in Tokio, 19 mei 1993 in Parijs, 5 november 1993 in Tokio en 16 maart 1994 in Cannes) (blz. 6358). In de documenten waarvan bij Vallourec een kopie is genomen (blz. 15586 en 4350), zijn de bijeenkomsten van de Europa-Japan-club vermeld die in 1989 en 1991 zijn gehouden.

3. Beginselen

- (61) De overeenkomst inzake OCTG en linepipe zoals door Vallourec beschreven, berust op drie pijlers:

⁽⁸⁾ „[...] In de praktijk waren de binnenlandse markten in de eerste plaats voorbehouden aan de plaatselijke producenten.”

⁽⁹⁾ De tussen haakjes vermelde bladnummers verwijzen naar de bladnummers van het dossier.

⁽¹⁰⁾ „Deze contacten zijn begonnen na de ineenstorting van de markt in 1977 (na de eerste aardoliehousse).”

⁽¹¹⁾ Zo is de vergadering van 5 november 1993 voorbereid door bijeenkomsten tussen Europeanen in de zomer, bijeenkomsten van Europees-Japans-Latijns-Amerikaanse werkgroepen in het najaar, een vergadering van Europese presidenten-directeur op 23 september (tijdens welke het document „Paper for presidents on OCTG and project linepipe” werd besproken) en een vergadering van de Europese en Japanse managers.

- a) de eerbiediging van de nationale markten (de „fundamentals”);
- b) [...];
- c) [...].
- a) De „fundamentals”
- (62) Volgens de verklaring van Vallourec is het basisvoorschrift van de overeenkomst (in de documenten aangeduid als „fundamentals”) de eerbiediging van de binnenlandse markten van de verschillende producenten. Het Verenigd Koninkrijk (offshore) werd als half beschermd beschouwd, dat wil zeggen dat een concurrent contact moest opnemen met de plaatselijke producent van aardoliebuizen alvorens een offerte in te dienen (blz. 6257). Dit beginsel wordt in het document „onderhoud BSC” (blz. 15596-15599) bevestigd.
- (63) In haar antwoord op de vragen die tijdens de verificatie van 22 april 1997 uit hoofde van artikel 14, lid 2, van Verordening nr. 17 waren gesteld, beschrijft MRW de „fundamentals” als volgt:
- „Mir ist der Begriff „Fundamentals” nur im Zusammenhang mit Verhaltensweisen europäischer und japanischer Hersteller aus der Vergangenheit (dh vor 1.4.1995) bekannt. Nach meiner Kenntnis, handelt es sich bei den „Fundamentals” um eine Übereinkunft betreffend OCTG-Rohre und Project linepipe, die im wesentlichen den Schutz der jeweiligen Heimatsmärkte bezweckte. Dies bedeutete, daß japanische Hersteller in diesen Bereichen nicht in europäischen Märkte vordrängen sollten, während europäische Hersteller nicht nach Japan liefern sollten.”⁽¹²⁾ (blz. 10990A).
- (64) In zijn verklaring van 1 juni 1995 ten overstaan van de officier van justitie van Bergamo merkte [...], die van 1991 tot eind 1992 [...] was van Dalmine en die vervolgens commercieel directeur van deze afdeling werd tot eind 1994, het volgende op:
- „Le gare d'appalto [...] venivano costantemente vinte dalla Dalmine, in quanto nelle riunioni dei club dei produttori (cartelli) che si tenevano due volte l'anno, una volta in Europa ed una volta in Giappone, si stabiliva un gentlemen agreement per il quale ciascun produttore avrebbe avuto diritto di vincere in patria le gare d'appalto, sulla base di una regola internazionalmente accettata per cui, fatta pari a 100 l'offerta dell'operatore nazionale, gli altri operatori si impegnavano ad offrire un prezzo superiore di un tasso variabile tra l'8 e il 10 % [...]. Se taluno degli operatori, in violazione del patto, sottoquota un concorrente sul mercato domestico, subisce come sanzione minacce di ritorsione tali da ritirare l'offerta, ma ciò non capita
- perché la regola è rigidamente osservata.”⁽¹³⁾ (blz. 8220 ter, blz. 12).
- (65) In zijn schriftelijke antwoord van 4 april 1997 op een vraag die tijdens de verificatie van 13 februari 1997 was gesteld over de inhoud van de „fundamental rules”, deelt Dalmine mee dat „esse possano riflettere la posizione dell'industria comunitaria dei tubi in acciaio senza saldatura [...] Questa posizione si è sviluppata su due linee: attuazione di un processo di razionalizzazione [...], contatti con l'industria giapponese la cui capacità produttiva superava la domanda. I contatti si riferivano all'esportazione di tubi (specialmente quelli per l'industria petrolifera) in aree diverse dalla CE (quali Russia e Cina) eolgevano anche a limitare l'esportazione di tubi alla CE in seguito alla chiusura degli impianti di British Steel e quindi a proteggere l'industria comunitaria dei tubi senza saldatura.”⁽¹⁴⁾ (blz. 15099-15101).
- (66) In haar antwoord van 31 oktober 1997 op het verzoek om inlichtingen van de Commissie verklaart BS met betrekking tot de Europa-Japan-club: „In practice, domestic markets were reserved to the local producers in the first instance.”⁽¹⁵⁾ (blz. 11933).
- (67) De „fundamentals” worden ook genoemd in de interne nota van Vallourec (blz. 15591-15594) betreffende een vergadering die (volgens de interne nota van Vallourec van 24 juli 1990) op 1 juni 1990 was gehouden tussen BS en Vallourec:
- „L'analyse de VLR est qu'il ne faut pas ouvrir la porte aux Japs en les favorisant d'un british content. Il faut jouer les fondamentaux à fond, la première démarche étant d'écrire via le pt du club aux pt Jap pour signa-

⁽¹²⁾ „Ik ken het begrip „fundamentals” slechts in verband met gedragingen van Europese en Japanse producenten in het verleden (d.w.z. vóór 1 april 1995). Voorzover mij bekend, betreft het een overeenkomst inzake OCTG-buizen en „project”-linepipe, die voornamelijk ten doel had de verschillende nationale markten te beschermen. Dit hield in dat de Japanse producenten de Europese markten in deze sectoren niet mochten penetreren, terwijl de Europese producenten op hun beurt hun producten niet in Japan mochten afzetten.”

⁽¹³⁾ „De aanbestedingen [...] werden systematisch door Dalmine binnengehaald, aangezien tijdens de vergaderingen van de producentenclubs, die tweemaal per jaar plaatsvonden, eenmaal in Europa en eenmaal in Japan, een gentlemen's agreement werd gesloten, waardoor elke producent de aanbestedingen in zijn land mocht binnenhalen, op basis van een regel die op internationaal niveau werd aanvaard en die inhield dat de andere marktspelers er zich toe verbonden een prijs in te dienen die 8 tot 10 % boven die van de nationale marktspeler lag [...]. Indien een van de marktspelers de afspraak niet nakwam door een lagere aanbieding in te dienen dan een concurrent op diens nationale markt, dan zouden de vergeldingsmaatregelen dermate bedreigend zijn dat hij zijn aanbieding zou moeten intrekken, maar dat scenario heeft zich nooit voorgedaan, aangezien de regel streng wordt nageleefd.”

⁽¹⁴⁾ „Zij kunnen de positie van de communautaire sector naadloze buizen weergeven [...]. Deze positie heeft zich langs twee lijnen ontwikkeld: de tenuitvoerlegging van een rationalisatieproces [...]; contacten met de Japanse industrie waarvan de productiecapaciteit groter was dan de vraag. Deze contacten hadden betrekking op de export van buizen (met name die welke bestemd zijn voor de aardolie-industrie) naar andere gebieden dan de EG (zoals Rusland en China) en zij hadden tevens ten doel de export van buizen naar de EG te beperken na de sluiting van de installaties van British Steel en, derhalve, om de communautaire industrie voor naadloze buizen te beschermen.”

⁽¹⁵⁾ „In de praktijk waren de binnenlandse markten in de eerste plaats voorbehouden aan de plaatselijke producenten.”

ler les implantations des shojas en UK. Il paraît ambitieux d'imaginer que BSC puisse organiser un sharing key en PJ japonais alors que SMI se casse les dents sur ce point depuis de longs mois." (16) (blz. 15598).

- (68) Een onderzoek van de leveringen van de leden van de Europa-Japan-club toont aan dat dit beginsel in acht werd genomen.

NAADLOZE OCTG EN LINEPIPE

Aandeel van de binnenlandse producent in de afzet van BS, Dalmine, MRW, Vallourec, SMI, KSC, NSC en NKK

Bestemming	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Italië	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %
Duitsland	97 %	91 %	99 %	87 %	92 %	87 %
Frankrijk	92 %	82 %	86 %	86 %	84 %	85 %
VK (a)	81 %	84 %	78 %	79 %	84 %	78 %
Japan	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Totaal club	90 %	88 %	88 %	87 %	91 %	87 %

Bron: Antwoorden van de bedrijven op de verzoeken om inlichtingen uit hoofde van artikel 11.

(a) Vanaf 1991 worden de leveringen van OCTG van Vallourec, Dalmine en MRW in het Verenigd Koninkrijk, na de sluiting van BS, als binnenlandse leveringen beschouwd.

- (69) De volgende zin in de interne nota van Vallourec van 20 juni 1994 moet in het licht van deze bescherming van nationale markten worden geïnterpreteerd: „STDM devrait tout de même respecter à peu près le UK en échange de notre protection du Mexique et de l'Argentine, mais dans le reste du monde il essaiera de développer ses ventes au maximum.” (17) (blz. 15813).

b) De „speciale markten”

(70) [...].

(71) [...].

(16) „De analyse van VLR is dat we niet de deur voor de Jappen moeten openen door hun een „British content” te gunnen. We moeten de fundamentals volledig benutten, waarbij eerst via de voorzitter van de club de Japanse presidenten-directeur moeten worden aangeschreven om hen te wijzen op de vestigingen van Japanse warmwalsinstallaties in het VK. Het lijkt ambitieus om te menen dat BSC een verdeelsleutel zou kunnen vaststellen in Japanse PJ terwijl SMI al maandenlang haar tanden stukbijt op deze kwestie.”

(17) „STDM zou toch min of meer het VK moeten respecteren in ruil voor onze bescherming van Mexico en Argentinië, maar in de rest van de wereld zal het proberen zijn afzet zoveel mogelijk uit te breiden.”

c) De verdeling van de andere markten

(72) [...].

(73) [...].

(74) [...].

(75) [...].

(76) [...].

(77) Deze samenwerking gold ook voor bijzondere projecten (blz. 4283).

4. De leveringscontracten voor gladde buizen tussen BS, Vallourec, Dalmine en MRW

- (78) In verband met de bescherming van de nationale markten („fundamentals”) ontstond, doordat BS in 1990 overwoog om de productie van warmgewalste naadloze buizen te staken, het probleem van het „niet-nationale” karakter van de Britse markt. Daarom introduceerden Vallourec en BS het begrip „fundamentals improved”. Onder de rubriek „het eerbiedigen van het Verenigd Koninkrijk door de Japanners” wordt in de notulen van een vergadering tussen Vallourec en BS van 24 juli 1990 gesteld:

„MRW est le seul producteur européen qui fasse peur aux japonais et qui puisse donc imposer un respect des „fundamentals improved”. MRW aurait un intérêt à la défense des „fundamentals” sur le UK puisqu'il fournirait une partie des plain end pipes après l'arrêt de Clydesdale [...]. VLR insiste sur le fait que toute alliance en Europe doit être faite avec une part suffisamment forte pour MRW.” (18) (blz. 15586 e.v.).

Ter afsluiting van de bijeenkomst:

„BS et VLR s'accordent pour dire que ce renforcement de la CEE est jouable et doit aboutir à des „fundamentals improved” qui interdiraient aux japonais l'accès

(18) „MRW is de enige Europese producent waar de Japanners bang van zijn en die derhalve de naleving van de „fundamentals improved” kan afdwingen. MRW heeft er belang bij de „fundamentals” inzake het VK te verdedigen omdat het een gedeelte van de „plain end pipes” zou leveren na de sluiting van Clydesdale [...]. VLR benadrukt dat een eventuele alliantie in Europa een voldoende groot aandeel voor MRW moet opleveren.”

du UK même après que Clydesdale aurait été fermé. PhV ⁽¹⁹⁾ ajoute qu'un respect à 100 % des „fundamentals” en UK est impossible mais que si les exceptions ne dépassent pas 15 000 tonnes par an, la situation sera supportable. BS évoque toutefois la possibilité d'acheter des plain ends à UTM, SIDERCA et TAMSA pour éviter leur concurrence sauvage.” ⁽²⁰⁾ (blz. 15587).

(79) Na de sluiting van haar fabriek in Clydesdale heeft BS contracten voor de levering van gladde buizen gesloten voor TSSL, haar dochteronderneming op het gebied van thermische behandeling en draadsnijden, met:

— Vallourec (24 juli 1991) voor de voorziening in [...] % van de behoeften van BS (blz. 12867 e.v.);

— Dalmine (4 december 1991) voor de voorziening in [...] % van de behoeften van BS (blz. 12910 e.v.);

— MRW (9 augustus 1993) voor de voorziening in [...] % van de behoeften van BS (blz. 12948 e.v.).

(80) Al in maart en mei 1990 had Vallourec zich, naar aanleiding van de sluiting van Clydesdale, beziggehouden met de hypothese van een verdeling van de levering van gladde buizen onder Europeanen en de koppeling van de prijzen en de door BS verkochte volumes en de verkoop van gladde buizen door de Europeanen: „[...]si [...] on peut obtenir des Japonais qu'ils n'interviennent pas sur le marché UK, et que le problème se règle entre Européens. Dans ce cas on partagerait effectivement les tubes lisses entre MRW, VLR et Dalmine. Dans ce scénario II, on aurait probablement intérêt à lier les ventes de VLR à la fois au prix et au volume du VAM vendu par BSC” ⁽²¹⁾ (blz. 15624-15625); (In de contracten hingen de prijzen van de gladde buizen die MRW, Vallourec en Dalmine hadden toegezegd aan BS te zullen leveren, af van de prijzen van de door BS verkochte buizen met schroefdraad.) „MRW/DALMINE/VLR obtiennent que BSC achète ses tubes lisses en priorité aux Européens

⁽¹⁹⁾ Ph. Varley, vertegenwoordiger van BS.

⁽²⁰⁾ „BS en VLR zijn het erover eens dat deze versterking van de EG mogelijk is en moet uitdraaien op „fundamentals improved” die de Japanners de toegang tot het VK zouden moeten ontzeggen, zelfs na de sluiting van Clydesdale. PhV (zie voetnoot 19) voegt hieraan toe dat een eerbiediging van de „fundamentals” in het VK met 100 % onmogelijk is maar dat de situatie aanvaardbaar zal zijn indien de uitzonderingen de 15 000 t per jaar niet overschrijden. BS vermeldt echter de mogelijkheid om „plain ends” te kopen bij UTM, SIDERCA en TAMSA om hun ongebreidelde concurrentie uit de weg te gaan.”

⁽²¹⁾ „[...] als [...] we van de Japanners gedaan kunnen krijgen dat zij buiten de VK-markt blijven, en dat de zaak onder Europeanen wordt geregeld. In dat geval zouden de gladde buizen inderdaad onder MRW, VLR en Dalmine worden verdeeld. In dit scenario 2 zouden we er waarschijnlijk belang bij hebben de verkoop van VLR zowel aan de prijs als aan het volume van de door BSC verkochte VAM te koppelen.”

que se répartissent cette fourniture selon une règle stricte” ⁽²²⁾ (blz. 15611). Twee maanden later (op 24 juli 1990) werd het feit dat MRW gladde buizen aan BS zou leveren, als een verworvenheid beschouwd („MRW aurait un intérêt à la défense des „fundamentals” sur le UK puisqu'il fournirait une partie des plain end pipes après l'arrêt de Clydesdale”) ⁽²³⁾ (blz. 15586).

(81) Met deze leveringscontracten verplichtte BS zich ertoe:

— alle benodigde gladde buizen waarin vroeger werd voorzien door haar installaties van Clydesdale, van Vallourec ([...] %), MRW ([...]30 %) en Dalmine ([...]30 %) te betrekken;

— driemaandelijks aan Vallourec, MRW en Dalmine de prijzen mee te delen die de onderneming berekende;

— elk jaar aan Vallourec, MRW en Dalmine haar consumptie van gladde buizen mee te delen.

(82) Vallourec, MRW en Dalmine verplichtten zich er op hun beurt toe om niet-vastgestelde (want van tevoren onbekende) hoeveelheden gladde buizen te leveren en de onderneming geen discriminerende prijzen en verkoopvoorwaarden te bieden ten opzichte van andere afnemers in het Verenigd Koninkrijk. Deze overeenkomsten zijn voor een duur van vijf jaar gesloten. Na deze periode blijven zij van kracht zolang geen van de partijen zich met inachtneming van een opzegtermijn van twaalf maanden terugtrekt.

5. De reorganisatie van de club

a) De crisis van 1993

i) Verstoringe ontwikkelingen

(83) De overeenkomst kwam door verschillende ontwikkelingen op losse schroeven te staan:

— de herstructurering van de Europese industrie, met name het staken van de naadlozebuisenproductie door BS en de mogelijke sluiting van de onderneming New Tubemeuse (hierna „NTM” genoemd);

— de opkomst van Latijns-Amerikaanse producenten, waardoor de in het kader van de Europa-Japan-club vastgestelde verdeelsleutels moeilijk konden worden gehandhaafd;

⁽²²⁾ „MRW/DALMINE/VLR bereiken dat BSC zijn gladde buizen in de eerste plaats van de Europeanen aankoopt; deze verdelen deze markt onderling volgens strikte afspraken.” Document van Vallourec „Réflexions stratégiques concernant les relations de VLR avec SMI et BSC” van 2 mei 1990.

⁽²³⁾ „MRW zou er belang bij hebben de „fundamentals” inzake het VK te verdedigen omdat het na de sluiting van Clydesdale een gedeelte van de „plain end pipes” zou leveren.”

— de toenemende betekenis van gelaste OCTG, waarvan het wereldaandeel op 20 % kan worden geschat, ondanks verschillen per regio (het aandeel van gelaste OCTG in Europa is zeer gering (circa 5 %), terwijl dit bijvoorbeeld in de Verenigde Staten 50 % kan bereiken).

ii) De positie van de Europeanen

(84) In het document „Paper for presidents on OCTG and project linepipe” (blz. 4902-4908) ⁽²⁴⁾ (hierna „paper for presidents”) en het document „g) Japanese” (blz. 4909-4914) ⁽²⁵⁾ wordt gewag gemaakt van deze verstoringe ontwikkelingen en wordt het standpunt van de Europeanen met het oog op de bijeenkomst van 5 november 1993 in Tokio nader verduidelijkt. In wezen willen de Europeanen dat de herstructurering van de Europese industrie voornamelijk ten goede komt aan de Europese producenten doordat de Europese markt aan hen wordt voorbehouden (met inbegrip van de offshore-gebieden). Het voorgestelde actieplan bestaat erin:

— het tonnage vast te stellen dat door de Japanners en de Latijns-Amerikanen aan Europa mag worden geleverd;

— de Japanners, indien zij zich hieraan niet houden, ermee te bedreigen dat zij (de Europeanen):

a) [...];

b) [...];

c) de Europese industrie niet zullen herstructureren en niet zullen zorgen voor de sluiting van NTM;

d) een klacht wegens dumping indienen.

b) De vergadering van 5 november 1993

(85) De bijeenkomst in Tokio resulteerde in een nieuwe tripartiete overeenkomst waarvan de inhoud wordt weergegeven in een document (hierna „document „sharing-key”” genoemd) (blz. 7320), dat op 12 november 1997 aan de Commissie is overhandigd door een belanghebbende bij de procedure (die verzocht heeft zijn identiteit niet bekend te maken) en waarvan de bron, volgens de informant, een handelsagent is van één van de deelnemers aan de genoemde bijeenkomst.

Tijdens de bijeenkomst zijn vooral de drie volgende onderwerpen besproken:

⁽²⁴⁾ Het betreft een voorbereidend document van de bijeenkomst van directeurs van Europese ondernemingen welke op 29 september 1993 in Parijs werd gehouden met het oog op de bijeenkomst van laatstgenoemden met de Japanse en Latijns-Amerikaanse directeurs op 5 november 1993. Volgens een handgeschreven nota is dit document door AS (A. Stewart van BS) aan Vallourec overhandigd op 23 september 1993.

⁽²⁵⁾ Dit document maakte deel uit van de voorbereidende documenten van de bijeenkomst van directeurs van de Europese ondernemingen met het oog op hun bijeenkomst met de Japanse en Latijns-Amerikaanse directeurs van 5 november 1993. Volgens een handgeschreven nota is dit document door AS (A. Stewart van BS) aan Vallourec overhandigd op 23 september 1993.

— de gevolgen van de uitbreiding van de club met de Latijns-Amerikanen;

— de gevolgen van de herstructurering van de Europese industrie;

— [...].

i) De gevolgen van de uitbreiding van de club met Latijns-Amerika

(86) Uit het document „sharing key” blijkt dat deze met de Latijns-Amerikanen aangeknoopte contacten gedeeltelijk succesvol waren. [...]. Niettemin maakten de Latijns-Amerikaanse producenten een uitdrukkelijk voorbehoud ten aanzien van de eerbiediging van de Europese markt ⁽²⁶⁾ (blz. 7320) en hebben zij aanzienlijke hoeveelheden afgezet in Europa. Het antwoord van Vallourec op de mondelinge vragen die tijdens de verificatie van 18 december 1997 waren gesteld, wordt uitdrukkelijk tegengesproken door het document „sharing key”, evenals de antwoorden van Siderca SAIC en Tamsa op de mededeling van punten van bezwaar, volgens welke de verkennende contacten die eind 1993 door de Europeanen met de Latijns-Amerikanen waren gelegd, zonder gevolg waren gebleven.

ii) De gevolgen van de herstructurering van de Europese industrie voor de overeenkomsten

(87) Zowel in het voorbereidende document als in de overeenkomst zelf moet onderscheid worden gemaakt tussen de sluiting van de Belgische producent NTM en de inkringing van BS.

De sluiting van NTM

(88) Als gevolg van de afsluiting van de markt van de voormalige USSR en de daling van de wereldvraag naar aardoliebuizen in de loop van de jaren 1992-1993, verslechterde de financiële positie van NTM aanzienlijk. Dit bracht de moedermaatschappij (Soconord) ertoe een partner te zoeken die met name belangstelling had voor de installaties voor schroefdraadsnijden, welke beter konden concurreren dan de warmwalsinstallaties (elektrooven en walsstoel). Er werden besprekingen gevoerd [...] maar zonder resultaat. De productie van NTM werd op 31 december 1993 volledig stopgezet; de installaties voor schroefdraadsnijden en de walsmachine zijn in augustus 1996 naar Iran overgebracht.

(89) Zoals blijkt uit de documenten „paper for presidents” en „g) japanese”, is de eventuele sluiting van NTM als

⁽²⁶⁾ „LA agreed the above share except for European market. For European tenders, liaison shall be discussed case by case in a cooperative sense.” („De Latijns-Amerikaanse producenten aanvaarden de bovengenoemde verdeling, behalve voor de Europese markt. Voor Europese aanbestedingen zullen per geval besprekingen moeten worden gevoerd in een geest van samenwerking.”)

onderhandelingsstroef gebruikt om de Japanners tot tegenprestaties te bewegen. Aangezien het grootste deel van de leveringen van NTM voor het Midden- en het Verre Oosten was bestemd en vrij omvangrijk was, was de eventuele sluiting van de onderneming, rekening houdende met de verdeelsleutels, zeer voordelig voor de Japanners en de Latijns-Amerikanen.

De aankoop door Vallourec van de activiteiten van BS op het gebied van afwerking van OCTG

- (90) Het voortbestaan, dankzij een rationalisatieprogramma, van de installaties voor buizenproductie in het Verenigd Koninkrijk zou de niet-Europese concurrenten tonen dat het Verenigd Koninkrijk nog steeds een belangrijke producent was binnen een sterke Europese industrie (blz. 4626-4640). Zoals uit het document „paper for presidents” blijkt, wilden de Europeanen zich ervan verzekeren dat, wanneer BS haar activiteiten op het gebied van naadloze buizen zou staken, noch de verdeelsleutels, noch de situatie op de Britse markt zouden veranderen:

„Although the Japanese have agreed not to request changes in our agreements if the EC seamless industry were to restructure, there is no guarantee that they would follow this precept if British Steel were to exit the tubemaking or finishing in the UK.”⁽²⁷⁾ (blz. 4902).

- (91) Op 21 januari 1993 zond BS aan Vallourec (en waarschijnlijk ook aan MRW en Dalmine) een blauwdruk van voorstellen met het oog op de sluiting van een overeenkomst over de herstructurering van de sector naadloze buizen, die besproken zou worden tijdens een bijeenkomst te Heathrow, op 29 januari 1993, tussen MRW/Vallourec/Dalmine/BS (blz. 4628). In dit document wordt opgemerkt: „British Steel has indicated its intention to withdraw eventually from seamless tube manufacture. It seeks to do this in an orderly and controlled manner in order to avoid disruption in the supply of tubes to its customers and to assist these producers who acquire the business to retain the order load [...]. Discussions have been held over the last six months between British Steel and other producers interested in acquiring assets from British Steel and British Steel believes that there is a consensus to proceed along the lines described in this paper.”⁽²⁸⁾. Een van de voorstellen

⁽²⁷⁾ „Hoewel de Japanners ermee hebben ingestemd geen veranderingen in onze overeenkomsten te zullen eisen indien de naadloze buizensector in de EG zou herstructureren, is er geen garantie dat zij dit ook zouden doen als British Steel haar activiteiten op het gebied van buizen of afwerking in het VK zou staken.”

⁽²⁸⁾ „British Steel heeft haar voornemen bekendgemaakt om zich op termijn uit de sector naadloze buizen terug te trekken. De onderneming streeft ernaar dit op ordelijke en gecontroleerde wijze te doen om een verstoring van de levering van buizen aan haar afnemers te voorkomen en de producenten die deze activiteiten overnemen, te helpen de orderportefeuille te behouden [...]. British Steel heeft in de afgelopen zes maanden besprekingen gevoerd met andere producenten die belangstelling hebben voor aandelen van British Steel, en British Steel meent dat er een consensus is om volgens de in dit document beschreven methode te werk te gaan.”

bestond erin de OCTG-activiteiten op Vallourec over te dragen en de leveringscontracten voor gladde buizen tussen BS en Vallourec, MRW en Dalmine te handhaven, in dezelfde verhoudingen. Op dezelfde dag werd een bijeenkomst gehouden tussen MRW en BS waarbij MRW „agreed that Vallourec should take the lead in the future ownership of the OCTG Business”⁽²⁹⁾ (blz. 4626). In het document van Dalmine met de titel „Seamless steel tube system in Europe and market evolution” (blz. 2053) van mei-augustus 1993 wordt opgemerkt dat een oplossing voor het BS-vraagstuk die voor allen voordelig is, slechts in een Europese context zou kunnen worden gevonden; dat Vallourec de installaties van BS zou overnemen werd ook door Dalmine aanvaard.

- (92) Op 22 februari 1994 nam Valtubes (dochteronderneming van Vallourec) de zeggenschap over van de Schotse installaties van BS welke gespecialiseerd zijn in thermische behandeling en draadsnijden volgens het VAM-procédé, en richtte zij de onderneming Tubular Industries Scotland Limited (TISL) op, marktleider in het Noordzeegebied voor de levering van buizen met hoogwaardige of standaardschroefdraadverbinding⁽³⁰⁾. Vallourec, dat bij deze gelegenheid de mogelijkheid had om de door BS gesloten overeenkomsten te ontbinden (clause 9 i)) waardoor het een extra afzetgebied zou hebben voor zijn productie van gladde buizen, hernieuwde op 31 maart 1994 de in overweging 79 genoemde leveringscontracten voor gladde buizen welke BS met Dalmine en MRW had gesloten. Het contract met MRW was op 24 april 1997 (datum waarop bij MRW verificatie werd verricht) nog steeds van kracht. Het contract tussen TISL en Dalmine loopt nog steeds, maar na de mededeling van bezwaar hebben de partijen, bij wijze van voorzorgsmaatregel, besloten dat, indien de Commissie in haar eindbeschikking bij haar bezwaren zou blijven, dit contract met terugwerkende kracht per 30 maart 1999 zou worden beëindigd.

- (93) Op 31 maart 1994 ondertekende BS met Vallourec (TISL) een contract met betrekking tot de levering door BS [...] voor bepaalde soorten gladde buizen met kleine diameter voor OCTG. Dit contract liep ten einde met de sluiting van Wednesfield in december 1995. Dit kan uiteraard niet los worden gezien van de aankoop door Vallourec, een maand eerder, van de Schotse installaties van BS die gespecialiseerd zijn in thermische behandeling en schroefdraadsnijden volgens het VAM-procédé.

- (94) Uit het document „sharing key” blijkt dat de herstructurering van de Europese industrie de onderhandelingen heeft beïnvloed en dat deze, althans ten aanzien van de Japanse producenten, het door de Europeanen gewenste resultaat hebben gehad: Europa was voor hen. De Latijns-Amerikanen gaven evenwel te kennen hiermee niet in te stemmen.

⁽²⁹⁾ „ermee instemde dat Vallourec de leiding zou nemen bij het beheer van de OCTG-activiteiten in de toekomst.”

⁽³⁰⁾ Jaarverslag 1994 van Vallourec (blz. 14617).

- iii) Chinese markt
- (95) [...].

6. De beëindiging van de overeenkomst

- (96) Ofschoon de laatste bijeenkomst waarvan in het dossier een spoor terug te vinden is, van maart 1994 dateert, blijkt uit de verklaring van Vallourec dat de Europa-Japan-club pas in 1995 zijn activiteiten heeft gestaakt.
- (97) MRW verklaart dat de „fundamentals” verleden tijd zijn (d.w.z. van vóór het in functie treden van de heer [...] op 1 april 1995).

II. JURIDISCHE BEOORDELING

A. Algemeen

- (98) Artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag verbiedt, wegens onverenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt, alle overeenkomsten tussen ondernemingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke de handel tussen lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst en met name die welke bestaan in het rechtstreeks of zijdelings bepalen van de aan- of verkoopprijzen of van andere contractuele voorwaarden, het beperken of controleren van de productie, de afzet, de technische ontwikkeling of de investeringen en het verdelen van de markten.

B. De Europa-Japan-club

1. Aard van de inbreuk

- (99) De Commissie is van oordeel dat, opdat een beperking wordt beschouwd als een overeenkomst in de zin van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag, niet vereist is dat deze beoogt in rechte bindend te zijn voor de partijen. Er is sprake van een overeenkomst indien de partijen tot een wilsovereenstemming komen die hun commerciële vrijheid beperkt of kan beperken doordat de lijnen van wat zij op de markt ten opzichte van elkaar doen of niet doen, worden uitgestippeld. Contractuele dwang of afdwingbaarheidsregels zijn niet vereist. Een schriftelijke neerslag van de overeenkomst is evenmin noodzakelijk ⁽³¹⁾.

⁽³¹⁾ Beschikking 86/398/EEG van de Commissie van 23 april 1986 inzake een procedure op grond van het EG-Verdrag (IV/31149 — Polypropyleen) (PB L 230 van 18.8.1986, blz. 1, overweging 81). Arresten van het Gerecht van eerste aanleg van 24 oktober 1991 in zaak T-1/89 Rhône-Poulenc SA tegen Commissie), Jurisprudentie 1991, blz. II-1037, rechtsoverweging 120, en van 20 april 1999 in gevoegde zaak T-305/94 enz. (Limburgse Vinyl Maatschappij N.V. e.a. tegen Commissie) (nog niet gepubliceerd, rechtsoverweging 715).

- (100) Vanaf 1977 kwamen de ondernemingen BS, Dalmine, MRW, Vallourec, KSC, NKK, NSC en SMI tot een wils-overeenkomst inzake hun handelspolitiek met betrekking tot naadloze API OCTG en project-linepipe in verschillende geografische regio's. Het betreft derhalve een overeenkomst in de zin van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag waarvan het bestaan door verschillende documenten wordt gestaafd, afgezien van de verklaringen van Vallourec en Dalmine (overweging 69): in het reeds in overweging 84 genoemde document „paper for presidents” van 23 september 1993 is sprake van „the current agreements” („de lopende overeenkomsten”) en „our agreements” („onze overeenkomsten”). In het document „Verslag van het onderhoud met JF in Brussel” worden de „overeenkomsten” genoemd als synoniem van „club” of van „huidig systeem”. In het document „sharing key” staat duidelijk vermeld: „The following sharing key was agreed” [...] „% 50 increase of price was agreed” [...] „above agreement is valid through end of march 94.” ⁽³²⁾ (blz. 7320).

2. Doel en effect van de overeenkomst

- (101) In de verklaringen van de verschillende producenten wordt de inhoud van de overeenkomst als volgt gepresenteerd:
- de betrekkingen tussen de producenten onderling worden beheerst door fundamentele regels („fundamentals”) die de producenten verbieden hun producten te verkopen op de nationale markten van de concurrenten die partij zijn bij de overeenkomst;
  - [...];
  - [...];
  - [...].
- (102) Deze overeenkomst had eveneens ten doel de concurrentie in de gemeenschappelijke markt te beperken doordat werd bepaald dat de nationale markten van de verschillende producenten (d.w.z. de Duitse, Franse, Italiaanse, Britse en Japanse markt) moesten worden geëerbiedigd in die zin dat het aanbod van naadloze buizen in de lidstaten waar een nationale producent was gevestigd, beperkt werd doordat andere producenten die partij waren bij de overeenkomst, zich ervan onthielden buizen aan deze markten te leveren.
- (103) De twee onderdelen van de „Europa-Japan”-overeenkomst [...] zouden eveneens onder artikel 81 van het EG-Verdrag vallen indien zou komen vast te staan dat deze praktijken de producenten in staat stelden het aanbod in de gemeenschappelijke markt te beperken of de

⁽³²⁾ „Er werd overeenstemming bereikt over de volgende verdeelsleutel” [...] „er is besloten tot een prijsverhoging met 50 %” [...] „de bovengenoemde overeenkomst blijft tot eind maart 1994 van kracht.”

prijzen er, rechtstreeks dan wel zijdelings, te bepalen. In het onderhavige geval is de Commissie niet bij machte om het bewijs van een dergelijke restrictieve invloed op de gemeenschappelijke markt te leveren. De Commissie kan evenmin bewijzen dat deze overeenkomst de concurrentie beperkte in het gebied waarop de EER-overeenkomst van toepassing is en dat geen deel uitmaakt van de Gemeenschap. Deze beschikking heeft derhalve uitsluitend betrekking op de „Europa-Japan”-overeenkomst in zoverre hierin de eerbiediging van de nationale markten was voorzien („fundamentals”) en zij lidstaten betrof.

- (104) In de zaak ACF Chemiefarma heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen geoordeeld dat „de verdeling van nationale markten ten doel heeft de mededinging en de handel binnen de gemeenschappelijke markt te beperken.”⁽³³⁾ Volgens vaste rechtspraak van het Hof „behoeven, voor de toepassing van artikel 85, lid 1, de concrete gevolgen van een overeenkomst niet in aanmerking te worden genomen, wanneer zij ertoe strekt de vrije mededinging te beperken, te verhinderen of te vervalsen.”⁽³⁴⁾ Uit de in overweging 68 weergegeven tabel blijkt evenwel dat de nationale markten werden geëerbiedigd.

3. Ongunstige beïnvloeding van de handel tussen lidstaten

- (105) Een overeenkomst waarbij de nationale markten worden gerespecteerd, heeft een ongunstige invloed op de handel tussen de lidstaten in zoverre zij betrekking heeft op de afzet van de producten van een fabrikant van de gemeenschappelijke markt welke bestemd zijn voor een andere lidstaat, en zelfs op de afzet in de gemeenschappelijke markt van producten die afkomstig zijn van een derde land⁽³⁵⁾.
- (106) De producenten konden immers, door onderling te overleggen, het tonnage buizen wijzigen dat elk van hen zonder dit overleg zou hebben afgezet op de markten van de lidstaten⁽³⁶⁾. De ongunstige invloed op het intracommunautaire handelsverkeer is merkbaar omdat de levering van producten die voorwerp van de overeenkomst waren, door de ondernemingen waaraan deze beschikking is gericht, in de vier betrokken „nationale” markten circa 15 % van het communautaire verbruik van naadloze OCTG en linepipe vertegenwoordigt.

⁽³³⁾ Arrest van 15 juli 1970 in zaak 41-69, Jurisprudentie 1970, blz. 661, rechtsoverweging 128.

⁽³⁴⁾ Arrest van het Hof van 30 januari 1985 in zaak 123-83 (BNIC tegen Guy Clair), Jurisprudentie 1981, blz. 391, rechtsoverweging 22.

⁽³⁵⁾ Arrest van het Hof van 15 juni 1976 in zaak 51-75 (Emi Records Limited tegen CBS Limited United Kingdom), Jurisprudentie 1976, blz. 811, rechtsoverweging 28. Beschikking 74/634/EEG van de Commissie (IV/27.095 — Frans-Japans kartel inzake kogellagers) (PB L 343 van 21.12.1974, blz. 19), Beschikking 75/77/EEG van de Commissie (IV/27.039 — Champignons in blik) (PB L 29 van 3.2.1975, blz. 26) en Beschikking 75/497/EEG van de Commissie (IV/27.000 — IFTRA-regels voor producenten van ruw aluminium) (PB L 228 van 29.8.1975, blz. 3).

⁽³⁶⁾ Beschikking 73/109/EEG van de Commissie van 2 januari 1973 inzake een procedure op grond van de artikelen 85 en 86 van het EG-Verdrag (IV/26.918 — Europese suikerindustrie) (PB L 140 van 26.5.1973, blz. 17).

4. Deelname van de ondernemingen

- (107) De Europese en Japanse producenten hebben het bestaan van onderlinge overeenkomsten erkend en hebben toegegeven hieraan deel te nemen. In hun antwoorden op verschillende verzoeken om inlichtingen hebben de ondernemingen de Commissie de data van een aantal van deze bijeenkomsten, die tussen 1992 en 1994 werden gehouden, meegedeeld; zij erkennen evenwel dat de oprichting van de „club” eind jaren zeventig plaatsvond (volgens de verklaring van Vallourec is het overleg in 1977 begonnen). In hun antwoord op de mededeling van punten van bezwaar hebben de Latijns-Amerikaanse producenten de Commissie cijfers verstrekt inzake hun leveringen aan Europa, hetgeen, in combinatie met het uitdrukkelijke voorbehoud dat zij hadden gemaakt wat de eerbiediging van de Europese markt betreft, de Commissie ertoe heeft gebracht de tegen hen geformuleerde klachten in te trekken.

5. Duur van de inbreuk

- (108) Volgens de verklaringen van Vallourec zijn de bijeenkomsten van de Europa-Japan-club in 1977 begonnen (blz. 6257). Zij zijn tot 1995 voortgezet (blz. 6257). Gezien evenwel de tussen de Gemeenschap en de Japanse regering gesloten overeenkomsten inzake vrijwillige beperking van de uitvoer, zoals in overweging 27 beschreven, gaat de Commissie ervan uit dat er pas vanaf 1990 sprake was van een inbreuk.

6. Conclusie inzake de toepasselijkheid van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag

- (109) In het licht van het voorafgaande is de Commissie van oordeel dat alle ondernemingen die adressaten zijn van deze beschikking, artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag hebben geschonden door afspraken te maken over de eerbiediging van hun nationale markten.

C. De tussen BS, Vallourec, Dalmine en MRW gesloten contracten

1. Aard van de inbreuk

- (110) Ook al gaat het om drie verschillende contracten die op verschillende data zijn gesloten, deze zijn niettemin gebaseerd op een overeenkomst die oorspronkelijk bestond tussen Vallourec en BS (zie overweging 78). Vallourec heeft deze contracten met instemming van BS, Dalmine en MRW verlengd in het kader van de herstructurering van de Europese industrie (zie overweging 91).

2. Doel en effect van de contracten

- (111) Het doel van deze contracten was de levering van gladde buizen aan de marktleider voor OCTG in het Noordzee-

gebied, met het oogmerk een nationale producent in het Verenigd Koninkrijk te handhaven teneinde de „fundamentals” in het kader van de Europa-Japan-club te doen respecteren. Deze contracten hadden tot doel en tot voornaamste gevolg dat de voorziening in de volledige behoefte aan gladde buizen van concurrent BS (vanaf 1994 Vallourec) onder MRW, Vallourec en Dalmine werd verdeeld. Zij lieten de aankooprijzen van gladde buizen afhangen van de prijzen die BS voor buizen met schroefdraad berekende. Aldus beperkten zij de vrijheid van BS (na februari 1994 Vallourec) om zich te bevoorraden en verplichtten zij deze onderneming om haar verkoopprijzen aan haar concurrenten mee te delen, evenals de verkochte hoeveelheden. Op hun beurt verbonden MRW, Vallourec (tot februari 1994) en Dalmine zich ertoe een concurrent (BS, en vanaf maart 1994 Vallourec) producthoeveelheden te leveren die niet van tevoren vaststonden.

- (112) In artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag worden overeenkomsten die ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de markten worden verdeeld, uitdrukkelijk als onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt aangemerkt. Contracten die ertoe strekken en tot gevolg hebben dat de levering van een product wordt voorbehouden aan de grootste producent van buizen met schroefdraad in een markt die bijna de helft van het verbruik van OCTG in de Gemeenschap vertegenwoordigt (zie overweging 50), brengen een merkbare beperking van de mededinging in de gemeenschappelijke markt teweeg.

3. Ongunstige beïnvloeding van de handel tussen lidstaten

- (113) Het intracommunautaire handelsverkeer wordt ongunstig beïnvloed omdat het contract betrekking heeft op de levering van producten aan het Verenigd Koninkrijk vanuit Frankrijk, Duitsland en Italië. Deze ongunstige invloed is merkbaar omdat de levering van de producten die voorwerp van de overeenkomst zijn, aan het Verenigd Koninkrijk circa 20 % van het communautaire verbruik van naadloze OCTG uitmaakt.

4. Deelnemers

- (114) De deelnemers aan deze overeenkomst waren Vallourec, MRW, Dalmine en BS (laatstgenoemde slechts tot februari 1994).

5. Duur van de inbreuk

- (115) Voor BS heeft de inbreuk geduurd van juli 1991 (datum van ondertekening van het contract met Vallourec) tot februari 1994 (datum van de aankoop, door Vallourec, van de installaties van BS). Voor MRW heeft zij geduurd van ten minste augustus 1993 (datum van ondertekening van het contract met BS) tot ten minste 24 april 1997 (zie overweging 92). Voor Vallourec duurde de inbreuk van juli 1991 tot maart 1999. Voor Dalmine duurde zij van december 1991 (datum van ondertekening van het contract met BS) tot maart 1999 (zie overweging 92).

6. Conclusie inzake de toepasselijkheid van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag

- (116) Gezien het voorafgaande is de Commissie van oordeel dat MRW, BS, Dalmine en Vallourec artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag hebben geschonden door contracten te sluiten die geresulteerd hebben in een verdeling van de levering van gladde buizen aan BS (vanaf 1994 Vallourec).

D. Niet-toepasselijkheid van artikel 81, lid 3, van het EG-Verdrag

- (117) Aangezien geen enkele van de overeenkomsten waarop de onderhavige beschikking betrekking heeft, is aangemeld en zij evenmin voldoen aan de voorwaarden van artikel 4, lid 2, van Verordening nr. 17, is artikel 81, lid 3, van het EG-Verdrag niet van toepassing.

E. Argumenten van de partijen

1. Met betrekking tot de procedure

a) De verificatiebeschikkingen van november 1994

- (118) De Japanse ondernemingen evenals Dalmine en MRW bestrijden de rechtsgeldigheid van de beschikkingen op basis waarvan de Commissie in december 1994 de verificaties heeft verricht en derhalve ook de mogelijkheid voor de Commissie om gebruik te maken van de tijdens deze verificaties verkregen documenten. Volgens deze ondernemingen sluit de methode die bij artikel 56 van de EER-overeenkomst wordt vastgesteld, een overlapping van de bevoegdheden van de ESA en de Commissie uit („one-stop shop”). Indien de Commissie een inbreuk op artikel 81 van het EG-Verdrag vermoedde, zou alleen zij bevoegd zijn en zou zij niet zijn ingegaan op het verzoek van de ESA.

- (119) Volgens de Commissie moet deze redenering worden verworpen omdat de beschikkingen die zij in november 1994 heeft gegeven met betrekking tot het bestaan van overeenkomsten en/of onderling afgestemde feitelijke gedragingen, op basis van de gegevens waarover zij beschikte, als doel hadden om na te gaan of deze praktijken:

- het handelsverkeer tussen de lidstaten van de Gemeenschap ongunstig konden beïnvloeden (inbreuk op artikel 81 van het EG-Verdrag);
- en/of zij de handel tussen de partijen bij de EER-overeenkomst ongunstig konden beïnvloeden (inbreuk op artikel 53 van de Overeenkomst).

Bovendien betrof het verzoek van de ESA slechts een gedeelte van de EER (Noorwegen), terwijl de door de Commissie verrichte verificaties een veel ruimere dimensie hadden, zoals duidelijk uit de tekst van de verificatie-

beschikkingen naar voren komt. In tegenstelling tot de argumenten van de ondernemingen was de Commissie derhalve bevoegd om de verificatie op verzoek van de ESA uit te voeren en om haar eigen verificaties te richten om de mogelijkheid van andere inbreuken na te gaan.

- (120) De toepassing van de tweevoudige rechtsgrond in de verificatiebeschikkingen — EG-Verdrag (met name artikel 85) en EER-overeenkomst (met name artikel 53) — was derhalve wettig omdat de Commissie in de onderzoekfase niet kon vaststellen of de feiten uitsluitend een inbreuk vormden op artikel 81 van het EG-Verdrag of ook op artikel 53 van de EER-overeenkomst. Na de verificatie van de feiten en na de overdracht van de zaak door de ESA, was de Commissie tevens als enige verantwoordelijk voor de voortzetting van de procedure in het kader van de EER-overeenkomst.

b) Het gebruik van het document „sharing key” door de Commissie

- (121) Alle ondernemingen, behalve MRW en BS die zich hierover niet hebben uitgelaten, betwisten dat de Commissie zich kan beroepen op het document „sharing key” omdat noch de bron, noch de auteur, noch de datum, noch de gelegenheid waarbij dit document is opgesteld, nader is aangegeven. De Commissie heeft evenwel het recht haar informatiebronnen niet bekend te maken wanneer deze hierom hebben verzocht. Zij kan van een dergelijk document gebruikmaken wanneer het vermoedelijk authentieke karakter ervan door een aantal elementen wordt gestaafd:

— het door Vallourec op 27 januari 1994 opgestelde document (blz. 4822 en 4823) vermeldt het bestaan van „overeenkomsten” of een „huidig systeem” of een „club” en de in het document genoemde cijfers [...] komen overeen met de cijfers die volgens het document „sharing key” in een overeenkomst waren opgenomen;

— bepaalde punten die waren opgenomen in de overeenkomst welke in het document „sharing key” wordt beschreven [...] kwamen specifiek aan de orde in de voorstellen van de Europese producenten voor de bijeenkomst van november;

— de lijst van bijeenkomsten van de club die bij de Commissie bekend zijn (overweging 60), toont aan dat de bijeenkomst die volgde op die van november 1993 in Tokio, in maart 1994 in Cannes is gehouden. Het document „sharing key” vermeldt dat de volgende bijeenkomst van president-directeuren in maart 1994 zal plaatsvinden.

- (122) Hoe dan ook heeft de Commissie dit document niet afzonderlijk als bewijs gebruikt, maar als extra grond van vermoeden, welke deel uitmaakt van de gehele bewijslast.

c) De toegang tot het dossier

- (123) MRW betoogt dat zij geen toegang heeft gehad tot de interne documenten van de ESA die deze in december 1995 aan de Commissie heeft overgedragen.

- (124) De Commissie is van oordeel dat dit werkdocumenten zijn van een openbare autoriteit die zijn overgedragen overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Protocol nr. 23 van de EER-overeenkomst. Zij moeten derhalve als interne documenten worden behandeld en kunnen niet ter inzage worden gegeven overeenkomstig de mededeling van de Commissie betreffende de toegang tot een dossier ⁽³⁷⁾.

- (125) Dalmine betoogt dat een aantal passages van niet-vertrouwelijke (en dus toegankelijke) versies van bepaalde documenten van het dossier eenvoudig bedekt was zonder dat een samenvatting van de inhoud ervan was strekt. Deze handelwijze zou niet in overeenstemming zijn met de bovengenoemde mededeling van de Commissie betreffende de toegang tot een dossier.

- (126) De Commissie heeft tot taak het rechtmatig belang van de ondernemingen te beschermen, in die zin dat hun zakengeheimen of andere vertrouwelijke informatie niet aan derden bekend worden gemaakt. De Commissie beschouwt de handelwijze waarbij vertrouwelijke passages worden bedekt doch het algemene begrip van de documenten behouden blijft, als aanvaardbaar.

d) De termijn waarbinnen de mededeling van punten van bezwaar moet worden beantwoord

- (127) MRW en Dalmine beweren dat de door de Commissie vastgestelde termijn voor beantwoording van de mededeling van punten van bezwaar niet voldoende was gezien het grote aantal documenten en de verschillende talen waarin deze waren opgesteld.

- (128) De Commissie heeft een termijn van twee maanden verleend voor het antwoord van de ondernemingen overeenkomstig de sinds 1993 gebruikelijke praktijk (zie het XXIIIe Verslag over het mededingingsbeleid, punt 207).

2. Met betrekking tot de feiten

a) Bestaan van de overeenkomst

- (129) In hun schriftelijke antwoorden op de mededeling van punten van bezwaar en in de loop van de hoorzitting

⁽³⁷⁾ PB C 23 van 23.1.1997, blz. 3, punten I.A.3 en II.A.2.

hebben Vallourec en Dalmine uitdrukkelijk het bestaan van de Europa-Japan-overeenkomst erkend zoals deze door de Commissie wordt beschreven met betrekking tot standaard-OCTG en de project-linepipe. BS verklaarde dat zij de feiten niet betwistte, maar desondanks het bestaan van de overeenkomst in twijfel trok: „British Steel submits that if there was an agreement as alleged, it should be assessed in its economic context [...]. The reasons why such an agreement would not have restricted competition within the Community to an appreciable extent, suggest that there would not have been any commercial rationale for such an agreement — which calls into question whether in fact there was an agreement of the kind alleged in the SO”⁽³⁸⁾. MRW heeft zich niet uitgesproken over de door de Commissie beschreven feiten.

(130) KSC verklaart dat het niet kan aantonen dat de door de Commissie in de mededeling van punten van bezwaar beschreven feiten niet correct zijn. Deze onderneming, evenals NSC, NKK en SMI, bestrijdt echter dat het bewijsmateriaal toereikend zou zijn om hun deelneming aan een overeenkomst welke gericht is op de bescherming van de nationale markten, vast te stellen. NKK erkent weliswaar dat de Europese producenten haar tijdens de bijeenkomsten hadden verzocht hun nationale markten te eerbiedigen, doch verklaart dat zij haar handelsstrategie heeft gehandhaafd welke gebaseerd was op haar eigen beslissingen, zonder zich daarbij aan deze verzoeken gehouden te achten. SMI betoogt dat daarentegen over de nationale markten gesproken werd om deze uit te sluiten van een algemene verdeling van de markt.

(131) Wat de Commissie betreft vormen de in de overwegingen 62 tot 67 en 100 geciteerde documenten, zoals zij ook tijdens de hoorzitting heeft opgemerkt, een geheel van ernstige, nauwkeurige en onderling overeenstemmende aanwijzingen die toereikend zijn om het bestaan en de inhoud van de overeenkomst aan te tonen. Ten eerste is de verklaring van [...] van Vallourec [...] tamelijk duidelijk en nauwkeurig en wordt zij door de andere documenten gestaafd. Ten tweede hebben de Japanse ondernemingen erkend geen gedetailleerde informatie te kunnen verstrekken over de bijeenkomsten van de Europa-Japan-club:

„NSC cannot exclude the possibility that some of its former employees who were responsible for the seamless tube business participated in such meetings prior to July 1995.” (blz. 13548). „NSC cannot confirm whether its former employees attended meetings

⁽³⁸⁾ „British Steel merkt op dat indien er sprake zou zijn van een overeenkomst, zoals wordt beweerd, deze in haar economische context zou moeten worden beoordeeld [...]. De redenen waarom een dergelijke overeenkomst de mededinging in de Gemeenschap niet merkbaar zou hebben beperkt, suggereren dat er voor een dergelijke overeenkomst geen commerciële grond zou bestaan — hetgeen de vraag oproept of er werkelijk sprake was van het soort overeenkomst dat in de mededeling van punten van bezwaar wordt genoemd.” (Punt 1.6 van het antwoord van de onderneming op de mededeling van punten van bezwaar).

between European and Japanese producers and, if so, in what capacity they attended.” (blz. 14159)⁽³⁹⁾.

„SMI felt it important to stress that it relied on recollections of SMI employees since, without having documents and records, it could not be absolutely certain as to the accuracy of the employees' accounts.” (blz. 14430)⁽⁴⁰⁾.

„To the best of Mr. [...] (NKK) knowledge, there is no information other than that [...] contained in our reply dated 7 November 1997.” (blz. 14493)⁽⁴¹⁾.

„The fact that KSC only has hearsay information concerning these meetings means that the information it can provide to the Commission is necessarily vague.” (blz. 14616)⁽⁴²⁾.

(132) De Japanse ondernemingen betogen dat zij tussen 1977 en 1995 aanzienlijke hoeveelheden OCTG en linepipe op de Britse Noordzeemarkt hebben afgezet. Dat zij niet aan Duitsland, Frankrijk en Italië hebben geleverd, zou objectieve redenen van economische aard hebben waarvoor een overeenkomst inzake de eerbiediging van de nationale markt niet nodig is. Volgens deze ondernemingen heeft de Britse markt namelijk bijzondere kenmerken ten opzichte van de andere drie markten:

— De Noordzee vormt een offshoregebied dat geen deel uitmaakt van het douanegebied van de Gemeenschap. Hierdoor gelden voor de invoer in dit gebied geen douanerechten en kan deze evenmin aan dumpingprocedures worden onderworpen.

— De Noordzeemarkt is zeer aantrekkelijk, zowel in kwantitatief opzicht (het is de grootste markt van de Gemeenschap) als wat de prijzen betreft (de gebruikte buizen zijn voorzien van „premium”-schroefdraad en derhalve duurder). Hierdoor is het absorberen van de transportkosten vanaf Japan economisch levensvatbaar.

(133) Daarentegen bestonden er volgens de Japanse ondernemingen (en BS) in de andere markten van de Gemeenschap belangrijke obstakels voor de afzet door Japanse ondernemingen:

⁽³⁹⁾ „NSC kan niet uitsluiten dat sommige van haar voormalige personeelsleden die belast waren met de activiteiten op het gebied van naadloze buizen, vóór juli 1995 aan dergelijke bijeenkomsten hebben deelgenomen.” „NSC kan niet bevestigen of voormalige personeelsleden bijeenkomsten hebben bijgewoond tussen Europese en Japanse producenten en, zo ja, in welke hoedanigheid zij hieraan hebben deelgenomen.”

⁽⁴⁰⁾ „SMI wenste te onderstrepen dat zij zich baseerde op herinneringen van personeelsleden van het bedrijf omdat zij zonder documenten en verslagen niet volkomen zeker kon zijn van de juistheid van de verklaringen van deze personeelsleden.”

⁽⁴¹⁾ „Voorzover de heer [...] (NKK) bekend is, is er geen andere informatie dan die welke [...] in ons antwoord van 7 november 1997 is verstrekt”.

⁽⁴²⁾ „Aangezien KSC uitsluitend over informatie uit de tweede hand beschikt over deze bijeenkomsten, zijn de gegevens die het aan de Commissie kan verstrekken, noodzakelijkerwijs vaag.”

- De handelspolitiek van de Commissie (overweging 27).
  - De douanerechten bedroegen 9 % van de prijs van de buizen.
  - De hoeveelheden verbruikte buizen waren zeer gering en de gemiddelde omvang van de contracten werd verondersteld zeer klein te zijn.
  - De transportkosten: volgens sommige ramingen van de Japanse ondernemingen vertegenwoordigden deze kosten meer dan 20 % van de fob-prijs van buizen met standaardschroefdraad.
  - De normen en nationale homologatievereisten.
  - De leveringstermijnen vanaf Japan: tussen vier en zes weken.
  - De zeer sterke positie van de Europese producenten op hun nationale markten.
  - De dreiging van antidumpingprocedures.
  - De voorkeur voor nationale producten bij de openbare aardolieproducenten en
  - De regelgeving inzake overheidscontracten die niet-communautaire ondernemingen geen rechten verleent.
- (134) De Commissie meent dat voldoende is komen vast te staan dat er sprake was van een overeenkomst die onder meer voorzag in de eerbiediging van de nationale markten. Dat de Japanse ondernemingen niet naar de gemeenschappelijke markt exporteerden, is een logisch gevolg van deze overeenkomst. Bovendien concludeert de Commissie, na bestudering van de economische argumenten die door de ondernemingen naar voren zijn gebracht, dat deze het bestaan van de overeenkomst zoals in de overwegingen 61 tot en met 77 is beschreven, niet uitsluiten, en wel om de volgende redenen.
- (135) Ten eerste vormden de „fundamentals” slechts een onderdeel van een ruimere overeenkomst waarin het geheel van handelsbetrekkingen tussen de Europese en Japanse producenten (met uitzondering van de markten van de Verenigde Staten en Canada) werd geregeld. Zoals elke overeenkomst beruiste zij op een evenwicht tussen de belangen van de partijen, die verschillend kunnen zijn. Tegen deze achtergrond is het, zelfs indien de continentale Europese markten volgens de Japanse ondernemingen niet interessant waren, waarschijnlijk dat de inhoud van de overeenkomst anders zou zijn geweest of dat zelfs het bestaan ervan in het geding zou zijn gekomen indien de eerbiediging van de nationale Europese markten hiervan geen deel zou uitmaken.
- (136) Ten tweede sloten de vermeende tariefmuren de mogelijkheid van Japanse afzet op de nationale markten van de Europese producenten niet uit. Integendeel, uit verschillende documenten blijkt dat de Europese ondernemingen de afzet van Japanse ondernemingen, hetzij van eindproducten, hetzij van gladde buizen die ter plaatse van schroefdraad moesten worden voorzien (blz. 15611 en 15623), als een reële bedreiging beschouwden. Dit toont duidelijk aan dat het wel degelijk de overeenkomst inzake de eerbiediging van de nationale markten was die de Japanse producenten verhinderde om naar de Europese markten te exporteren.
- (137) De door de ondernemingen naar voren gebrachte economische argumenten kunnen overigens niet worden aanvaard, en wel om de volgende redenen:
- De door de Commissie vastgestelde handelsmaatregelen om de crisis in de ijzer- en staalsector het hoofd te bieden, en meer concreet de met de Japanse autoriteiten gesloten overeenkomst, hadden ten doel marktverstoringen te voorkomen. Deze maatregelen hebben de Japanse ondernemingen er wellicht tot 1990 van weerhouden naar Europa te exporteren, maar zij rechtvaardigen de handhaving van een dergelijk beleid na dat jaar niet.
  - Gezien de structurele overcapaciteit in de sector (overweging 45) en de hoge vaste kosten, draagt elke verkoop tegen een hogere prijs dan de variabele kosten ertoe bij de vaste kosten te dekken en hierdoor de kosten van de productie als geheel te verminderen. Daardoor waren zelfs de markten waar de consumptie van de betrokken producten niet erg hoog was, van belang voor alle producenten.
  - De Japanse ondernemingen exporteren per schip over de gehele wereld meer dan 95 % van hun productie van aardoliebuizen. In de tijdens de hoorzitting door de ondernemingen gehouden uiteenzettingen werden de vrachtprijzen naar Europa afzonderlijk gepresenteerd, d.w.z. op basis van de veronderstelling dat deze schepen slechts een klein tonnage buizen transporteren en dat de enige plaats van bestemming ervan Europa is. Hierbij wordt evenwel geen rekening gehouden met de mogelijkheid om ladingen samen te voegen, waardoor de kosten ervan worden gedrukt. Bovendien is, bij vervoer per schip, de afstand geen prijsbepalende factor. Overigens waren de genoemde prijzen niet de reële kosten, maar ramingen, omdat geen vergelijking was gemaakt tussen de reële transportkosten die door de ondernemingen worden gedragen, en de reële productiekosten, op grond waarvan eventueel had kunnen worden vastgesteld of de verkoop de kosten al dan niet dekt.
  - Wat het beweerde verschil in normen en de nationale homologatievereisten betreft moet worden opgemerkt dat de API-norm een internationale norm is en dat de eventuele eisen van afnemers op het gebied van homologatie overal in de wereld een rol spelen.
  - De leveringstermijnen van API OCTG en project-linepipe vanaf Japan zijn hetzelfde als voor buizen met „premium”-schroefdraad, waarvoor de ondernemingen de termijnen niet als een belemmering beschouwden.

- De zeer sterke positie van de Europese producenten op hun nationale markten vormt, veeleer dan een obstakel voor de export van Japanse ondernemingen naar Europa, volgens de Commissie het bewijs dat de „fundamentals” in acht werden genomen.
  - Het argument inzake het risico van antidumpingprocedures waardoor de Japanse uitvoer naar Europa zou worden afgeschrikt, kan door de Commissie niet worden aanvaard. Er is tegen de invoer van ijzer- en staalproducten uit Japan geen enkele antidumpingprocedure ingeleid en sommige procedures die tegen andere landen, zijn ingesteld (die overigens naadloze buizen in het algemeen betroffen), zijn zonder gevolg gebleven. Anderzijds zijn Japanse (en Europese) ondernemingen in de Verenigde Staten aan antidumpingprocedures onderworpen voor bepaalde ijzer- en staalproducten, hetgeen er niet toe heeft geleid dat zij zich van de Amerikaanse markt terugtrokken.
  - Wat de vermeende voorkeur voor nationale producten van de aardolieproducenten en gasdistributiebedrijven betreft, hebben de Japanse ondernemingen geen voorbeeld gegeven van een aanbidding hunnerzijds die niet zou zijn aanvaard. Zonder aanbiddingen kunnen geen contracten worden gesloten.
  - Voor wat de regelgeving op het gebied van overdrachtsopdrachten betreft, beletten deze Japanse ondernemingen niet om contracten aan te gaan.
- (138) De Commissie erkent dat Japanse producenten ten aanzien van hun afzet in Europa met bepaalde nadelen kampen als gevolg van de grote afstand en de douanerechten. Deze nadelen kunnen evenwel niet verklaren waarom zij gedurende een zo lange periode afwezig waren op de Europese markt.
- b) Duur van de overeenkomst
- (139) De Japanse ondernemingen stellen dat volgens de verklaring van Vallourec de contacten na 1977 zouden zijn gelegd, zonder dat evenwel nader wordt verduidelijkt wanneer. Dalmine merkt op dat zelfs indien deze contacten in 1977 zouden zijn gelegd, niets erop wijst dat zij tot een overeenkomst hebben geleid zoals door de Commissie wordt beschreven, en dat deze overeenkomst later kan zijn gesloten. Volgens deze ondernemingen kan de Commissie zich niet eenvoudig baseren op de verklaring van Vallourec om het begin van de overeenkomst in 1977 te dateren. SMI zou er geen bezwaar tegen hebben indien de Commissie ervan uit zou gaan dat de bijeenkomsten in het midden van de jaren tachtig een aanvang hebben genomen.
- (140) De Commissie baseert zich wat dit punt betreft op de verklaring van Vallourec en is van oordeel dat geen enkele onderneming nadere gegevens heeft verstrekt waardoor deze verklaring in twijfel zou kunnen worden getrokken.
- (141) Wat het einde van de overeenkomst betreft verklaren KSC, SMI, NKK en Dalmine dat zij na 1994 aan geen enkele bijeenkomst van de Europa-Japan-club hebben deelgenomen.
- (142) De Commissie is van mening dat het niet nodig is om een bijeenkomst te houden om deel te nemen aan een overeenkomst die al zolang bestaat. De verklaring van Vallourec van 17 september 1996 stelt dat de contacten met de Japanse ondernemingen ruim een jaar eerder waren beëindigd. Bovendien moet rekening worden gehouden met het feit dat de verificaties in december 1994 hebben plaatsgevonden. Om deze redenen is de Commissie in overweging 108 tot de conclusie gekomen dat de overeenkomst van 1977 tot 1995 heeft geduurd (behalve voor BS).
3. Met betrekking tot de juridische beoordeling
- a) De Europa-Japan-club
- (143) Zowel de Japanse ondernemingen als BS betogen dat, ook al zou er een overeenkomst zijn geweest inzake de eerbiediging van de nationale markten, deze toch geen invloed zou hebben gehad op de concurrentie in de gemeenschappelijke markt omdat de afzet van de Japanse ondernemingen met de in overweging 133 beschreven obstakels werd geconfronteerd; BS op haar beurt voert aan dat zij niet op de nationale markten van de andere producenten heeft verkocht omdat zij er, sinds de bouw van haar walsstoel voor buizen, de voorkeur aan had gegeven zich op haar nationale markt te concentreren, zodat een overeenkomst inzake de eerbiediging van nationale markten geen invloed op de concurrentie zou hebben gehad.
- (144) Wanneer evenwel wordt geconstateerd dat een overeenkomst ten doel heeft de mededinging in de zin van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag te beperken, is het overbodig om de concrete gevolgen ervan voor de markt in overweging te nemen (overweging 104); deze kwestie is immers slechts van belang met het oog op de vaststelling van het bedrag van de eventuele boete ⁽⁴³⁾.
- (145) De Japanse ondernemingen voeren tevens aan dat zij rechtstreeks aan de eindverbruikers verkopen (aardolie-maatschappijen) en dat de producten derhalve niet verder worden doorverkocht. Daardoor zou de overeenkomst het intracommunautaire handelsverkeer niet ongunstig beïnvloeden in de zin van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag. De Commissie is echter van oordeel dat deze redenering voorbijgaat aan het feit dat, afgezien van de vier Japanse ondernemingen, vier Europese

⁽⁴³⁾ Arrest van 10 maart 1992 in de zaak T-14/89 (Montedipe/Commissie), (Jurisprudentie 1992, blz. II-1155, rechtsoverweging 264).

ondernemingen aan de overeenkomst hebben deelgenomen, waarvan een van de aspecten de eerbiediging van de nationale markten was. Voor de Commissie is een dergelijke overeenkomst van dien aard dat zij de handelsstromen tussen de betrokken lidstaten beïnvloedt op een wijze die strijdig is met de doelstellingen van een enkele markt tussen lidstaten. Om de in het bovenstaande (overweging 106) uiteengezette redenen kan deze overeenkomst de intracommunautaire handel ongunstig beïnvloeden.

b) De contracten tussen BS, Vallourec, Dalmine en MRW

- (146) Ten eerste ontkennen de vier partijen dat de drie contracten voortvloeien uit een onderlinge overeenkomst: zij zouden, na afzonderlijke onderhandelingen, apart en individueel zijn gesloten.
- (147) De Commissie is daarentegen van mening dat er, zoals blijkt uit de overwegingen 78 tot en met 81, een overeenkomst was tussen BS en Vallourec (op initiatief van Vallourec in het kader van de verlenging van de VAM-licentieovereenkomst) die inhield dat BS haar gladde buizen zou betrekken bij MRW, Dalmine en Vallourec zodat het „nationale” karakter van de Britse markt ten opzichte van de Japanse ondernemingen bewaard zou blijven. Vervolgens waren de vier ondernemingen in 1993 overeengekomen om deze contracten te verlengen (overweging 91) met het oog op de herstructurering van de Europese industrie, hetgeen zij ook tegenover de Japanse producenten als argument hebben gebruikt. Om deze redenen is de Commissie van oordeel dat deze contracten in strijd zijn met artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag.
- (148) In de tweede plaats bepleiten de vier partijen dat deze contracten vanuit commercieel oogpunt gerechtvaardigd waren en dat zij niet in strijd zijn met artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag.
- (149) BS betoogt enerzijds dat zij, om interne economische redenen, in 1990 had besloten de productie van warmgewalste naadloze buizen te staken (Clydesdale), wat in april 1991 ook gebeurd is. Haar afwerkingsinstallaties in Airdree („Imperial”) werden nog voor korte tijd opgehouden en hiervoor was een betrouwbare bevoorrading met gladde buizen noodzakelijk. De aan elk van de drie partners toegewezen percentages moesten in die zin worden uitgelegd dat, gezien de volatiliteit van de vraag in het Verenigd Koninkrijk, het voor BS zeer riskant zou zijn om zich ertoe te verbinden gedurende vijf jaar vaste hoeveelheden aan te kopen of om met één enkele leverancier in zee te gaan. Aangezien deze onderneming afhankelijk was van een licentie van Vallourec voor de OCTG-productie, had Vallourec een zeer sterke onderhandelingspositie om de voornaamste leverancier te worden ([...] %). Met het oog op het verminderen van haar voorraden en voorraadkosten zouden Dalmine en MRW een logische keuze zijn, omdat deze ondernemingen het product in een week konden leveren, terwijl Japanse leveringen een aantal weken zouden hebben gevegd. Bovendien betoogt BS dat de gekozen formule

voor de berekening van de prijs van gladde buizen iedere leverancier een marge zou geven zonder de mededinging te beperken. Ten slotte zou BS, voor de toepassing van deze formule, slechts de gemiddelde prijzen van het voorgaande kwartaal meedelen.

- (150) Volgens Dalmine bood het contract met BS haar de mogelijkheid haar producten op de grootste markt van Europa te verkopen [...]. Overigens beweert Dalmine dat zij zich niet ertoe heeft verbonden hoeveelheden gladde buizen te leveren die niet van tevoren vaststonden, omdat de hoeveelheden elke maand werden vastgesteld. Dalmine houdt vol dat zij op z'n hoogst een secundaire rol heeft gespeeld bij de sluiting van het contract.
- (151) MRW verklaart op haar beurt dat het contract met BS haar in staat stelde de benutting van haar productiecapaciteit te verbeteren na de instorting van de markt van de voormalige USSR en nadat de onderneming een rechtsgeschil met Vallourec had verloren met betrekking tot het recht van MRW om haar eigen „premium”-schroefdraadverbinding te gebruiken.
- (152) De Commissie meent dat het doel van deze contracten was om BS als producent in het Verenigd Koninkrijk te handhaven in het kader van de „fundamentals” (overweging 146). Immers, gezien de structurele overcapaciteit van de naadloze buizensector in die periode (Verordening (EEG) nr. 3296/92 van de Commissie ⁽⁴⁴⁾ tot instelling van een antidumpingrecht op de invoer van bepaalde naadloze buizen van oorsprong uit Hongarije, Polen, Tsjechoslowakije en Kroatië, noemde een benuttingsgraad van de productiecapaciteit van aanmerkelijk minder dan 75 %, „hetgeen als het breakeven-point wordt beschouwd”), hoefde BS niet bang te zijn voor een schaarste van gladde buizen of voor levering tegen oneconomische prijzen. Uit het dossier blijkt tevens (blz. 15611 en 15612) dat, als gevolg van deze contracten, de prijzen op de Britse markt hoog bleven („Certains clients UK voudront profiter d'opportunité de tubes lisses à prix plus bas que ceux offerts par les Européens à BSC et chercheront à imposer à BSC des tubes lisses d'origine sud-américaine, ce que BSC aura du mal à refuser” ⁽⁴⁵⁾). Bovendien had BS, om een „ongebreidelde concurrentie” te voorkomen, zelfs de mogelijkheid genoemd om gladde buizen aan te kopen van andere producenten dan Vallourec, MRW en Dalmine (blz. 15586 en 15587). Ten slotte zouden ook buiten Europa gevestigde producenten in staat zijn geweest gladde buizen te leveren binnen de minimumtermijn van vijf of zes weken die in de genoemde contracten wordt vermeld ⁽⁴⁶⁾. Overigens was in deze contracten voor een niet-tijdige levering geen

⁽⁴⁴⁾ PB L 328 van 14.11.1992, blz. 15, overweging 38.

⁽⁴⁵⁾ „Bepaalde Britse afnemers zullen willen profiteren van de gelegenheid om gladde buizen tegen lagere prijzen aan te kopen dan die welke door de Europeanen aan BSC worden geboden en zullen trachten BSC gladde buizen van Zuid-Amerikaanse oorsprong op te dringen, die BSC moeilijk zal kunnen weigeren.”

⁽⁴⁶⁾ Volgens clause 4 zijn er drie termijnen mogelijk: bijvoorbeeld voor de leveringen van maart specificeert BS a) de hoeveelheden op 15 december, b) de uitwendige diameter op 15 januari en c) alle andere parameters van de opdracht op 25 januari (indien de levering is voorzien voor de eerste helft van maart) of 10 februari (indien de levering is voorzien voor de tweede helft van maart).

andere sanctie opgenomen dan dat het niet geleverde tonnage werd opgenomen in de berekening van het jaartonnage waarop de leverancier recht had, hetgeen slechts tot gevolg zou hebben dat het in de contracten bepaalde leveringspercentage feitelijk werd verlaagd. Hieruit kan worden opgemaakt dat de termijn niet zo belangrijk was als BS wil doen geloven.

(153) Hoe dan ook bevatten de contracten mededingingsbeperkende clausules:

— Door de aan BS te leveren hoeveelheden in percentages vast te leggen in plaats van in vaste hoeveelheden, verbonden Vallourec, MRW en Dalmine zich ertoe ten gunste van een concurrent hoeveelheden te leveren die niet van tevoren vaststonden. Aldus zagen zij er, ten gunste van een concurrent, vanaf om op de markt voor buizen met schroefdraad te profiteren van de eventuele stijging van het verbruik, omdat de mogelijkheid voor BS (en vervolgens Vallourec) om bij MRW, Dalmine en Vallourec onbeperkte hoeveelheden gladde buizen aan te schaffen, deze onderneming in staat stelde in deze eventuele stijging van de vraag te voorzien. Vallourec, MRW en Dalmine zouden zich niet hebben verplicht hoeveelheden product te leveren die van tevoren niet vaststonden, zonder de zekerheid te hebben dat BS hiervan niet zou profiteren om haar marktaandeel in de sector buizen met schroefdraad ten koste van hun marktaandeel te verhogen. Om dit te voorkomen konden de leveranciers, op basis van clause 9 c), de contracten ontbinden indien zij konden aantonen dat de tenuitvoerlegging ervan daadwerkelijk tot verliezen op hun exploitatierekeningen had geleid. Bovendien verstoorde de vaststelling van hoeveelheden in percentages de mededinging tussen MRW, Vallourec en Dalmine ten aanzien van hun leveringen aan BS.

— Als gevolg van de formule die voor de berekening van de prijzen werd gebruikt en waarbij de prijs van de gladde buizen afhing van de prijs van buizen met schroefdraad, had Vallourec, MRW of Dalmine er geen enkel belang meer bij om een concurrentiestrijd aan te gaan met betrekking tot de prijs van buizen met schroefdraad in het Verenigd Koninkrijk. Een verlaging van de prijzen van buizen met schroefdraad zou hebben geleid tot een verlaging van de prijzen van gladde buizen die deze ondernemingen aan BS (en daarna Vallourec) moesten leveren; de vier partijen zorgden er hiermee voor dat de prijzen in het Verenigd Koninkrijk hoog bleven.

— De inlichtingen die BS (vervolgens Vallourec) bij contract verplicht is aan de andere partijen te verstrekken (inzake prijzen en hoeveelheden), zijn inlichtingen waarvoor het zakengeheim geldt. De bekendmaking van deze inlichtingen diende om de Britse marktvoorwaarden onder controle te houden.

(154) Vallourec verklaart dat zij de contracten heeft verlengd om dezelfde redenen als waarom BS de contracten gesloten heeft.

(155) De Commissie is daarentegen van mening dat, zoals uit het dossier blijkt (overweging 91), over de verlenging door Vallourec een overeenkomst was gesloten tussen de vier partijen in het kader van de herstructurering van de Europese industrie, teneinde een „nationale” productie in het Verenigd Koninkrijk te handhaven.

F. Sancties

1. Algemene opmerkingen

(156) De Commissie kan, overeenkomstig artikel 15, lid 2, van Verordening nr. 17, bij beschikking aan ondernemingen geldboeten opleggen van ten minste 1 000 en ten hoogste 1 miljoen EUR, of tot een bedrag van ten hoogste 10 % van de omzet van elk der betrokken ondernemingen in het voorafgaande boekjaar, wanneer zij opzettelijk of uit onachtzaamheid inbreuk maken op artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag.

(157) Om het bedrag van de boete vast te stellen, moet de Commissie met alle relevante feiten rekening houden, en met name met de zwaarte en de duur van de inbreuk.

(158) In casu zal de Commissie tevens haar mededeling van 18 juli 1996 betreffende het niet opleggen of verminderen van geldboeten in zaken betreffende mededingingsregelingen⁽⁴⁷⁾ toepassen.

2. Zwaarte van de inbreuk

(159) Om de ernst van de inbreuk vast te stellen, houdt de Commissie rekening met de aard van de inbreuk, de concrete weerslag ervan op de markt en de omvang van de betrokken geografische markt.

(160) De Commissie stelt vast dat in het onderhavige geval de buizen waarop de overeenkomst betrekking had (naadloze API OCTG en project-linepipe), slechts een deel van de naadloze buizen vormen die bestemd zijn voor de aardolie- en gasindustrie. De API OCTG en de project-linepipe die door de ondernemingen waaraan de onderhavige beschikking is gericht, in de Gemeenschap worden verkocht, maken slechts circa 19 % van het communautaire verbruik van naadloze OCTG en linepipe uit; in de rest van het verbruik wordt voorzien door naadloze OCTG en linepipe die niet onder de overeenkomst vallen (meer dan 50 %) en invoer uit andere derde landen dan Japan (meer dan 21 %). Overigens kon, door de technologische vooruitgang die in de afgelopen 25 jaar is geboekt bij de vervaardiging van gelaste buizen, in een gedeelte van de vraag naar naadloze OCTG en linepipe worden voorzien door gelaste buizen met een middelgrote diameter, waarvan de productiekosten lager zijn (overweging 24). Hierdoor zijn de concrete gevolgen van de inbreuk voor de markt beperkt gebleven.

⁽⁴⁷⁾ PB C 207 van 18.7.1996, blz. 4.

- (161) De overeenkomst die voorwerp is van de onderhavige beschikking en die de eerbiediging van de nationale markten beoogt, vormt evenwel als zodanig een zeer ernstige inbreuk op het Gemeenschapsrecht omdat zij de goede werking van de interne markt aantast. Zich welbewust van de onwettigheid van hun praktijken hebben de producenten in onderling overleg een geheim en geïnstitutionaliseerd systeem tot stand gebracht met het doel de mededinging in een belangrijke industriële sector te beperken. Bovendien zijn de vier betrokken lidstaten de grootste verbruikers van naadloze OCTG en linepipe in de Gemeenschap en zij vormen derhalve een grote geografische markt.
- (162) In het licht van de voorafgaande overwegingen dient de inbreuk als zeer zwaar te worden beschouwd. De Commissie houdt evenwel rekening met het feit dat de verkoop van de betrokken producten door de ondernemingen waaraan de onderhavige beschikking is gericht, in de vier genoemde lidstaten slechts een bedrag van circa 73 miljoen EUR per jaar vertegenwoordigden.
- (163) Gezien het bovenstaande is het bedrag van de boete, dat naar gelang van de zwaarte van de inbreuk wordt bepaald, vastgesteld op 10 miljoen EUR.
- (164) Wat de contracten tussen BS, MRW, Dalmine en Vallourec betreft, is de Commissie van oordeel dat het in feite gaat om een middel om het in het kader van de Europa-Japan-club afgesproken beginsel van eerbiediging voor de nationale markten ten uitvoer te leggen. De Commissie is om die reden niet voornemens een extra boete op te leggen.
- (165) Alle ondernemingen waarop de onderhavige beschikking betrekking heeft, zijn grote ondernemingen. Er is derhalve geen reden om de vastgestelde bedragen te differentiëren.
3. *Duur van de inbreuk*
- (166) Zoals is aangegeven in overweging 108 gaat de Commissie ervan uit dat slechts vanaf 1990 sprake is van een inbreuk. De inbreuk heeft derhalve voor Vallourec, MRW, Dalmine, KSC, NKK, NSC en SMI geduurd van 1990 tot 1995. Voor BS heeft zij geduurd van 1990 tot 1994. Het is derhalve een inbreuk van middellange duur, die een verhoging rechtvaardigt met 10 % per jaar van het uit hoofde van de zwaarte van de inbreuk vastgestelde bedrag.
- (167) Het basisbedrag van de boete wordt derhalve vastgesteld op 15 miljoen EUR voor Vallourec, MRW, Dalmine, KSC, NKK, NSC en SMI en op 14 miljoen EUR voor BS.
4. *Verzachtende omstandigheden*
- (168) De Commissie neemt in aanmerking dat de sector stalen buizen een langdurige crisis heeft doorgemaakt zoals in overweging 26 is omschreven. Met name vanaf 1991 verslechterde de situatie van de sector hetgeen, in combinatie met de toenemende invoer, tot capaciteitsverminderingen en fabrieksluitingen heeft geleid.
- (169) Deze overwegingen rechtvaardigen een verlaging van de basisbedragen wegens verzachtende omstandigheden met 10 %.
5. *Toepasselijkheid van de mededeling van de Commissie betreffende het niet-opleggen of verminderen van geldboeten in zaken betreffende mededingingsregelingen*
- (170) Vallourec was de enige onderneming waarop de onderhavige beschikking betrekking heeft, die belangrijke informatie heeft verstrekt over het bestaan en de inhoud van de afspraak. Dankzij deze elementen kostte het de Commissie minder moeite om de inbreuk op artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag vast te stellen. Bovendien heeft Vallourec de Commissie meegedeeld dat zij de relevantie van de feiten waarop de Commissie haar mededeling van punten van bezwaar heeft gebaseerd, niet betwistte.
- (171) Deze medewerking rechtvaardigt een verlaging met 40 % van het bedrag van de boete op grond van punt D.2, eerste en tweede streepje, van de genoemde mededeling.
- (172) In haar schriftelijke antwoord op de mededeling van punten van bezwaar en tijdens de hoorzitting heeft Dalmine de Commissie meegedeeld dat zij de relevantie van de feiten waarop de Commissie haar beschuldigingen baseerde, niet betwistte.
- (173) Daarom wordt deze onderneming een verlaging met 20 % toegekend uit hoofde van punt D.2, tweede streepje, van de genoemde mededeling.
- (174) Wat MRW betreft acht de Commissie het gedrag van deze onderneming dubbelzinnig: hoewel MRW noch in haar schriftelijke reactie op de mededeling van punten van bezwaar, noch tijdens de hoorzitting de feiten heeft betwist, heeft zij haar standpunt nooit duidelijk uiteengezet. Voorts heeft MRW geweigerd bepaalde inlichtingen te verstrekken waarom de Commissie bij beschikking uit hoofde van artikel 11, lid 5, van Verordening nr. 17 had verzocht. De Commissie is derhalve van mening dat een toepassing van de mededeling in dit geval niet gerechtvaardigd is. Dit geldt tevens voor BS die, hoewel zij verklaarde dat zij de feiten niet betwistte, het bestaan van de overeenkomst zoals die door de Commissie in de mededeling van punten van bezwaar is beschreven, in twijfel trok.

(175) Wat KSC, NKK, NSC en SMI betreft, heeft de Commissie geen enkele vorm van daadwerkelijke medewerking kunnen vaststellen waardoor een toepassing van de vorennoemde mededeling gerechtvaardigd zou zijn. Deze ondernemingen hebben het bestaan van de overeenkomst gedurende de gehele procedure betwist,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

1. Mannesmannröhren-Werke AG, Vallourec SA, British Steel Limited, Dalmine SpA, Sumitomo Metal Industries Limited, Nippon Steel Corporation, Kawasaki Steel Corporation en NKK Corporation hebben het bepaalde van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag geschonden door, op de wijze en in de mate die in de toelichting op deze beschikking zijn uiteengezet, deel te nemen aan een overeenkomst welke onder andere bepaalde dat hun respectieve nationale markten voor naadloze OCTG-buizen met standaardschroefdraad en naadloze project-linepipe moesten worden geëerbiedigd.

2. De inbreuk duurde van 1990 tot 1995 voor Mannesmannröhren-Werke AG, Vallourec SA, Dalmine SpA, Sumitomo Metal Industries Limited, Nippon Steel Corporation, Kawasaki Steel Corporation en NKK Corporation. Voor British Steel Limited duurde zij van 1990 tot februari 1994.

Artikel 2

1. Mannesmannröhren-Werke AG, Vallourec SA, British Steel Limited en Dalmine SpA hebben het bepaalde van artikel 81, lid 1, van het EG-Verdrag geschonden door, in het kader van de in artikel 1 genoemde inbreuk, contracten te sluiten die resulteerden in een verdeling van de leveringen van gladde OCTG-buizen aan British Steel Limited (vanaf 1994 Vallourec SA).

2. Voor British Steel Limited heeft de inbreuk geduurd van 24 juli 1991 tot februari 1994. Voor Vallourec SA heeft de inbreuk geduurd van 24 juli 1991 tot 30 maart 1999. Voor Dalmine SpA heeft de inbreuk geduurd van 4 december 1991 tot 30 maart 1999. Voor Mannesmannröhren-Werke AG heeft de inbreuk geduurd van 9 augustus 1993 tot 24 april 1997.

Artikel 3

De in de artikelen 1 en 2 genoemde ondernemingen maken onverwijld een einde aan de in deze artikelen genoemde inbreuken voorzover zij dit nog niet hebben gedaan, en onthouden zich ervan de in deze artikelen beschreven handelingen of gedragen te herhalen of maatregelen van gelijke werking te nemen.

Artikel 4

De volgende geldboeten worden opgelegd aan de in artikel 1 genoemde ondernemingen wegens de in hetzelfde artikel gestelde inbreuk:

1. Mannesmannröhren-Werke AG	13 500 000 EUR
2. Vallourec SA	8 100 000 EUR
3. British Steel Limited	12 600 000 EUR
4. Dalmine SpA	10 800 000 EUR
5. Sumitomo Metal Industries Limited	13 500 000 EUR
6. Nippon Steel Corporation	13 500 000 EUR
7. Kawasaki Steel Corporation	13 500 000 EUR
8. NKK Corporation	13 500 000 EUR.

Artikel 5

De genoemde geldboeten moeten binnen drie maanden na de datum van kennisgeving van deze beschikking worden betaald door storting op de volgende bankrekening:

Rekening nr. 310-0933000-43
Europese Commissie
Bank Brussel-Lambert
Europees agentschap
Robert Schuman Rondplein
B-1040 Brussel.

Na afloop van deze termijn is automatisch rente verschuldigd tegen de rentevoet die door de Europese Centrale Bank terzake van haar verrichtingen in euro worden toegepast op de eerste werkdag van de maand waarin deze beschikking werd gegeven, vermeerderd met 3,5 procentpunten, ofwel 6,5 %.

Artikel 6

Deze beschikking is gericht tot:

1. Mannesmannröhren-Werke AG, Wiesenstrasse 36, D-45473 Mülheim
2. Vallourec SA, 130 rue de Silly, BP 415, F-92103 Boulogne Billancourt Cedex
3. British Steel Limited, 15 Marylebone Road, London NW1 5JD, United Kingdom

-
4. Dalmine SpA, Piazza Caduti 6 luglio 1944, n. 1, I-24044 Dalmine (Bergamo)	8. NKK Corporation, 1-1-2 Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-8202, Japan.
5. Sumitomo Metal Industries Limited, Ote Centre Building, 1-3, Otemachi 1-chome, Chiyoda-Ku, Tokyo 100-8113, Japan	Deze beschikking vormt executoriale titel overeenkomstig artikel 256 van het EG-Verdrag.
6. Nippon Steel Corporation, 6-3, Otemachi 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo 100-8071, Japan	Gedaan te Brussel, 8 december 1999.
7. Kawasaki Steel Corporation, Hibiya Kokusai Building, 2-3, Uchisaiwaicho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0011, Japan	<i>Voor de Commissie</i> Mario MONTI <i>Lid van de Commissie</i>
-

BIJLAGE 1

NAADLOZE BUIZEN (1996)

(in kt)

	Productie	Uitvoer
EEG	3 273	1 472
LMOE	1 278	687
GOS	2 617	695
Verenigde Staten	2 064	467
Latijns-Amerika	1 678	1 183
Japan	1 938	1 267
China	3 162	234
Andere landen	390	376
Totaal	16 400	6 381

Bron: European Steel Tubes Association.

BIJLAGE 2

VERKOOP VAN NAADLOZE STALEN BUIZEN VOOR DE AARDOLIE-INDUSTRIE (MET UITZONDERING VAN ROESTVRIJ STALEN BUIZEN) DOOR VALLOUREC, DALMINE, MRW, BS ⁽¹⁾, NSC, SMI ⁽²⁾, KSC, NKK ⁽³⁾**Gemiddelde 1988-1995**

		BRD	Frankrijk	Italië	VK	Totaal EG	Totaal wereld
Gladde OCTG	Miljoen EUR	0,3	0,4	0,6	31,2	33,3	99,6
	Ton	301	190	719	57 822	59 549	169 143
OCTG met standaard-schroefdraad	Miljoen EUR	3,9	3,1	1,4	15,8	31,5	463,5
	Ton	3 266	3 140	1 514	19 622	38 277	688 601
OCTG met „premium“-schroefdraad	Miljoen EUR	13,9	2,7	29,2	63,5	133,7	329,9
	Ton	8 452	2 616	31 734	58 152	125 143	361 374
Totaal OCTG	Miljoen EUR	18,0	6,2	31,1	110,5	198,4	892,9
	Ton	12 717	5 982	33 966	131 940	223 280	1 241 446
Project-linepipe	Miljoen EUR	5,1	3,5	9,9	30,0	57,2	192,0
	Ton	4 585	4 277	13 355	37 983	71 209	319 028
Handelskwaliteit-linepipe	Miljoen EUR	1,2	14,4	47,5	19,3	101,1	224,6
	Ton	1 831	22 696	77 725	27 659	160 951	396 806
Totaal linepipe	Miljoen EUR	6,4	17,9	57,3	49,4	158,3	416,1
	Ton	6 417	26 973	91 580	65 642	232 159	715 834

⁽¹⁾ De cijfers van BS hebben geen betrekking op de linepipe die geproduceerd wordt door haar walsstoel in Wednesfield.

⁽²⁾ SMI heeft geen onderverdeling kunnen verstrekken tussen project-linepipe en handelskwaliteit-linepipe. Hierdoor zijn de cijfers van deze onderneming inzake linepipe niet opgenomen. Overigens is de verkoop van gladde OCTG van deze onderneming opgenomen in het cijfer voor OCTG met standaardschroefdraad.

⁽³⁾ [...]De door NKK verstrekte gegevens over haar verkoop zijn gebaseerd op door het Japanse Ministerie van Financiën gepubliceerde cijfers. Hierin wordt geen enkele onderverdeling gemaakt tussen de verschillende categorieën OCTG of linepipe op wereldniveau. Voor Europa zijn de cijfers van NKK ramingen. Daarom zijn de gegevens van NKK op wereldniveau niet opgenomen. Ook van deze onderneming is de verkoop van gladde OCTG opgenomen in het cijfer voor OCTG met standaardschroefdraad.

BIJLAGE 3

LEVERINGEN VAN NAADLOZE OCTG DOOR VALLOUREC, DALMINE, MRW, BS, NSC, SMI, KSC EN NKK

Gemiddelde 1990-1996

	Tonnage	Percentage
Italië	31 775	2
Duitsland	12 329	1
Frankrijk	5 854	0
Verenigd Koninkrijk	127 419	9
Spanje	454	0
Oostenrijk	1 821	0
Overige Europese Unie	38 906	3
Noorwegen	74 096	5
EER	292 725	20
GOS	106 266	7
Verenigde Staten/Canada	132 989	9
Zuid-Amerika	69 455	5
Japan	10 524	1
Midden-Oosten	153 287	10
Verre Oosten	150 703	10
China	403 267	27
Overige wereld	136 488	9
Totaal	1 484 977	100

BIJLAGE 4

LEVERINGEN VAN NAADLOZE LINEPIPE DOOR VALLOUREC, DALMINE, MRW, BS, NSC, SMI, KSC EN NKK

Gemiddelde 1990-1996

	Tonnage	Percentage
Italië	89 020	10
Duitsland	9 988	1
Frankrijk	26 969	3
Verenigd Koninkrijk	62 430	7
Spanje	6 655	1
Oostenrijk	2 677	0
Overige Europese Unie	24 411	3
Noorwegen	16 078	2
EER	238 566	26
GUS	61 507	7
Verenigde Staten/Canada	121 818	13
Zuid-Amerika	26 106	3
Japan	35 498	4
Midden-Oosten	111 670	12
Verre Oosten	220 500	24
China	10 846	1
Overige wereld	70 505	8
Totaal	909 657	100

BIJLAGE 5

INVOER UIT DERDE LANDEN (MET UITZONDERING VAN JAPAN)

Gemiddelde 1990-1995

(in ton)

	Naadloze OCTG	Naadloze linepipe
Italië	49 781	27 748
Duitsland	1 604	4 082
Frankrijk	1 682	2 163
Verenigd Koninkrijk	3 622	4 395
Europese Unie	66 027	56 580

Bron: Eurostat.

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE**van 2 oktober 2002****betreffende de door Duitsland toegekende staatssteun C 44/2001 (ex NN 147/98) ten gunste van Technische Glaswerke Ilmenau GmbH***(Kennisgeving geschied onder nummer C(2002) 2147)***(Slechts de tekst in de Duitse taal is authentiek)****(Voor de EER relevante tekst)**

(2003/383/EG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 88, lid 2,

Gelet op de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, en met name op artikel 62, lid 1, onder a),

Na de belanghebbenden te hebben aangemaand hun opmerkingen kenbaar te maken ⁽¹⁾, overeenkomstig artikel 88, lid 2, van het EG-Verdrag en artikel 6, lid 1, van Verordening (EG) nr. 659/1999 van de Raad van 22 maart 1999 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 93 van het EG-Verdrag ⁽²⁾, en gezien deze opmerkingen,

Overwegende hetgeen volgt:

1. PROCEDURE

- (1) Bij schrijven van 1 december 1998 (ontvangst geregistreerd op 4 december 1998) heeft Duitsland de Commissie overeenkomstig artikel 88, lid 3, van het EG-Verdrag in kennis gesteld van herstructureringsmaatregelen ten gunste van Technische Glaswerke Ilmenau GmbH (TGI). Aangezien de steun reeds was verleend, zijn de maatregelen geregistreerd onder nummer NN 147/98. De Commissie heeft Duitsland bij schrijven van 23 december 1998 en 29 maart 1999 verzocht om aanvullende inlichtingen, die haar zijn verstrekt bij schrijven van 18 februari 1999 (ontvangen op 19 februari 1999) en 31 mei 1999 (ontvangen op 1 juni 1999). Bij schrijven van 15 september 1999 (ontvangen op 20 september 1999), 4 oktober 1999 (ontvangen op 5 oktober 1999) en 29 oktober 1999 (ontvangen op 3 november 1999) heeft Duitsland verdere gegevens verstrekt.
- (2) Bij schrijven van 4 april 2000 heeft de Commissie Duitsland in kennis gesteld van haar besluit tot inleiding

van de procedure van artikel 88, lid 2, van het EG-Verdrag ten aanzien van de kwijtschelding van een vordering ten belope van 4 miljoen DEM van een aankoopsprijs (staatssteun C 19/2000). Tevens heeft zij Duitsland verzocht alle noodzakelijke informatie en gegevens te verstrekken om te kunnen nagaan of investeringskredieten ten belope van 17,1 miljoen DEM, die door de Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) zouden zijn verstrekt op grond van door de Commissie goedgekeurde steunregelingen, en steun ten belope van 2 miljoen DEM uit het Thüringer Konsolidierungsfonds, een goedgekeurde steunregeling, daadwerkelijk in overeenstemming zijn met de desbetreffende regelingen ⁽³⁾.

- (3) Op de inleiding van de procedure en het verzoek om inlichtingen heeft Duitsland bij schrijven van 3 juli 2000 gereageerd (ontvangen op 7 juli 2000). Op 7 november 2000 werd een bijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers van de Duitse autoriteiten. Bij schrijven van 27 februari 2001 (ontvangen op 1 maart 2001) heeft Duitsland verdere inlichtingen verstrekt.
- (4) In het kader van de formele onderzoeksprocedure C 19/2000 heeft de Commissie van twee betrokkenen opmerkingen ontvangen, die zij aan Duitsland heeft toegezonden met het verzoek hierop te reageren. Duitsland heeft zijn opmerkingen voorgelegd bij schrijven van 13 december 2000 (ontvangen op 15 december 2000) en 27 februari 2001 (ontvangen op 1 maart 2001).
- (5) Bij schrijven van 5 juli 2001 heeft de Commissie Duitsland in kennis gesteld van haar besluit tot inleiding van de procedure van artikel 88, lid 2, van het EG-Verdrag ten aanzien van de nieuwe staatssteun.
- (6) Het besluit van de Commissie tot inleiding van de procedure is in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* bekendgemaakt ⁽⁴⁾. De Commissie heeft alle belanghebbenden verzocht hun opmerkingen over de betreffende steunmaatregel kenbaar te maken.

⁽¹⁾ PB C 272 van 27.9.2001, blz. 2.

⁽²⁾ PB L 83 van 27.3.1999, blz. 1.

⁽³⁾ PB C 217 van 29.7.2000, blz. 10.

⁽⁴⁾ PB C 272 van 27.9.2001, blz. 2.

- (7) Bij schrijven van 9 oktober 2001 (ontvangen op 9 oktober 2001) heeft Duitsland op de inleiding van de procedure gereageerd. Bij schrijven van 15 maart 2002 (ontvangen op 18 maart 2002) en 23 april 2002 (ontvangen op 24 april 2002) zijn aanvullende gegevens verstrekt. Bij schrijven van 12 juni 2002 (ontvangen op 13 juni 2002) heeft Duitsland verdere inlichtingen verstrekt.
- (8) De Commissie heeft van twee betrokkenen opmerkingen ontvangen, die zij heeft toegezonden aan Duitsland, dat hierop bij schrijven van 4 februari 2002 (ontvangen op 4 februari 2002) heeft gereageerd.
- (9) Verdere brieven van de betrokken onderneming dateren van 1 maart 2002 (ontvangen op 4 maart 2002) en 11 april 2002 (ontvangen op 12 april 2002). Op 17 mei 2002 werd een bijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers van Duitsland en de advocaten van de onderneming. Bij deze gelegenheid werd door de onderneming verdere informatie overhandigd (ontvangen op 23 mei 2002).
- (10) De kwijtschelding van de vordering vormde het voorwerp van procedure C 19/2000 en wordt hier niet getoetst. Op 12 juni 2001 is een negatieve eindbeschikking gegeven⁽⁵⁾. De begunstigde heeft op 28 augustus 2001 beroep ingesteld tegen deze beschikking (zaak T-198/01). Bij beschikking van 4 april 2002 heeft de president van het Gerecht van eerste aanleg besloten dat de tenuitvoerlegging van artikel 2 van de beschikking van de Commissie betreffende de terugvordering van de staatssteun, met inachtneming van bepaalde voorwaarden, wordt opgeschort. Op 18 juni 2002 heeft de Commissie beroep ingesteld tegen deze beschikking.

2. BESCHRIJVING

2.1. De begunstigde

- (11) TGI is gevestigd in Ilmenau in Thüringen, een steungebied volgens artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag. De onderneming is in 1994 opgericht door twee particulieren, de heer en mevrouw Geiß, met het doel om vier van de twaalf productielijnen van Ilmenauer Glaswerke GmbH (IGW) over te nemen, die in 1994 bij besluit van de Treuhandanstalt (THA) als enig eigenaar was geliquideerd. De resterende acht productielijnen werden stilgelegd en ontmanteld.
- (12) De onderneming is actief op het gebied van de productie van technisch glas, laboratoriumglas, huishoudelijk glas, peilglas, buizen en staven. In 1997 had TGI 226 medewerkers in dienst en haalde het een omzet van 28,048 miljoen DEM.

- (13) De heer Geiß, grootaandeelhouder ([...]* % van de aandelen) (*) en directeur van TGI, was tevens enig aandeelhouder en directeur van twee andere ondernemingen die actief waren op dezelfde markt als TGI:
- Laborbedarf Stralsund GmbH (LS) in Güstrow, Mecklenburg-Vorpommern;
  - Paul F. Schröder & Co. Technische Glaswaren GmbH & Co. KG (PFS) in Ellerau nabij Hamburg.
- (14) LS had in 1997 twee medewerkers in dienst en staakte in 1999 zijn activiteiten. PFS had 74 medewerkers, behaalde in 1997 een omzet van 9,711 miljoen DEM en vroeg in januari 2000 faillissement aan.

2.2. Vroegere financiële maatregelen

- (15) De verkoop van de vier productielijnen (wannen) van IGW aan TGI vond plaats in het kader van twee activaovereenkomsten.

2.2.1. Activaovereenkomst 1 (overeenkomst van 26 september 1994)

- (16) In september 1994 werden na mislukte onderhandelingen met andere potentiële investeerders de eerste drie productielijnen aan TGI verkocht. De verkoop werd in december 1994 door de THA, de enige aandeelhouder van IGW, goedgekeurd.
- (17) De koopprijs bedroeg in totaal 5,8 miljoen DEM en moest in drie termijnen uiterlijk eind 1999 betaald worden. De betaling werd gegarandeerd door een grondrente van 4 miljoen DEM en een bankgarantie van 1,8 miljoen DEM, waarbij de bankgarantie weer werd gedekt door achterborgtochten en termijndeposito's.
- (18) In het kader van deze activaovereenkomst nam Duitsland onderstaande maatregelen ten bedrage van in totaal 58,5 miljoen DEM:

<i>(In DEM)</i>	
Financiële maatregel	Bedrag
Investeringskredieten van de Kreditanstalt für Wiederaufbau	17 100 000
Investeringsubsidies (GA-middelen)	6 750 000
Investeringspremies	1 150 000
BvS-subsidies	16 500 000
THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen	17 000 000
Totaal	58 500 000

⁽⁵⁾ PB L 62 van 5.3.2002, blz. 30.

(*) Om te waarborgen dat geen vertrouwelijke informatie openbaar wordt gemaakt, zijn gedeelten uit deze tekst weggelaten; deze gedeelten zijn aangeduid met vierkante haakjes en een asterisk.

(19) Afgezien van de investeringskredieten van de KfW ten bedrage van 17,1 miljoen DEM en investeringssubsidies en -premies ten bedrage van 7,9 miljoen DEM ontving TGI van de Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben (BvS) subsidies voor de herstructurering van een proeffabriek ten bedrage van 16,5 miljoen DEM en THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen over 1994 tot 1997 ten bedrage van 17 miljoen DEM.

2.2.2. Activaovereenkomst 2 (overeenkomst van 11 december 1995)

(20) In december 1995 werd de vierde productielijn aan TGI verkocht, omdat geen andere investeerder kon worden gevonden. De koopprijs bedroeg 50 000 DEM.

(21) In het kader van activaovereenkomst 2 nam Duitsland onderstaande maatregelen ten bedrage van in totaal 8,925 miljoen DEM:

(In DEM)

Financiële maatregel	Bedrag
Investeringspremies	425 000
TAB-lening uit het Konsolidierungsfonds	2 000 000
BvS-subsidies voor de herstructurering van de vierde productielijn	4 000 000
BvS-investeringssubsidies	1 000 000
THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen	1 500 000
Totaal	8 925 000

(22) Afgezien van investeringspremies ten bedrage van 425 000 DEM en een lening van de Thüringer Aufbau-bank (TAB) ten bedrage van 2 miljoen DEM ontving TGI 4 miljoen DEM aan BvS-subsidies voor de herstructurering van de vierde productielijn, 1 miljoen DEM aan BvS-investeringssubsidies en 1,5 miljoen DEM aan THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen over 1996 tot 1998.

(23) Activaovereenkomst 2 kon slechts ten uitvoer worden gelegd indien TGI een bankgarantie zou overleggen. Aangezien deze uitbleef, bleef activaovereenkomst 2 tot februari 1998 voorwaardelijk zonder rechtsgevolg.

2.3. Het herstructureringsplan en de financiële maatregelen

(24) Volgens Duitsland raakte TGI in moeilijkheden doordat het begin van de investeringen een vertraging van een half jaar opliep, aangezien de THA activaovereenkomst 1 pas in december 1994 goedgekeurde.

(25) Daardoor kon pas in april 1995 een begin worden gemaakt met de investeringen, terwijl de onderneming dit reeds in het vierde kwartaal van 1994 had verwacht. Dit had tot gevolg dat de overige investeringen vertraging opliepen.

(26) Bovendien kon TGI de voor de uitvoering van activaovereenkomst 2 vereiste borgtocht niet tijdig overleggen. Dit had wederom tot gevolg dat de BvS haar subsidies ten bedrage van 4 miljoen DEM voor de herstructurering van de vierde productielijn niet beschikbaar stelde, zodat de noodzakelijke investeringen niet konden worden uitgevoerd. Doordat TGI bovendien vanaf het begin met een voortdurend liquiditeitstekort te kampen had, dreigde het hele project te mislukken; in 1997 was de liquiditeit van de onderneming nagenoeg volledig uitgeput.

(27) Om haar rentabiliteit te herstellen, was TGI genoodzaakt het liquiditeitsprobleem op te lossen en vermogen en reserves op te bouwen. Daartoe besloten de BvS, de deelstaat Thüringen en de particuliere investeerder in februari 1998 gezamenlijk actie te ondernemen.

(28) Bijde aanmelding diende Duitsland het onderstaande herstructureringsplan in. De herstructurering was gepland voor de periode van 1998 tot 2000:

(In DEM)

Behoefte aan financiële middelen	Bedrag
Koopprijs	5 800 000
Herstructurering van de vierde productielijn	4 000 000
Investerings (vierde productielijn)	6 000 000
Plannen ter verhoging van de productiviteit	1 500 000
Algehele revisie	3 000 000
Schulden aan leveranciers uit 1997	1 750 000
Huur voor 1997	175 000
Totaal	22 225 000

(29) De koopprijs voor de eerste drie productielijnen was nog steeds niet betaald. Bovendien was 4 miljoen DEM nodig voor de herstructurering van de vierde productielijn en 6 miljoen DEM voor de daarmee gemoeide investeringen. Voor plannen ter verhoging van de productiviteit en voor een algehele revisie van de productielijnen was 4,5 miljoen DEM gepland. Voor openstaande schulden aan leveranciers uit 1997 en voor oorspronkelijk in

1997 verschuldigde huurbetalingen was een bedrag van 1,925 miljoen DEM nodig.

- (30) Bovengenoemde herstructureringskosten moesten als volgt gefinancierd worden:

<i>(In DEM)</i>	
Financiële maatregelen	Bedrag
Kwijtschelding van de koopprijs door de BvS	4 000 000
Omzetting van de bankgarantie voor de resterende koopprijs in een grondrente	1 800 000
BvS-subsidies voor de herstructurering van de vierde productielijn	4 000 000
THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen	1 325 000
Investeringspremies	475 000
TAB-lening uit het Konsolidierungsfonds	2 000 000
Eigen middelen (cashflow)	4 175 000
Bijdrage van de particuliere investeerder	3 850 000
Afstaan van de kerstbonus door het personeel	650 000
Vrijgave van zekerheden voor de baangarantie	250 000
Totaal	22 525 000

- (31) De BvS schold 4 miljoen DEM van de oorspronkelijke koopprijs kwijt. Bovendien werd de bankgarantie ten bedrage van 1,8 miljoen DEM uit activaovereenkomst 1 omgezet in een grondrente om de liquiditeitspositie van de onderneming te verbeteren.

- (32) De BvS keurde uiteindelijk activaovereenkomst 2 goed zonder aan de bankgarantie vast te houden; vanwege deze voorwaarde was de overeenkomst tot februari 1998 voorwaardelijk zonder rechtsgevolg gebleven. Daardoor konden de subsidies voor de herstructurering van de vierde productielijn ten bedrage van 4 miljoen DEM ten slotte worden uitbetaald. Bovendien ontving de onderneming 1,325 miljoen DEM aan THA/BvS-subsidies ter compensatie van verliezen.

- (33) In het kader van de herstructurering werd aan de onderneming 475 000 DEM aan investeringspremies toegekend.

- (34) Overeenkomstig de afspraak in het kader van activaovereenkomst 2 ontving de onderneming van de TAB een lening van 2 miljoen DEM uit het Konsolidierungsfonds van de deelstaat Thüringen.

- (35) Volgens het herstructureringsplan zou 4,175 miljoen DEM van de herstructureringskosten uit eigen middelen van de onderneming moeten worden gefinancierd in de vorm van cashflow. Er werd niet vermeld of deze cashflow reeds was gegenereerd of wanneer hij zou moeten worden gegenereerd. Een particuliere investeerder, die nog gevonden moest worden, zou 3,85 miljoen DEM aan de herstructurering moeten bijdragen.

- (36) Bovendien zag het personeel af van de kerstbonus ten bedrage van [...] * DEM.

- (37) Door de vrijgave van de zekerheid voor de baangarantie kwam 250 000 DEM voor de herstructurering vrij. Nadere informatie over deze zekerheid is niet beschikbaar.

- (38) Op basis van de voorlopige winst-en-verliesrekening werd voor 1999 uitgegaan van een positief bedrijfsresultaat voor TGI. Deze verwachtingen zijn niet uitgekomen. De geplande en feitelijke ontwikkeling blijkt uit onderstaande tabel:

<i>(In 1 000 DEM)</i>							
	1997 (feitelijk)	1998 (gepland)	1998 (feitelijk)	1999 (gepland)	1999 (feitelijk)	2000 (gepland)	2000 (feitelijk) (*)
Omzet	28 048	34 800	31 429	38 700	27 371	41 000	24 200
Bedrijfsresultaat	[...]*	[...]*	[...]*	[...]*	[...]*	[...]*	[...]*

NB: Feitelijk 1997-1999 en gepland 1998: verliezen; feitelijk 2000 en gepland 1999-2000: winsten.

(*) Tot 30 september 2000.

- (39) Volgens de laatste door Duitsland verstrekte gegevens behaalde de onderneming in 2000 en 2001 een omzet van 32,7 miljoen DEM respectievelijk 35,144 miljoen DEM. In 2001 behaalde de onderneming een winst van ongeveer [...] *DEM.

2.4. Marktanalyse

- (40) Bijde door TGI vervaardigde producten gaat het om speciaal glas. Speciaal glas maakte in 1997 ca. 6 % van de totale glasproductie in de Europese Unie uit en is een sector met een groot aantal uiteenlopende producten en een beperkt aantal productiebedrijven. TGI is een van de tien ondernemingen in de Europese Unie die lichttechnisch glas produceren.
- (41) Volgens de informatie waarover de Commissie beschikt ⁽⁶⁾, behoorde de sector voor speciaal glas in 1997 met een productiestijging van meer dan 5 % ten opzichte van het jaar ervoor tot de groeisectoren. De markt voor lichttechnisch glas vertoonde in 1997 een toename van ca. 4 %. Deze positieve ontwikkeling zette in 1998 tegen alle verwachtingen niet door als gevolg van de Azië-crisis. Sinds midden 1999 herstelt de markt zich en de omzet van speciaal glas is in Duitsland met 3,4 % gestegen. De algemene vooruitzichten zijn positief.

2.5. Inleiding van de formele onderzoeksprocedure

- (42) De Commissie heeft de formele onderzoeksprocedure ingeleid ten aanzien van een TAB-lening ten bedrage van 2 miljoen DEM, die zou zijn verstrekt op grond van een goedgekeurde steunregeling. Het leek erop dat niet was voldaan aan de voorwaarden van de goedgekeurde steunregeling en het was twijfelachtig of de lening verenigbaar was met de communautaire richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun. Zo was er geen herstructureringsplan voor het herstel van de rentabiliteit van de onderneming en klaarblijkelijk was er geen bijdrage van een particuliere investeerder. Ook betwijfelde de Commissie of de begunstigde kon worden aangemerkt als KMO.
- (43) Een formele onderzoeksprocedure werd ook ingeleid ten aanzien van het uitstel van de betaling van 1,8 miljoen DEM van de koopprijs en de omzetting van zekerheden. De Commissie had het vermoeden dat deze maatregelen staatssteun zijn en betwijfelde de verenigbaarheid ervan met de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun.

3. OPMERKINGEN VAN ANDERE BELANGHEBBENDEN

- (44) De Commissie ontving opmerkingen van TGI zelf en van een concurrent van de onderneming. De opmerkingen werden ter kennis gebracht van Duitsland bij schrijven van 31 oktober en 12 november 2001 met het verzoek om een reactie. Een antwoord op de opmerkingen van de concurrent werd op 4 februari 2002 ontvangen.
- (45) TGI verklaart in haar reactie op het inleiden van de procedure dat de Commissie in strijd met het beginsel van behoorlijk bestuur heeft gehandeld. De procedure met betrekking tot de kwijtschelding van 4 miljoen DEM van de koopprijs wordt afzonderlijk behandeld van de procedure inzake de TAB-lening; ten aanzien van de eerste maatregel is een negatieve beschikking gegeven en vervolgens is de procedure ten aanzien van de tweede maatregel ingeleid. Aangezien beide maatregelen deel uitmaken van hetzelfde herstructureringsplan, zouden zij moeten worden beoordeeld in het kader van één procedure. Doordat bepaalde aspecten afzonderlijk worden behandeld, wordt het herstructureringsplan volgens TGI onsamenhangend, zodat de negatieve beschikking in het kader van procedure 19/2000 de uitkomst van de procedure betreffende de TAB-lening beïnvloedt.
- (46) Bovendien voert TGI aan dat er geen noodzaak bestond voor een dringende beslissing over de kwijtschelding van de vordering, aangezien de onderneming in onderhandeling was met een investeerder en het herstructureringsplan verder werd aangepast. De Commissie heeft in strijd met het beginsel van behoorlijk bestuur gehandeld, omdat zij de formele onderzoeksprocedure met betrekking tot de omzetting van zekerheden pas heeft ingeleid nadat zij daarvan reeds 31 maanden geleden op de hoogte was gesteld. Bovendien betreurt TGI dat de Commissie bij haar besluit tot inleiding van de formele onderzoeksprocedure geen rekening heeft gehouden met de door Duitsland aangevoerde argumenten en de laatste verstrekte gegevens.
- (47) TGI beweert dat de TAB-lening geen staatssteun is, maar een gerechtvaardigde compensatie voor de sloop van een gebouw door de deelstaat Thüringen.
- (48) TGI voert aan dat, indien de Commissie zich niet kan vinden in deze argumentatie, de lening valt onder de steunregeling op grond waarvan deze zou zijn verstrekt. TGI beweert dat, indien de Commissie tot de conclusie komt dat de lening niet onder de steunregeling valt, de TAB-lening kan worden goedgekeurd op grond van de communautaire richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun.
- (49) TGI is van mening dat één van de belangrijkste problemen voor de toepassing van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun gelegen was in het feit dat de bijdrage van een particuliere investeerder ontbreekt, die volgens het oorspronkelijke herstructure-

⁽⁶⁾ Zie Panorama der EU-Industrie 1997, deel 1, hoofdstuk 9, het rapport van het Comité Permanent des Industries du Verre de la CEE (CPIV) over 1998 en het jaarverslag over 1999 van het Bundesverband Glasindustrie und Mineralfaserindustrie.

ringsplan 3,85 miljoen DEM had moeten inbrengen. TGI deelt mee dat de onderneming in onderhandeling is met een [...] investeerdersgroep en dat de onderhandelingen bijna zijn afgerond. De investeerders zijn van plan [...] DEM in de onderneming te investeren. TGI overlegde tevens een intentieverklaring van de investeerder.

- (50) In de opmerkingen ten aanzien van de inleiding van de procedure brengt de concurrent naar voren dat TGI niet als KMO dient te worden aangemerkt, omdat de grootaandeelhouder van TGI, de heer Geiß, ook eigenaar was van verscheidene andere ondernemingen. Deze ondernemingen moeten worden beschouwd als economische eenheid en zouden tezamen de in de KMO-aanbeveling vastgelegde drempelwaarde van 250 werknemers overschrijden.
- (51) Bovendien beweert de concurrent dat de omzetting van zekerheden alsmede het uitstel van betaling staatssteun zijn. De omzetting van een bankgarantie in een achtergestelde grondrente vormt volgens de concurrent in zoverre staatssteun dat een bankgarantie normaal gesproken in geval van insolventie van de onderneming geen risico inhoudt. Bij een achtergestelde grondrente zouden de vorderingen van andere schuldeisers voorrang hebben en in geval van insolventie is geen inning mogelijk. Het uitstel van betaling is volgens de concurrent eveneens staatssteun, aangezien de schuldeiser ondanks de moeilijke economische situatie van de onderneming zijn vordering had kunnen innen door gebruik te maken van de bankgarantie. Een particuliere schuldeiser zou deze mogelijkheid niet onbenut hebben gelaten.
- (52) Met betrekking tot de lening van de Thüringer Aufbau-bank voert de concurrent aan dat deze staatssteun is en de lening niet onder de regeling valt, aangezien deze voor KMO's geldt. Bovendien zou niet zijn voldaan aan de voorwaarden van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun.
- (53) De concurrent beschuldigt TGI ervan dat zij staatssteun gebruikt om haar producten systematisch tegen dump-prijzen te verkopen, wat tot ernstige concurrentievervalsing zou leiden. Het marktaandeel van de concurrent zou duidelijk zijn gedaald en de prijzen zouden drastisch omlaag zijn gegaan.
- (54) Ten aanzien van de verenigbaarheid van de steunmaatregelen met de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun wijst de concurrent erop dat er geen herstructureringsplan is. Bovendien zouden volgens deze richtsnoeren structureel verliesgevend activiteiten moeten worden afgestoten. De concurrent voert aan dat de onderneming haar activiteiten op het gebied van koffiekannen, een krimpende markt, moet staken. Bovendien werd volgens de concurrent het beginsel van de eenmalige en niet voor herhaling vatbare toekenning van herstructureringssteun niet gerespecteerd.
- (55) Voorts voert de concurrent aan dat in enkele productsectoren waarin TGI actief is, een structurele overcapaciteit

zou bestaan. Bovendien zouden de activiteiten van TGI op de markt voor lichttechnisch glas zeer beperkt zijn.

4. OPMERKINGEN VAN DUITSLAND

- (56) In zijn reactie op de inleiding van de procedure verklaart Duitsland dat de TAB-lening valt onder de regeling op grond waarvan zij zou zijn verstrekt. Aan de verschillende voorwaarden van de regeling is voldaan.
- (57) De begunstigde dient te worden beschouwd als KMO. De andere ondernemingen in het bezit van de heer Geiß zijn niet meer actief in de markt. Ook ten tijde van de toekenning van de steun is de begunstigde volgens Duitsland een kleine of middelgrote onderneming geweest, omdat er geen synergie was tussen de verschillende ondernemingen. TGI en de andere ondernemingen die in het bezit waren van dezelfde aandeelhouder, zouden geen economische eenheid hebben gevormd. Zelfs indien TGI niet als KMO had kunnen worden aangemerkt, zou men een lening uit het Thüringer Konsolidierungsfonds hebben kunnen verstrekken. In dit geval had de voorgenomen lening moeten worden aangemeld.
- (58) Wat het herstructureringsplan betreft, merkt Duitsland op dat het oorspronkelijke herstructureringsplan verschillende malen gewijzigd moest worden. De onderneming heeft een gewijzigd plan opgesteld dat zou zijn afgestemd op de nieuwe situatie in april 2001. Bovendien zouden er onderhandelingen worden gevoerd met een particuliere investeerder, die bijna zouden zijn afgerond. Het definitieve herstructureringsplan wordt op een later moment overgelegd.
- (59) Een capaciteitsverlaging is volgens Duitsland slechts noodzakelijk indien het bij de KMO gaat om een onderneming met een machtspositie op een markt die wordt gekenmerkt door overcapaciteit. Aangezien dit niet het geval is, is volgens Duitsland capaciteitsverlaging niet noodzakelijk.
- (60) Duitsland beweert dat de steun is beperkt tot het noodzakelijke minimum. Ten aanzien van de bijdrage van de particuliere investeerder verklaart Duitsland dat er rekening moet worden gehouden met de door de grootaandeelhouder en directeur, de heer Geiß, gestelde garantie voor de lening. Bovendien is er sprake van een bijdrage van de werknemers. Duitsland wijst de beschuldiging van de concurrent van de hand dat TGI zijn producten tegen dump-prijzen zou verkopen.
- (61) Duitsland voert aan dat de TAB-lening is verstrekt uit het Thüringer Konsolidierungsfonds, een goedgekeurde steunregeling. Omwille van de rechtszekerheid dient de Commissie slechts te beoordelen of de voorwaarden voor de toekenning van de steun naar behoren werden gerespecteerd en er geen sprake is van een kennelijk foute toepassing. De Commissie heeft zich, aldus Duitsland, niet gehouden aan deze beginselen, vooral als het gaat om de twijfels over de KMO-status van de begunstigde.

- (62) De Commissie stelt vast dat zij een bevel tot het verstrekken van informatie heeft gegeven om nadere informatie over de lening uit het Thüringer Konsolidierungsfonds te verkrijgen. Aan de hand van de verstrekte informatie kwam de Commissie tot de conclusie dat aan de voorwaarden niet is voldaan. Derhalve was de Commissie verplicht de formele onderzoeksprocedure in te leiden.
- (63) Mocht de Commissie tot de conclusie komen dat de lening daadwerkelijk niet onder de steunregeling valt, dan voert Duitsland als alternatief argument aan dat de lening kan worden goedgekeurd op grond van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun. Duitsland wijst erop dat de Commissie herstructureringssteun voor KMO's minder restrictief beoordeelt. Naar de mening van Duitsland diende TGI met 226 medewerkers in 1997 als KMO te worden aangemerkt. Dat de heer Geiß andere ondernemingen bezit, zou voor de indeling van TGI als KMO onbelangrijk zijn.
- (64) Duitsland wijst op het expertiserapport van november 2000 en op recentere gegevens over de ontwikkeling van de onderneming die aan de Commissie werden verstrekt en een positieve tendens laten zien. Duitsland beweert dat de Commissie geen rekening heeft gehouden met deze stukken.
- (65) Voorts voert Duitsland aan dat de TAB-lening geen steun is, maar een compensatie voor de sloop van het oude menggebouw door de deelstaat Thüringen. Dit gebouw werd gebruikt in verband met de exploitatie van de vierde productielijn. Door de sloop van het gebouw ontstonden voor TGI extra kosten ten bedrage van 2 miljoen DEM, aangezien zowel een nieuw gebouw als een verbindingsbrug moesten worden gebouwd. De lening uit het Thüringer Konsolidierungsfonds zou aan de onderneming zijn verstrekt als compensatie. Volgens informatie van de Duitse autoriteiten blijkt uit de overeenkomst dat er een verband bestaat tussen de lening en de sloop van het gebouw. Volgens de overeenkomst moet de lening worden gebruikt voor de financiering van de investeringen in het kader van het herstel van het gebouw voor de vierde productielijn.
- (66) Over het uitstel van de betaling van de resterende koopprijs verklaart Duitsland dat de BvS als particuliere schuldeiser heeft gehandeld. Het uitstel is noodzakelijk geweest om de onderneming in staat te stellen de productielijnen te vernieuwen en zo de rentabiliteit van de onderneming veilig te stellen. In geval van insolventie van de onderneming zou de gehele vordering verloren zijn gegaan. Derhalve is het uitstel van betaling, aldus Duitsland, geen staatssteun in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag. Als alternatief argument voert Duitsland aan dat het uitstel van betaling kan worden goedgekeurd op grond van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun.
- (67) In haar antwoord op de opmerkingen van een concurrent betreft Duitsland de splitsing van de procedures. Duitsland verzoekt de Commissie dringend haar beschikking over de kwijtschelding van de vordering te herroepen en voert aan dat de Commissie een beschikking kan herroepen en daartoe zelfs verplicht is indien bij de procedure een ernstige fout is gemaakt.
- (68) Volgens artikel 9 van Verordening (EG) nr. 659/1999 kan de Commissie een beschikking herroepen, indien de beschikking berust op tijdens de procedure verstrekte onjuiste informatie die voor de beschikking doorslaggevend was. Aangezien dit niet geldt voor de onderhavige zaak, ziet de Commissie geen reden om de beschikking te herroepen.
- (69) Duitsland voert aan dat de eerste negatieve beschikking de tweede beschikking beïnvloedt. Bovendien zou het de lidstaat niet mogelijk zijn om een standpunt in te nemen over het effect van alle maatregelen die deel uitmaken van het herstructureringsplan, zodat het recht op verdediging niet is gewaarborgd. Ook kan de Commissie, aldus Duitsland, het herstructureringsplan niet in zijn totaliteit beoordelen. Derhalve is volgens Duitsland in strijd met het beginsel van behoorlijk bestuur gehandeld.
- (70) Duitsland bevestigt zijn standpunt dat de lening daadwerkelijk valt onder de steunregeling op grond waarvan zij zou zijn verstrekt. Als alternatief argument voert Duitsland aan dat de lening geen steun is, maar een compensatie. Bovendien voert Duitsland aan dat de lening geen elementen van staatssteun bevat, aangezien zij tegen marktvoorwaarden werd verstrekt. Dit wordt volgens Duitsland ondersteund door het feit dat de heer Geiß zich persoonlijk borg stelde voor de terugbetaling van de lening.
- (71) Duitsland wijst erop dat TGI ten tijde van de verstrekking van de lening diende te worden aangemerkt als KMO. Er was geen synergie tussen de beide ondernemingen, omdat het ging om verschillende productgroepen en de zaken tussen de beide ondernemingen zijn verlopen op basis van „arm's length”. Derhalve zouden de beide ondernemingen niet als eenheid kunnen worden beschouwd waarvan de daadwerkelijke economische macht groter is dan van een KMO.
- (72) Duitsland voert als alternatief argument aan dat de lening op grond van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt. Daartoe heeft Duitsland actuele gegevens overgelegd over het herstel van de rentabiliteit van de onderneming en over het herstructureringsplan. Duitsland verstrekte het nieuwste herstructureringsplan van TGI van april 2001, dat een investeringsplan en een overzicht over de financiering van de investeringen behelst.
- (73) Voorts overlegde Duitsland een expertiserapport dat was opgesteld voor zaak T 198/01 (betreffende de negatieve

beschikking van de Commissie ten aanzien van de kwijtschelding van de koopprijs) en dat — naar de mening van Duitsland — aantoonde dat de onderneming haar economische productiviteit duurzaam verbeterd en haar rentabiliteit op de langere termijn heeft hersteld.

- (74) Bij schrijven van 15 maart 2002 gaf Duitsland aan dat TGI een nieuwe investeerder, [...]*, heeft gevonden. De investeerder zou [...]* EUR willen investeren in de onderneming en [...]* % van de aandelen willen overnemen. Zijn bijdrage maakt hij afhankelijk van het feit dat de kwijtschelding van de vordering van 4 miljoen DEM, die het voorwerp van de negatieve beschikking vormde, wordt bevestigd. Derhalve verzoekt Duitsland de Commissie haar negatieve beschikking in het kader van procedure C 19/2000 betreffende de kwijtschelding van de vordering te herroepen en de kwijtschelding van de vordering te betrekken bij de lopende procedure.
- (75) Duitsland voert aan dat de negatieve beschikking in het kader van procedure 19/2000 alsmede de inleiding van de lopende procedure voornamelijk zijn gebaseerd op de ontbrekende bijdrage van een particuliere investeerder. De nieuwe investeerder stelt Duitsland in staat een nieuw herstructureringsplan te overleggen, dat zowel voldoet aan het criterium van rentabiliteit als aan de evenredigheid van de staatssteun. De vertraagde investeringen zouden nu kunnen worden uitgevoerd.
- (76) In zijn meest recente schrijven van 13 juni 2002 herhaalde Duitsland voornamelijk de argumenten die al werden aangevoerd in de vorige in het kader van de lopende procedure ontvangen brieven.
- (77) Duitsland benadrukte dat concurrent Schott een monopolie in enkele marktsegmenten zou krijgen als TGI uit de markt wegvalt. Met dit feit zou rekening moeten worden gehouden bij de beslissing over de verenigbaarheid van de herstructureringssteun. Duitsland citeert de kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden, waarin het volgende is vastgelegd: „Er zijn echter omstandigheden waarin reddings- en herstructureringssteun (...) gerechtvaardigd kan zijn, bijvoorbeeld (...) vanwege de wenselijkheid om een concurrerende marktstructuur te behouden wanneer het verdwijnen van bedrijven zou kunnen leiden tot een monopolie of een sterk oligarchische situatie (...)” (7).
- (78) Bovendien beweert Duitsland dat zelfs als de Commissie van mening is dat bij de beoordeling van de verenigbaarheid van de staatssteun geen rekening kan worden gehouden met de bijdrage van de nieuwe investeerder, het alternatieve plan voor de financiering van de herstructureringsmaatregelen een goedkeuring van de staatssteun toelaat. Dit plan werd reeds aan de Commissie verstrekt.
- (79) Naar de mening van Duitsland is dit financiële plan plausibel en realistisch, wat kan worden afgeleid uit het feit dat de onderneming het grootste deel van de herstructurering reeds heeft uitgevoerd. Het plan voldoet

ook aan de voorwaarde van evenredigheid van de staatssteun, aangezien het naast de overheidsmaatregelen van de BvS en de deelstaat Thüringen ook een significante particuliere bijdrage aan de investeringen behelst. Ten slotte is, aldus Duitsland, slechts de helft van de herstructureringskosten gefinancierd uit de kwijtschelding van de koopprijs en uit de TAB-lening waarvoor de heer Geiß zich borg heeft gesteld. De resterende kosten zijn door de onderneming zelf gefinancierd, gesteund door het feit dat het personeel en de manager afzien van hun loon en uitbetalingen.

- (80) Duitsland beweert dat de nieuwe investering door [...]* ten belope van [...]* EUR, de borgstelling van de heer Geiß voor de TAB-lening ten bedrage van 2 miljoen DEM (1,022 miljoen EUR), het uitstel van de terugbetaling van de lening van een particuliere bank ten bedrage van [...]* EUR, het uitstel van de betaling van de lonen en de kerstbonus van het personeel ten bedrage van [...]* EUR en het afzien van de kerstbonus door het personeel in 1997 ten belope van [...]* EUR als bijdrage van een particuliere investeerder zouden moeten worden beschouwd.
- (81) Duitsland komt bijgevolg tot de conclusie dat aan de voorwaarden is voldaan om de staatssteun goed te keuren op grond van de reddings- en herstructureringsrichtsnoeren.

5. BEOORDELING

- (82) De Commissie stelt vast dat door de afzonderlijke behandeling van de procedures en de negatieve eindbeschikking bij de eerste procedure het resultaat van de tweede procedure niet vooraf vaststaat. Het is een feit dat alle elementen die nodig waren voor een beslissing met betrekking tot de eerste maatregelen, ter beschikking stonden en het is in overeenstemming met het beginsel van behoorlijk bestuur dat een formele onderzoeksprocedure zo snel mogelijk wordt afgerond.
- (83) TGI heeft financiële steun uit overheidsmiddelen ontvangen. De Commissie dient eerst te onderzoeken of deze maatregelen staatssteun zijn in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag.
- (84) Indien TGI financiële steun uit overheidsmiddelen heeft ontvangen die geen enkele particuliere investeerder zou hebben verstrekt, zou de onderneming voordelen ten opzichte van haar concurrenten genieten en wordt de concurrentie vervalst. Dit heeft ongunstige gevolgen voor het handelsverkeer tussen de lidstaten, aangezien op de relevante productmarkt een levendige handel bestaat. Bij de financiële maatregelen uit overheidsmiddelen is dan ook sprake van staatssteun in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag en de Commissie moet de verenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt onderzoeken.
- (85) Bijgevolg dient voor iedere maatregel ten gunste van TGI die uit overheidsmiddelen werd gefinancierd, afzonderlijk te worden onderzocht of het daarbij om staatssteun gaat en indien dit het geval is, dient de verenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt te worden onderzocht.

(7) PB C 368 van 23.12.1994, blz. 12.

5.1. De begunstigde onderneming

- (86) Voor Duitsland is TGI de begunstigde. Bovendien gaat het bij deze onderneming naar het oordeel van Duitsland om een KMO als bedoeld in de aanbeveling van de Commissie van 3 april 1996 betreffende de definitie van de kleine en middelgrote ondernemingen ⁽⁸⁾ („KMO-aanbeveling”).
- (87) Bij het inleiden van de formele onderzoeksprocedure stelde de Commissie de vraag of de desbetreffende onderneming groter dan TGI zou kunnen zijn. De grootaandeelhouder en directeur van TGI was tevens enig aandeelhouder en directeur van twee andere ondernemingen, PFS en LS. Tezamen telden TGI, PFS en LS meer dan 250 medewerkers en overschreden ze daarmee de in de KMO-aanbeveling vastgelegde drempelwaarde.
- (88) Aangezien het voor de beoordeling van de hangende maatregelen onbelangrijk is of TGI als KMO moet worden beschouwd, wordt deze kwestie in het kader van de procedure niet verder behandeld.

5.2. Bestaan van een steunmaatregel in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag en verenigbaarheid met goedgekeurde steunregelingen

5.2.1. Bijdragen van de THA/BvS in het kader van activaovereenkomst 1 (overeenkomst van 28 september 1994)

- (89) De maatregelen in het kader van activaovereenkomst 1 vielen onder de werking van de THA-steunregeling E 15/92 ⁽⁹⁾. Aangezien de sluiting van de onderneming de goedkoopste oplossing zou zijn geweest en de staat desondanks besloot de onderneming met overheidssteun te privatiseren, zijn er voor de staat kosten ten bedrage van 33,5 miljoen DEM ontstaan. De voor de onderneming te betalen prijs van 5,8 miljoen DEM is bijgevolg een negatieve prijs. Daar de onderneming minder dan 1 000 werknemers telde, valt deze financiële steun van de THA/BvS aan TGI onder de THA-steunregeling E 15/92. Het betreft hier derhalve een bestaande steunmaatregel die in het kader van de onderhavige procedure niet opnieuw hoeft te worden beoordeeld.

5.2.2. Bijdragen van de THA/BvS in het kader van activaovereenkomst 2 (overeenkomst van 11 december 1995)

- (90) De maatregelen in het kader van activaovereenkomst 2 vielen onder de werking van de THA-steunregeling N 768/94 ⁽¹⁰⁾. Aangezien de sluiting van de onderneming de goedkoopste oplossing zou zijn geweest en de staat desondanks besloot de onderneming met overheidssteun

te privatiseren, zijn er voor de staat kosten ten bedrage van 6,5 miljoen DEM ontstaan. Daar de onderneming minder dan 250 medewerkers telde, valt deze financiële steun van de THA/BvS aan TGI onder de THA-steunregeling N 768/94. Het betreft hier derhalve een bestaande steunmaatregel die in het kader van de onderhavige procedure niet opnieuw hoeft te worden beoordeeld.

5.2.3. Investeringskredieten van de KfW in het kader van activaovereenkomst 1

- (91) De KfW verstrekke naar verluidt op grond van door de Commissie eerder goedgekeurde steunregelingen drie kredieten van in totaal 17,1 miljoen DEM.
- (92) Het eerste krediet van 10 miljoen DEM werd verstrekt in het kader van een KfW-programma voor de middenstand, het tweede krediet van 5,1 miljoen DEM in het kader van een EU-werkgelegenheidsprogramma van de KfW voor de middenstand. Volgens de door Duitsland verstrekte informatie werden beide kredieten tegen marktvoorwaarden verstrekt tegen een rente die boven de referentierentevoet lag. Aangezien de onderneming ten tijde van deze maatregelen niet in moeilijkheden verkeerde, komt de Commissie tot de conclusie dat hier geen sprake is van staatssteun.

- (93) Het derde krediet van 2 miljoen DEM werd verstrekt in het kader van het ERP-Aufbauprogramm, een door de Commissie eerder goedgekeurde steunregeling ⁽¹¹⁾. Dit krediet voldoet aan de voorwaarden van de steunregeling in het kader waarvan het zou zijn verstrekt en valt derhalve daadwerkelijk onder deze regeling. Bijgevolg betreft het hier een bestaande steunmaatregel die in het kader van de onderhavige procedure niet opnieuw hoeft te worden beoordeeld.

5.2.4. Investeringsubsidies en investeringspremies

- (94) In het kader van activaovereenkomst 1 ontving TGI 6,75 miljoen DEM aan investeringssubsidies op basis van het 23e kaderplan van de „Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur”, een door de Commissie goedgekeurde Duitse steunregeling ter verbetering van de regionale economische structuur ⁽¹²⁾. Deze subsidies voldoen aan de voorwaarden van de door de Commissie goedgekeurde steunregeling op grond waarvan zij zouden zijn toegekend. Zij worden derhalve als bestaande steunmaatregel beschouwd.

⁽¹¹⁾ N 562/c/94, SG (94) D/17293 van 1.12.1994.

⁽¹²⁾ 23e kaderplan van de „Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur”, Duitse steunregeling ter verbetering van de regionale economische structuur. Maatregelen in het kader van deze regeling gelden als regionale investeringssteun in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag en zijn door de Commissie goedgekeurd op grond van de uitzondering in artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag (N 157/94, SG (94) D/11038 van 1.8.1994).

⁽⁸⁾ PB L 107 van 30.4.1996, blz. 4.

⁽⁹⁾ THA-regeling E 15/92 SG (92) D/17613 van 8.12.1992.

⁽¹⁰⁾ THA-regeling N 768/94 SG (95) D/1062 van 1.2.1995.

(95) In het kader van beide activaovereenkomsten werd 1,575 miljoen DEM aan investeringspremies toegekend. Bovendien ontving TGI buiten de activaovereenkomsten om in 1996 876 000 DEM aan investeringspremies en in 1997 748 000 DEM aan premies. Alle betalingen vonden plaats op basis van de wet inzake investeringssubsidies, een door de Commissie goedgekeurde regionale steunregeling⁽¹³⁾. Aan de hand van de verstrekte informatie komt de Commissie tot de conclusie dat de investeringspremies voldoen aan de voorwaarden van de steunregelingen in het kader waarvan zij zouden zijn toegekend en bijgevolg daadwerkelijk onder de regeling vallen. Zij worden derhalve als bestaande steunmaatregel beschouwd.

(96) De bestaande steunmaatregel hoeft in het kader van de onderhavige procedure niet opnieuw te worden beoordeeld, maar er dient wel rekening mee te worden gehouden voor de berekening van de evenredigheid van de staatssteun.

5.2.5. Kwijtschelding van de betaling van 4 miljoen DEM van de koopprijs

(97) De kwijtschelding van 4 miljoen DEM van de koopprijs vormde het voorwerp van onderzoeksprocedure 19/2000. Een negatieve eindbeschikking werd op 12 juni 2001 gegeven⁽¹⁴⁾. Derhalve wordt de kwijtschelding van de vordering in de onderhavige procedure niet opnieuw beoordeeld.

(98) Duitsland heeft aangevoerd dat de kwijtschelding geen staatssteun is in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag, maar in overeenstemming is met het gedrag van een particuliere schuldeiser. Uit economisch oogpunt zou de kwijtschelding voor de BvS voordeliger zijn geweest dan het vasthouden aan betaling van de volledige koopprijs.

(99) De Commissie was echter van mening dat de kwijtschelding van de vordering staatssteun is die niet verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt. De begunstigde heeft tegen deze beschikking beroep ingesteld bij het Gerecht van eerste aanleg.

5.2.6. Omzetting van zekerheden voor een bedrag van 1,8 miljoen DEM van de koopprijs en uitstel van betaling

(100) De BvS verklaarde zich in het kader van de gecoördineerde actie akkoord met de omzetting van de bankgarantie van 1,8 miljoen DEM uit hoofde van activaovereenkomst 1 in een achtergestelde grondrente. De terugbetaling van de resterende koopprijs werd eveneens opgeschort en staat inmiddels vanaf 2003 gepland. De Commissie heeft de formele onderzoeksprocedure inge-

leid, aangezien zij vermoedde dat deze maatregelen de onderneming voordelen verlenen die een particuliere schuldeiser waarschijnlijk niet zou hebben gegeven aan een onderneming in moeilijkheden en dat deze maatregelen bijgevolg staatssteun zijn.

(101) De Commissie stelt vast dat de BvS een overheidsinstelling is. Haar taak en de taak van haar voorgangster, de THA, is de privatisering van de staatsbedrijven in Oost-Duitsland. De BvS maakt deel uit van de structuur van het landsbestuur en is tegenover dit landsbestuur reken-schap verschuldigd. Derhalve dienen de door de BvS genomen maatregelen te worden toegerekend aan de staat.

(102) De zekerheid in de vorm van een achtergestelde grondrente heeft een lagere waarde dan de bankgarantie. Een bankgarantie houdt een lager risico in. In geval van insolventie zou men de volledige koopprijs ten bedrage van 1,8 miljoen DEM hebben kunnen innen. De grondrente is achtergesteld ten opzichte van de vorderingen van de banken in hogere rang. Zoals Duitsland in een schrijven van 29 oktober 1999, dat in het kader van procedure C 19/2000 werd toegestuurd, heeft geconstateerd, is de economische waarde van deze grondrente zeer gering. Op grond van zijn achtergestelde rang na de banken is te verwachten dat in geval van insolventie slechts een gering percentage van de vordering kan worden geïnd. Deze inschatting werd bevestigd in het schrijven van 9 oktober 2001. Derhalve verleent de omzetting van de zekerheden TGI een voordeel dat een particuliere schuldeiser niet zou hebben toegekend en is deze bijgevolg staatssteun, die als ad-hocsteun dient te worden beoordeeld.

(103) Wat het uitstel van betaling betreft, voert Duitsland aan dat dit in overeenstemming zou zijn met het gedrag van een particuliere schuldeiser en dat dit geen staatssteun is. Krachtens de vaste rechtspraak van het Europese Hof van Justitie dient ter beantwoording van de vraag of een maatregel van een overheidsinstantie staatssteun is, vastgesteld te worden of de begunstigde onderneming een economisch voordeel ontvangt dat zij onder normale marktomstandigheden niet zou hebben gehad⁽¹⁵⁾.

(104) De resterende koopprijs ten bedrage van 1,8 miljoen DEM was oorspronkelijk eind 1999 verschuldigd. In oktober 2000 stemde de BvS in met een uitstel van betaling. De betaling is nu gepland vanaf 2003 (in drie termijnen van 600 000 DEM eind 2003, 2004 en 2005).

(105) Duitsland voert aan dat het uitstel van betaling noodzakelijk was om de rentabiliteit van de onderneming te herstellen. Anders zou de onderneming failliet zijn gegaan. Ten tijde van het uitstel van de betaling was de koopprijs van 1,8 miljoen DEM gedekt door een achtergestelde grondrente. Zoals reeds vermeld, had deze grondrente een geringe economische waarde en zou in geval van insolventie slechts een gering deel van de 1,8 miljoen DEM zijn geïnd.

⁽¹³⁾ Investitionszulagengesetz (N 494/A/95, SG (95) D/17154 van 27.12.1995). Maatregelen op grond van deze wet gelden als regionale investeringssteun in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag en zijn door de Commissie goedgekeurd op grond van de uitzondering in artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag.

⁽¹⁴⁾ PB L 62 van 5.3.2002, blz. 30.

⁽¹⁵⁾ Arrest van 29 april 1999 in zaak C-342/96, Spanje/Commissie, Jurisprudentie 1999, blz. I-2459, punt 41.

(106) Naar de mening van de Commissie is het uitstel van betaling in overeenstemming met het gedrag van een particuliere schuldeiser. Dit wordt onderbouwd door het feit dat enkele particuliere banken hebben toegestemd in een uitstel van hun vorderingen. Derhalve is het uitstel van betaling geen staatssteun en valt het niet onder de werking van artikel 87 van het EG-Verdrag. Dit is niet in tegenspraak met de conclusie van de Commissie in de eindbeschikking van procedure C 19/2000 dat de kwijtschelding van de koopprijs ten bedrage van 4 miljoen DEM staatssteun was. Een kwijtschelding van de koopprijs en een uitstel van betaling zijn geen vergelijkbare maatregelen.

5.2.7. *TAB-lening ten bedrage van 2 miljoen DEM uit het Konsolidierungsfonds van de deelstaat Thüringen (februari 1998)*

(107) Volgens Duitsland werd deze lening verstrekt uit het Konsolidierungsfonds van de deelstaat Thüringen voor ondernemingen in moeilijkheden, een door de Commissie goedgekeurde steunregeling⁽¹⁶⁾. De Commissie betwijfelde ernstig of de lening daadwerkelijk onder de steunregeling viel en leidde derhalve de formele onderzoeksprocedure in.

(108) Bij de inleiding van de procedure betwijfelde de Commissie of de onderneming een KMO was. De regeling is echter in de eerste plaats bedoeld voor KMO's. In geval van een grote onderneming zou een individuele aanmelding noodzakelijk zijn geweest.

(109) Voorts zijn de voorwaarden van de steunregeling in overeenstemming met de communautaire richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun. Zoals hieronder wordt uiteengezet, is niet voldaan aan deze voorwaarden. Bijgevolg valt de lening niet onder de steunregeling in het kader waarvan zij zou zijn toegekend. Derhalve is zij nieuwe staatssteun en dient zij als ad-hocsteunmaatregel te worden beoordeeld.

(110) Duitsland voert aan dat als de Commissie het niet eens is met het standpunt dat de lening onder de steunregeling valt, de lening geen staatssteun is. Ten eerste is de lening, aldus Duitsland, tegen marktvoorwaarden verstrekt. Volgens de beschikbare informatie werd de lening tegen een rente van 8,2 % verstrekt. De lening wordt gedekt door een grondrente van de vierde productielijn en een persoonlijke en hoofdelijke borgstelling van de heer Geiß, de eigenaar van de onderneming.

(111) De Commissie merkt op dat de Thüringer Aufbaubank de kredietgevende bank (Förderbank) van de deelstaat Thüringen is. De bank is een publiekrechtelijke instelling en staat onder de zeggenschap van de deelstaat Thüringen, die voor de activiteiten 100 % garant staat. Om deze redenen is de maatregel de staat toe te rekenen. De Commissie merkt bovendien op dat de lening werd ver-

strekt volgens een goedgekeurd steunprogramma voor ondernemingen in moeilijkheden.

(112) De lening werd in december 1998 door de TAB verstrekt, dat wil zeggen in een tijd dat de onderneming zich in ernstige financiële moeilijkheden bevond. Naar de mening van de Commissie zou geen enkele particuliere investeerder de onderneming onder deze omstandigheden een lening hebben verstrekt, zodat de lening staatssteun is.

(113) Als alternatief argument voert Duitsland aan dat de TAB-lening geen staatssteun is, aangezien zij als compensatie van de deelstaat Thüringen voor de sloop van het oude menggebouw moet worden beschouwd. Het gebouw is in gebruik geweest in verband met de exploitatie van de vierde productielijn. De sloop heeft ertoe geleid dat de onderneming een ander gebouw moest uitbreiden en een verbindingsbrug moest aanleggen. Daardoor zijn, aldus Duitsland, kosten ontstaan ten belope van 2 miljoen DEM.

(114) Er werd geen expertiserapport of bewijs overgelegd waaruit blijkt dat voor de onderneming wegens de sloop van het gebouw extra kosten ten bedrage van 2 miljoen DEM zijn ontstaan. Duitsland en de onderneming voeren aan dat het verband tussen de lening en de aan TGI toegebrachte schade blijkt uit het feit dat in de leningsovereenkomst vermeld staat dat de lening zou moeten worden gebruikt voor de financiering van de investeringen in het kader van het herstel van het gebouw van de vierde productielijn. Dit bewijst echter niet dat de lening een compensatie is.

(115) Als voor de onderneming extra kosten ten belope van 2 miljoen DEM zijn ontstaan en deze gecompenseerd moesten worden, zou de onderneming in ieder geval een subsidie van 2 miljoen DEM en geen lening van 2 miljoen DEM hebben moeten ontvangen. Dit bewijst dat de bewering van Duitsland ongegrond is.

(116) Derhalve komt de Commissie tot de conclusie dat de TAB-lening ten bedrage van 2 miljoen DEM staatssteun is en als ad-hocsteunmaatregel dient te worden beoordeeld.

5.3. Uitzonderingsregeling van artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag

(117) De TAB-lening ten bedrage van 2 miljoen DEM en de omzetting van de zekerheden moeten door de Commissie als ad-hocsteunmaatregel worden beoordeeld. Artikel 87, leden 2 en 3, van het EG-Verdrag voorziet in uitzonderingen van de principiële onverenigbaarheid van steunmaatregelen met de gemeenschappelijke markt in de zin van artikel 87, lid 1.

(118) De uitzonderingen in artikel 87, lid 2, van het EG-Verdrag gelden niet in het onderhavige geval, want de steunmaatregelen zijn geen steunmaatregelen van sociale aard aan individuele verbruikers, geen steunmaatregelen

⁽¹⁶⁾ NN 74/95, SG (96) D/1946 van 6.2.1996.

tot herstel van schade veroorzaakt door natuurrampen of andere buitengewone gebeurtenissen en evenmin steunmaatregelen aan de economie van bepaalde streken van de Bondsrepubliek Duitsland die nadeel ondervinden van de deling van Duitsland.

- (119) In artikel 87, lid 3, onder a) en c), van het EG-Verdrag is voorzien in meer uitzonderingen. Aangezien de steunmaatregelen niet gericht zijn op de regionale ontwikkeling, maar op het herstel van de rentabiliteit van een in moeilijkheden verkerende onderneming op de lange termijn, zijn uitsluitend de uitzonderingen in artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag van toepassing. Volgens deze bepaling kunnen steunmaatregelen ter ondersteuning van de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën met de gemeenschappelijke markt verenigbaar zijn, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad. Ter beoordeling van reddings- en herstructureringssteun van staten heeft de Commissie dienaangaande richtsnoeren vastgesteld. De Commissie komt tot de conclusie dat geen van de andere richtsnoeren, bijvoorbeeld voor steunmaatregelen ten behoeve van onderzoek en ontwikkeling, milieubescherming, kleine en middelgrote ondernemingen of werkgelegenheid en opleiding, noch enige andere rechtsgrond voor de verenigbaarheid in het onderhavige geval pleit.
- (120) Aangezien de steunmaatregelen volgens de beschikbare informatie werden toegekend vóór 30 april 2000, is de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden van 1994 ⁽¹⁷⁾ („richtsnoeren”) van toepassing ⁽¹⁸⁾.
- (121) Krachtens punt 2.1 van de richtsnoeren is de zwakke financiële positie van ondernemingen die steun voor hun herstructurering ontvangen, gewoonlijk terug te voeren op slechte bedrijfsresultaten in het verleden en sombere toekomstperspectieven. Tot de kenmerkende symptomen van een dergelijke situatie behoren een verminderde rentabiliteit of toenemend verlies, een dalende omzet, groeiende voorraden, overcapaciteit, een lagere cashflow, een stijgende schulden- en rentelast en een lage nettoboekwaarde.
- (122) Op basis van de verstrekte informatie komt de Commissie tot de conclusie dat de onderneming ten tijde van de toekenning van de steun in moeilijkheden verkeerde. De onderneming maakte voortdurend verlies en genereerde onvoldoende cashflow om de noodzakelijke investeringen uit te voeren. Bovendien was het eigen vermogen van de onderneming aanzienlijk gedaald.

- (123) Duitsland voert aan dat de staatssteun moet worden goedgekeurd, aangezien TGI's concurrent Schott een monopolie krijgt in enkele marktsegmenten en zijn machtspositie in andere marktsegmenten versterkt indien TGI uit de markt wegvalt. Het feit dat het verdwijnen van een onderneming tot een sterkere machtspositie van haar concurrent leidt of een machtspositie versterkt, kan echter niet het doorslaggevend criterium zijn voor de goedkeuring van herstructureringssteun als niet is voldaan aan de betrokken voorwaarden.

Herstel van de rentabiliteit

- (124) Voorwaarde voor de toekenning van herstructureringssteun is dat er een solide, samenhangend en uitgebreid herstructureringsplan bestaat waarmee de rentabiliteit van de onderneming op de lange termijn binnen een redelijk tijdsbestek en op grond van realistische veronderstellingen kan worden hersteld.
- (125) Duitsland heeft een herstructureringsplan voor de periode van 1998 tot 2000 gepresenteerd, inclusief een prognose van de omzet en het bedrijfsresultaat van de onderneming voor deze periode. De rentabiliteit van de onderneming moest in 1999 zijn hersteld.
- (126) Het herstructureringsplan ging uit van de veronderstelling dat een nieuwe investeerder 3,85 miljoen DEM zou bijdragen. Hiermee zou een aanzienlijk deel van de in het herstructureringsplan geplande investeringskosten worden gedekt. Een dergelijke particuliere investeerder kon echter niet binnen een redelijk tijdsbestek worden gevonden. Bijgevolg was de financiering van de maatregelen niet gegarandeerd.
- (127) Aangezien een dergelijke externe bijdrage ontbrak, bleek het herstructureringsplan onrealistisch en ongeschikt te zijn om de rentabiliteit van de onderneming op de langere termijn te herstellen. Hoewel de rentabiliteit volgens het herstructureringsplan uiterlijk 1999 moest zijn hersteld, bleef de onderneming verlies maken.
- (128) Duitsland voert aan dat de Commissie geen rekening heeft gehouden met een expertiserapport uit november 2000, dat de economische situatie van de onderneming als gunstig beoordeelt. In het expertiserapport staat vermeld dat de winstpositie van de onderneming zich in de jaren 1997 tot 2002 positief ontwikkelt. Er staat in het expertiserapport evenwel ook vermeld dat een voorwaarde hiervoor is dat er investeringen worden gedaan ten bedrage van 11,5 miljoen DEM. In 2000 konden er slechts investeringen worden gedaan ten bedrage van 1 miljoen DEM. De liquiditeitspositie van de onderneming is zorgelijk. Naast de financiële middelen voor investeringen ten bedrage van 11,5 miljoen DEM moet TGI ook een bedrag van [...] * DEM aan kredieten terugbetalen. Naar het oordeel van de expert kan de onderneming de financiering niet op eigen kracht bewerkstelligen. Om de rentabiliteit van de onderneming veilig te stellen, is volgens de expert verdere staatssteun of de kwijtschelding van bestaande vorderingen noodzakelijk.

⁽¹⁷⁾ PB C 368 van 23.12.1994, blz. 12.

⁽¹⁸⁾ Punt 7.5 van de richtsnoeren van 1999 luidt: „De Commissie zal de verenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt van alle reddings- en herstructureringssteun die zonder toestemming van de Commissie (...) wordt toegekend, onderzoeken (...) op de grondslag van de ten tijde van de toekenning van de steun geldende richtsnoeren (...)” (PB C 288 van 9.10.1999, blz. 2).

- (129) In tegenspraak met de beweringen van Duitsland blijkt uit het expertiserapport niet dat de onderneming zich heeft hersteld; daarentegen wordt geconstateerd dat de onderneming altijd nog in ernstige moeilijkheden verkeert en de rentabiliteit op de langere termijn niet is gegarandeerd.
- (130) Zoals uit een evaluatie achteraf blijkt, werd het oorspronkelijke herstructureringsplan slechts gedeeltelijk ten uitvoer gelegd. Eind 2000 was het herstel van de vier productielijnen dat noodzakelijk is voor het herstel van de rentabiliteit op de langere termijn, nog niet afgerond. In 2001 waren de eerste, derde en vierde productielijn hersteld. De tweede productielijn is sinds medio 2000 tijdelijk stilgelegd.
- (131) Een ander expertiserapport dat werd opgesteld voor de zaak T-198/01, werd in het kader van de lopende onderzoeksprocedure overgelegd. Volgens Duitsland wordt daarin een positieve economische en sociale ontwikkeling van de onderneming geconstateerd. Dit rapport is evenwel gebaseerd op aanzienlijk lagere investeringen dan gepland in het oorspronkelijke investeringsplan. In oktober 2001 moest de onderneming nog steeds ca. [...] DEM aan schulden terugbetalen, waarbij de koopprijs van 4 miljoen DEM, waarvan de kwijtschelding het voorwerp was van een negatieve beschikking van de Commissie, niet is meegerekend. Bovendien wordt geconstateerd dat de liquiditeitspositie waarschijnlijk ook in 2001 en 2002 moeilijk zal blijven.
- (132) Duitsland overlegde een alternatief plan van april 2001 voor de financiering van de herstructureringsmaatregelen waarin rekening wordt gehouden met het feit dat er tot dit moment geen nieuwe particuliere investeerder kon worden gevonden. Dit plan voorziet in opschorting van de vernieuwing van de tweede productielijn. Bovendien is het gebaseerd op het uitstel van de loonuitbetaling van het personeel en het uitstel van de aflossing van kredieten op de middellange termijn om de financiering van de belangrijkste investeringsmaatregelen mogelijk te maken. Bovendien wordt de totale hoogte van de investeringen in vergelijking met het oorspronkelijke herstructureringsplan verlaagd. Duitsland beweert dat dit alternatieve plan het mogelijk maakte om de rentabiliteit van de onderneming op de langere termijn te herstellen.
- (133) In zijn meest recente schrijven zet Duitsland echter uiteen dat het uitstel van de uitbetaling van de lonen en de kerstbonus, het uitstel van de aflossing van de bankkredieten en het afzien van de kerstbonus, die zijn opgenomen in het alternatieve financieringsplan, noodzakelijk waren om het overleven van de onderneming tot de sluiting van een contract met een nieuwe investeerder veilig te stellen. Om de rentabiliteit van de onderneming op de langere termijn te waarborgen, zijn de kwijtschelding van de koopprijs ten bedrage van 4 miljoen DEM en de bijdrage van een nieuwe investeerder noodzakelijk om TGI te voorzien van een solide financiële basis en voldoende eigen vermogen. Derhalve komt de Commissie tot de conclusie dat het alternatieve financieringsplan het duidelijk niet mogelijk maakte om de rentabiliteit van de onderneming op de langere termijn te herstellen.
- (134) De Commissie stelt vast dat volgens de meeste recente informatie de onderhandelingen met de [...] investeerdersgroep niet tot een overeenkomst hebben geleid en deze groep niet in de onderneming zal investeren.
- (135) Bij schrijven van 15 maart 2002 deelt Duitsland mee dat een nieuwe particuliere investeerder is gevonden en dat de onderhandelingen met de nieuwe investeerder zijn afgerond. De nieuwe investeerder en de beide aandeelhouders van de onderneming, de heer en mevrouw Geiß, hebben een bindende overeenkomst ondertekend. De nieuwe investeerder zal het eigen vermogen van de onderneming van [...] EUR tot [...] EUR verhogen en een [...] aandeel ([...]%) overnemen. Bovendien zal de nieuwe investeerder aan TGI [...] EUR ter beschikking stellen, die ten goede moet komen van de financiële reserve.
- (136) Aangezien er een nieuwe investeerder werd gevonden, voert Duitsland aan dat het argument dat het herstructureringsplan niet solide is, niet langer steekhoudend is. Bijgevolg kan de staatssteun worden goedgekeurd. Er kan volgens Duitsland niet worden betoogd dat het chronologische verband ontbreekt. Het oorspronkelijke herstructureringsplan, dat volgens Duitsland altijd al samenhangend was en door het ontbreken van een investeerder slechts gedeeltelijk kon worden verwezenlijkt, kan nu in gewijzigde vorm worden uitgevoerd.
- (137) Geconstateerd kan worden dat de staatssteun in februari 1998 werd goedgekeurd en in november 1998 werd uitbetaald. Volgens de richtsnoeren moet het herstructureringsplan de rentabiliteit en levensvatbaarheid van de onderneming op de langere termijn binnen een redelijk tijdsbestek herstellen; derhalve moet herstructureringssteun zijn gekoppeld aan een solide herstructureringsprogramma, dat aan de Commissie met alle noodzakelijke details wordt voorgelegd. Ook moet het concurrentievermogen van de onderneming binnen een redelijk tijdsbestek worden hersteld. Normaal gesproken dient het herstructureringsplan te worden opgesteld voor de toekenning van de staatssteun.
- (138) Het oorspronkelijk herstructureringsplan was nooit realistisch. Als Duitsland nu een aangepast herstructureringsplan voorlegt waarin rekening wordt gehouden met de bijdrage van een nieuwe particuliere investeerder, is er sprake van een nieuw herstructureringsplan en een nieuwe herstructureringsperiode. Er bestaat geen verband tussen de in 1998 goedgekeurde steunmaatregelen en een herstructureringsplan waarin rekening wordt gehouden met een nieuwe investeerder, dat meer dan drie jaar later wordt voorgelegd. Aangezien TGI binnen de lopende rechtszaak betreffende de beschikking in procedure C 19/2000 ernstige liquiditeitsproblemen heeft aangevoerd, is het duidelijk dat reeds gebruik werd gemaakt van de TAB-lening. Derhalve kan geen gevolg worden gegeven aan hetgeen door Duitsland is aangevoerd.

- (139) De Commissie neemt er voorts kennis van dat de betrokkenheid van de nieuwe particuliere investeerder niet onvoorwaardelijk is, maar afhankelijk is van het feit of de kwijtschelding van de koopprijs, die het voorwerp was van een negatieve beschikking van de Commissie, gehandhaafd blijft. Dit wordt expliciet vastgesteld in de door Duitsland overgelegde informatie. Duitsland schrijft dat de investeerder zijn betrokkenheid afhankelijk stelt van het feit dat de Commissie de kwijtschelding van de koopprijs door de BvS goedkeurt. De handhaving van de kwijtschelding van de koopprijs is de zakelijke basis van de investering.
- (140) De kwijtschelding van de koopprijs werd echter door de Commissie in haar beschikking van 12 juni 2001 als illegale en onverenigbare staatssteun beschouwd. De Commissie beschouwt deze beschikking als rechtmatig en ziet geen aanleiding haar te herroepen. Het feit dat de tenuitvoerlegging van het artikel betreffende de terugvordering werd opgeschort door de beschikking van de president van het Gerecht van eerste aanleg op 4 april 2002, onttrekt deze beschikking niet aan het vermoeden van wettigheid dat wordt toegeschreven aan iedere handeling van de Gemeenschap. Derhalve kan er geen rekening worden gehouden met de aangekondigde bijdrage van een nieuwe particuliere investeerder.
- (141) Met inachtneming van deze overwegingen kan de Commissie niet tot de conclusie komen dat er sprake was van een herstructureringsplan dat het mogelijk maakte om de rentabiliteit en levensvatbaarheid van de onderneming op de langere termijn binnen een redelijk tijdsbestek en op grond van realistische veronderstellingen te herstellen. Er is derhalve niet voldaan aan het criterium van rentabiliteit.

Buitensporige vervalsing van de mededinging

- (142) Het herstructureringsplan moet voorzien in maatregelen om nadelige gevolgen voor de concurrenten zo veel mogelijk te compenseren; de steun zou anders het gemeenschappelijk belang schaden en niet in aanmerking kunnen komen voor een vrijstelling op grond van artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag.
- (143) Indien uit een objectieve beoordeling van de vraag- en aanbodomstandigheden blijkt dat er sprake is van een structurele overcapaciteit op de betrokken markt in de Gemeenschap waarop de begunstigde actief is, dient het herstructureringsplan, evenredig met de hoogte van het ontvangen steunbedrag, bijte dragen tot de herstructurering van de desbetreffende bedrijfstak door onomkeerbare vermindering of sluiting van capaciteit.
- (144) Duitsland verklaart dat TGI zijn productiecapaciteit in de toekomst niet zal verlagen of verhogen.
- (145) In zijn opmerkingen naar aanleiding van het inleiden van de procedure voerde een concurrent van TGI aan dat in enkele productsectoren waarin TGI actief is, sprake is van een structurele overcapaciteit. Zoals in de

overwegingen 40 en 41 echter is uiteengezet, lijkt er op basis van de beschikbare informatie op de markt als geheel geen sprake van overcapaciteit te zijn. Ook heeft TGI slechts vier van de twaalf productielijnen van IGW overgenomen, zodat een vermindering van capaciteit plaatsvond.

Verhouding tot de kosten en baten van de herstructurering

- (146) De hoogte en de intensiteit van de steun moeten tot het voor de herstructurering noodzakelijke minimum worden beperkt en in verhouding staan tot de voordelen die de Gemeenschap ervan verwacht. Derhalve wordt van de investeerder verwacht dat hij uit eigen middelen of via financiering door vreemd kapitaal een aanzienlijke bijdrage aan het herstructureringsplan levert. Bovendien moet de steun in een zodanige vorm worden toegekend dat de onderneming niet de beschikking krijgt over extra middelen die door de onderneming zouden kunnen worden gebruikt voor agressieve en marktvervalsende activiteiten die geen verband houden met het herstructureringsproces.
- (147) Duitsland beschouwt het feit dat het personeel in 1997 afzag van de kerstbonus als een bijdrage van de investeerder. Ook al kan dit worden beschouwd als een aanzienlijke bijdrage van het personeel tot herstructurering van de onderneming, kan het niet geacht worden een bijdrage van de investeerder te zijn, aangezien hiermee voor de investeerder geen risico verbonden is. Hetzelfde geldt voor het uitstel van de uitbetaling van de lonen en de kerstbonus, die Duitsland in zijn meest recente schrijven als bijdrage van een particuliere investeerder beschouwt. Deze betalingen werden ook slechts uitgesteld. Bijgevolg zijn zij voor de onderneming slechts een tijdelijke verlaging van de kosten.
- (148) Bovendien beschouwt Duitsland de korting op de vergoeding van de directeur (die grootaandeelhouder van de onderneming is) ten bedrage van [...] * DEM als een bijdrage van de investeerder. Deze maatregel is echter een kostenverlaging voor de onderneming en kan niet als bijdrage van de eigenaar aan de financiering van de herstructurering worden beschouwd. Dit wordt ondersteund door het feit dat deze maatregel niet in het herstructureringsplan is opgenomen. Aangezien de directeur ook als eigenaar de zeggenschap heeft over de onderneming, kan hij bovendien het niveau van zijn eigen salaris en daarmee de hoogte van iedere verlaging zelf bepalen, zodat een dergelijke verlaging niet overeenkomt met een verifieerbare bijdrage. De korting op de vergoeding van de directeur kan derhalve niet worden beschouwd als eigen bijdrage van de investeerder.
- (149) Duitsland voert aan dat het uitstel van de aflossing van de kredieten van een particuliere bank (Commerzbank) een eigen bijdrage van de investeerder is. Dit uitstel verlaagt echter slechts tijdelijk de kosten van de onderneming. Het kan derhalve niet worden beschouwd als eigen bijdrage van de investeerder.
- (150) Voorts beschouwt Duitsland een cashflow van [...] * DEM als bijdrage van de investeerder. De Commissie kan deze interne financiering niet als een deel van de bij-

drage van de investeerder accepteren, aangezien ze voor een belangrijk deel direct of indirect mogelijk is gemaakt door steunmaatregelen. Hoewel de behoefte aan financiële middelen voor de herstructurering van de onderneming daardoor lager zou kunnen uitvallen, kan de Commissie deze cashflow niet als een deel van de bijdrage van de investeerder laten gelden. Voor het overige heeft Duitsland niet meegedeeld wanneer deze cashflow is gegenereerd of dat hij nog moet worden gegenereerd.

- (151) Duitsland voert aan dat de persoonlijke en hoofdelijke borgstelling van de eigenaar van de onderneming, de heer Geiß, voor de TAB-lening van 2 miljoen DEM deel uitmaakt van de bijdrage van de particuliere investeerder. De lening wordt echter ter beschikking gesteld uit overheidsmiddelen, zodat het twijfelachtig is of zij als eigen bijdrage van de investeerder kan worden beschouwd. Bovendien is de TAB-lening tevens gedekt door een grondrente van de vierde productielijn ten bedrage van 2 miljoen DEM. De heer Geiß neemt derhalve niet het volledige risico op zich en de waarde van zijn borgstelling moet als significant lager worden beschouwd dan Duitsland beweert.
- (152) Zelfs indien de Commissie de borgstelling van de heer Geiß erkent als eigen bijdrage van de investeerder, blijft de totale eigen bijdrage lager dan 10 % van de herstructureringskosten. In overeenstemming met de bestaande praktijk van de Commissie is dit niet voldoende. Om de uiteengezette redenen is de aangekondigde bijdrage van een nieuwe particuliere investeerder niet onvoorwaardelijk en kan er derhalve geen rekening mee worden gehouden.
- (153) De Commissie komt derhalve tot de conclusie dat er geen sprake is van een bijdrage van de particuliere investeerder als bedoeld in de richtsnoeren. Er is bijgevolg niet voldaan aan het criterium dat de steun evenredig dient te zijn.

Volledige uitvoering van het herstructureringsplan

- (154) De onderneming moet het herstructureringsplan volledig uitvoeren. Het ter tafel liggende herstructureringsplan bevat een financieringstekort, aangezien er geen nieuwe investeerder kon worden gevonden. Aangezien deze bijdrage van de investeerder echter essentieel is voor de verwezenlijking van het herstructureringsplan — in het bijzonder voor de uitvoering van de absoluut noodzakelijke investeringen — werd het herstructureringsplan slechts gedeeltelijk ten uitvoer gelegd.

6. CONCLUSIES

- (155) De Commissie stelt vast dat de omzetting van de zekerheden staatssteun is. Bovendien stelt de Commissie vast dat de TAB-lening uit het Thüringer Konsolideringsfonds niet onder de steunregeling valt in het kader waarvan zij zou zijn toegekend en dus staatssteun is. Voorts heeft Duitsland de staatssteun op onrechtmatige wijze in strijd met artikel 88, lid 3, van het EG-Verdrag uitgevoerd.

- (156) De maatregelen voldoen niet aan de in de richtsnoeren vastgelegde criteria en zijn derhalve niet op grond van artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag verenigbaar met de gemeenschappelijke markt. Het voorgelegde herstructureringsplan is, wat het herstel van de rentabiliteit van de onderneming betreft, niet realistisch en de eigen bijdrage van de investeerder ontbreekt. Daarom sommeert de Commissie Duitsland de steun van de begunstigde terug te vorderen,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

De staatssteun van Duitsland ten gunste van Technische Glaswerke Ilmenau GmbH in de vorm van een omzetting van zekerheden voor 1,8 miljoen DEM (914 109 EUR) van de koopprijs en een lening van de Thüringer Aufbaubank ten bedrage van 2 miljoen DEM (1 015 677 EUR) is niet verenigbaar met de gemeenschappelijke markt.

Artikel 2

1. Duitsland treft alle nodige maatregelen om de in artikel 1 vermelde, onrechtmatig ter beschikking gestelde steun van de begunstigde terug te vorderen.
2. De terugvordering van deze steun dient onverwijld te geschieden met inachtneming van de procedures van het Duitse recht, voorzover bedoelde procedures de onmiddellijke feitelijke tenuitvoerlegging van de beschikking toestaan. Over het terug te vorderen bedrag is rente verschuldigd vanaf het tijdstip van de toekenning van de steun aan de begunstigde tot het tijdstip van de daadwerkelijke terugbetaling. De rente wordt berekend op basis van het percentage dat wordt gebruikt voor de berekening van het subsidie-equivalent voor regionale steunregelingen.

Artikel 3

Duitsland deelt de Commissie binnen twee maanden na kennisgeving van deze beschikking mede welke maatregelen werden getroffen om aan deze beschikking te voldoen.

Artikel 4

Deze beschikking is gericht tot de Bondsrepubliek Duitsland.

Gedaan te Brussel, 2 oktober 2002.

Voor de Commissie

Mario MONTI

Lid van de Commissie